Izborne pripreme

Čuvari napredne Srbije

Intervju: Dejan Jović

“O lijepa, o draga, o slatka slobodo”

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

01305

9 770353 802002

VREME

broj 1309

4. februar 2016.

INTERVJU:
MILUTIN MRKONJIĆ O “PROKOPU”

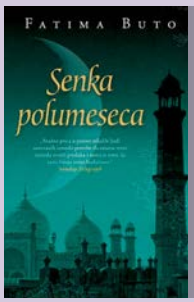
MOLERSKA POSLA

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

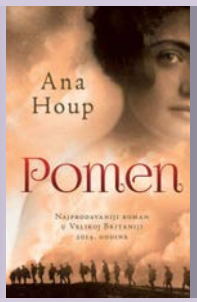
U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 22. januara do 18. februara 2016.

Fatima Buto
SENKA POLUMESECA
Priča s pakistansko-avgansitanske granice o savremenoj i divljoj borbi između zavodljive fantazije o ličnoj slobodi i večnih zahteva porodice, društva i istorije

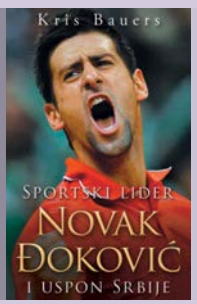

Leonardo Padura
JESENJI PEJZAŽ
Izvrstan krimić kubanskog pisca, dobitnika nagrada „Hemet", „Rejmond Čendler", Nacionalne nagrade za književnost i francuskog Ordena za umetnost

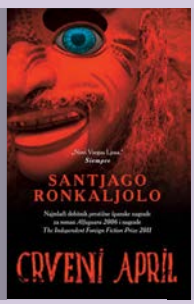

Ana Houp
POMEN
Engleska nakon Prvog svetskog rata i priča o ženama nevoljnim da kažu zbogom svetu koji je rat uništio, ali i spremnim da sa sebe zbace crninu i okrenu se budućnosti. Najprodavaniji roman u Velikoj Britaniji 2014. godine

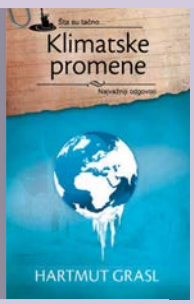
Kris Bauers
SPORTSKI LIDER NOVAK ĐOKOVIĆ I USPON SRBIJE
Biografija jednog od najboljih tenisera svih vremena, internacionalni bestseler u kome se prepliću sport i geopolitika

Santjago Ronkaljolo
CRVENI APRIL
Krvav detektivski roman sa serijskim ubicama i čudovišnim zločinima smešten u kontekst savremenog Perua, od pisca koga su kritičari prozglasili „novim Vargasom Ljosom"

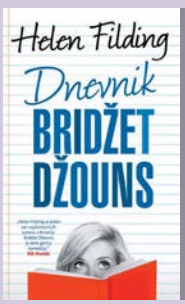

Hartmut Grasl
KLIMATSKE PROMENE
Naučnopopularna knjiga iz biblioteke „Šta je tačno?" koja donosi najvažnije činjenice i sve što treba da znate o klimatskim promenama, pisana stručno i jednostavno

Deni Volas
ULICA ŠARLOT
Priča o običnom mladiću u neobičnoj potrazi za devojkom, roman jednog od najboljih britanskih pisaca komedije, koji pripoveda duhovito poput Hornbija, neodoljivo kao Parsons

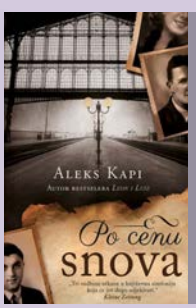

Helen Filding
DNEVNIK BRIDŽET DŽOUNS
Legendarni klasik čiklit literature, urnebesna ispovest jedne vedro očajne tridesetogodišnjakinje koja ne odustaje od namere da pronađe unutarnju ravnotežu i smirenost

Kristofer Mur
SVETA PLAVA
U julu 1890. Vinsent van Gog je otišao u kukuruzno polje i ubio se. Ili nije? Šta je bila istinska inspiracija slikara sa Monmartra? Urnebesno smešna rekonstrukcija umetničkog Pariza skraja XIX veka

Aleks Kapi
PO CENU SNOVA
Odličan istorijski roman u kome se tri istorijske ličnosti jednog dana 1924. sreću u Cirihu: mladi pacifista i Hajzenbergov student, buntovna devojka i buduća pevačica, i student umetnosti koji prati čuvenog arheologa Šlimana u Troju

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. "27. mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. "BIG" (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjžare d.o.o. "Jagodina" (Vivo shopping park, Jagodina)

VREME

BROJ 1309
4. februar 2016.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Izborne pripreme: Čuvari napredne Srbije

09 Nuspojave: "Enterprajz" u Nedođiji

10 Pijačni barometar: Slike sa Kalenić pijace

11 Intervju: Dr Tijana Blagojević

14 Lični stav: "Zašto ste tako predivni"
ili šta nas je to snašlo i dokle će da traje

16 Intervju: Milutin Mrkonjić

22 Geox Vranje: Čuje se odjek koraka

24 Portret savremenika: Dušan Vujović

27 Lisica i ždral: Zidari bez granica

28 Izbeglička kriza: Nada koja vodi u smrt

KULTURA

32 Izložba: „Ko je Soko – taj je Jugosloven"

36 Roman: Doba mjedi

38 Izložba: "Raskršća" Mile Gvardiol

39 In memoriam: Aleš Debeljak (1961–2016)

SVET

40 Intervju: Dejan Jović

44 Predizbori u SAD:
Start za trku do Bele kuće

46 Bugarska: Romski ratnici Islamske države

MOZAIK

52 Zemlja ljudi: Tajland

57 Vreme nauke: Od čega ćete umreti

59 Navigator: Slatko-kisele maline

60 Strip: Izbegličke priče 2

62 Vreme uživanja: Fraze

U prošlu subotu, kad sam prošao pored stranačkih štandova, ispisnica po godinama vuče me za rukav: "Komšija, meni uzeli od penzije i dali onima s belim krpama." A onda vrlo upućeno citira iznos subvencija za "Er Srbija"

PIŠE: **DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ**

Nakon dve decenije postojanja, Muzej istorije Jugoslavije izložbom o Sokolskom

pokretu između dva svetska rata najavljuje početak bavljenja periodom Kraljevine Jugoslavije, kao i buduću stalnu postavku

PIŠE: **SONJA ĆIRIĆ**

David Albahari je negde napisao da su gradovi kao žene – neke ti se svide zbog onoga kako izgledaju, druge zbog onoga što nose u sebi, a ima i onih, bezbojnih, pored kojih si krajnje ravnodušan. Bangkok bi, ako posmatramo ovako, bio od onih koje se ne svide odmah, ali se njihov šarm otkriva iz dana u dan, i ne možete da poverujete da vam se nisu dopale od samog početka

PIŠE: **JELENA JORGAČEVIĆ**

Na naslovnoj strani: **Milutin Mrkonjić**
Foto: **Milovan Milenković**

ČUVARI NAPRE

Dok javnost čeka formalno zakazivanje redovnih lokalnih i izbora za Pokrajinu i najavljenih vanrednih izbora za Skupštinu Srbije, daleko od javnosti se sprovode pripreme koje bi trebalo da osiguraju pobedu Srpske napredne stranke možda i po svaku cenu. Ko su ljudi sa kojima Aleksandar Vučić trči novu izbornu trku

"Kao što znamo, stranke su uvek u kampanji", govorio je pre gotovo dvadeset godina Zoran Đinđić na debati koja je organizovana u beogradskom kulturnom centru Reks, u krcatoj sali, na programu koji je vodio Aleksandar Timofejev, tada novinar Radija B92.

Na suprotnoj strani od Đinđića sedeo je Vojislav Šešelj, tada i danas predsednik Srpske radikalne stranke. I tada i danas SRS i DS su opozicione stranke; i tada i danas SRS je sedeo na klupi i čekao da ih oni koji su na vlasti pozovu da uskoče u vladu; i tada i danas DS je malo iznad cenzusa; i tada i danas debate se vode po domovima kulture, jer su glavni elektronski mediji zatvoreni za razgovor političkih neistomišljenika.

Na snimku koji postoji na Jutjubu ne vidimo Aleksandra Vučića, tada mladog genseka radikala i u nekim nastupima mnogo radikalnijeg od samog Šešelja, ali danas znamo gde je: u neprestanoj kampanji, samo poslednje tri i po godine sa

DNE SRBIJE

GDE JEDAN STANE, DRUGI PRODUŽI: Braća Aleksandar i Andrej Vučić

Foto: Srđan Stevanović

pozicije vlasti, sa mesta svedržitelja i generalnog upravnika skoro svega u Srbiji.

Kao da se ta Đinđićeva rečenica urezala u njegovu svest mnogo više od stotina pročitanih knjiga koje je sastavio Vojislav Šešelj, kao da je ta jedna rečenica iz razgovora koji vode dvojica najlucidnijih političara koji su se u Srbiji pojavili u poslednjih 30 godina ostala urezana u korteks tada mladog radikala, opijenog idejama Velike Srbije, sveopšte zaštite srpstva, srpskih korena i srpskih krošnji.

Kao i mnoge druge metafore Zorana Đinđića koje su postale opšte mesto srpske političke kulture i za koje je u jednom trenutku izgledalo da služe za maskiranje stvarnosti, ovu jednostavnu rečenicu Vučić je shvatio bukvalno i ona kao da je postala jedini kredo njegove politike.

I zato ga danas vidimo na otvaranju koloseka na Prokopu, pa na otvaranju otvorene fabrike u Vranju, pa na otvaranju probijenog jednog od dva potrebna tunela na putu Ljig–Čačak, vidimo ga neumornog sa makazama, ide po Srbiji i preseca vrpce, kao što su i pre njega presecali, ali niko u istoriji sa tolikom frekvencijom i sa tolikom medijskom pokrivenošću.

IZLAZAK U NAROD

Iako izbori još nisu ni raspisani, kampanja za njih traje mesecima i ovi topli zimski dani kao da su iskorišćeni da se malo "izađe u narod" da se malo ljudima podiđe, da ih se skloni od jednomesečne kampanje "državnog udara" i da se pokaže šta se, u međuvremenu, radilo, šta se napravilo i kako će se jednog dana ispuniti ono što je svojevremeno rekao Boris Tadić sa mesta predsednika Srbije – da će većina građana Srbije živeti pored auto-puteva.

Istovremeno, sporadično se u javnosti pojavljuju vesti o nekakvim izborima za Savete mesnih zajednica po Srbiji na kojima "liste" SNS-a ubedljivo pobeđuju. Tako je u nedelju 31. januara 2016. godine SNS odneo apsolutnu pobedu u mesnoj zajednici Kljajićevo, osvojivši svih 11 mesta

»

Foto: FoNet

Foto: Marko Rupena

POUZDANI, ONI DRUGI I OTPADNIK:
Zvonko Veselinović; Bratislav Gašić i Radomir Nikolić; Saša Mirković

za Savet tog sela pored Sombora, a slična situacija se dogodila dve nedelje ranije u Bačkom Monoštoru.

Ove pobede doživljene su i predstavljene kao pokazatelj onoga što će se dogoditi na predstojećim izborima. Osvajanje vlasti u mesnim zajednicama predstavljeno je kao pobeda kandidata za predsednika Sjedinjenih Američkih Država na preliminarnim izborima u Ajovi i kao da SNS nije na vlasti poslednje tri i po godine u Srbiji.

Upravo su lokalni izbori koji su bili održani u poslednje tri i po godine pokazali da nešto suštinski nije dobro u političkom sistemu u Srbiji, jer ne samo da su poslužili da se "vlast spusti" do najnižeg nivoa (ne računajući skupštine stanara) nego i da na scenu isplivaju neki "novi mehanizmi" stranačkog uticaja. Ono što se u prošlih petnaestak godina dešavalo sporadično na lokalnim izborima u sandžačkim opštinama Novi Pazar, Tutin i Sjenica, gde je moglo da se dogodi prebijanje neistomišljenika ili čak obračun vatrenim oružjem, sada je postalo opšte mesto "na lokalu" u Srbiji i zabeleženo je da su skoro svi izbori bili praćeni incidentima.

Zajedničko tim događajima je da su u Mionicu, Odžake, Vrbas ili Lučane dolazili ljudi sa strane i vršili pritisak u korist naprednjačke liste, i da su u nekim slučajevima pojedini ljudi bili napadnuti, prebijeni, neke su glave polupane, a da nikada nismo saznali ishod tih napada.

Slične stvari su se dešavale i u opštinama u kojima SNS nije imao vlast, ali je pokušao da je osvoji uz pomoć "preletača", koji bi, ako ne pristanu na ponudu naprednjaka, bili izloženi neprijatnostima i pritiscima da promene stranu. To je bio slučaj u Vršcu, a nedavni i u Beloj Crkvi, gde se odigralo "prekomponovanje vladajuće većine" u korist SNS-a, što je dovelo i do fizičkog obračuna.

Takav ishod bio je zaustavljen prošle godine u Inđiji jer je očevidno prevladao uticaj koji Goran Ješić, potpredsednik DS-a, ima u toj sredini.

LJUDI U CRNOM

Dok Vučić svakodnevno otvara razne objekte i najavljuje nove projekte, stranačka mašinerija sprovodi specifičnu kampanju "od vrata do vrata" u kojoj joj

Teofil Pančić dobitnik Godišnje nagrade NDNV-a

Foto: M. Milenković

Novinar nedeljnika "Vreme" Teofil Pančić dobitnik je ovogodišnje nagrade Nezavisnog društva novinara Vojvodine (NDNV) za najboljeg novinara. Pančić je nakon uručenja nagrade rekao da je posebno počastvovan što je dobio nagradu od novinarskog udruženja koje mu je od 1994. godine saborac u antifašističkom poduhvatu i u očuvanju dostojanstva.

Predsednik Izvršnog odbora NDNV-a Nedim Sejdinović rekao je da je Pančić zaslužio nagradu jer piše "hirurški precizne i ispravne" političke analize. "Teofil odbija da bude deo mase koja juri za jednostavnim rešenjima. On je oštar kritičar, nesklon inerciji. Odlikuju ga hrabrost, doslednost u borbi protiv nacionalizma, zatvorenosti, mržnje, palanke, fašizma. On je takođe dosledan borac za Vojvodinu", kazao je Sejdinović na svečanosti povodom 26. rođendana NDNV-a.

pomažu i ljudi za koje se ne zna kom miljeu pripadaju. Kada je krajem decembra 2014. godine na dan izbora pretučen kandidat DS-a u opštini Mionica, najavljeno je da će biti sprovedena istraga o tome ko su bili ti u džipovima sa prekrivenim tablicama, ošišani do glave i obučeni u crno.

Ošišani do glave, voze se džipovima, nisu iz te opštine, imaju na sebi crne jakne i trenerke – to svakako nije opis volontera stranke koja sprovodi zagovaranje za svoju politiku "na terenu", ali je ostalo i nepoznato ko su ti ljudi i ko njima rukovodi.

Zbog toga što propisna istraga nije sprovedena, a rutinski ju je bio najavio ministar unutrašnjih dela dr Nebojša Stefanović, u javnosti se nagađalo ko bi to mogao da bude, ko su ti podržavaoci SNS-a toliko moćni da vrše krivična dela po Srbiji, a da niko zbog toga ne bude "priveden pravdi". Pored toga što su neki ljudi dobijali batine, političkim protivnicima su uklanjani reklamni panoi.

U javnosti se spekulisalo da iza tih "odreda za ubeđivanje" stoji Zvonko Veselinović, preduzetnik sa Kosova, koji je u poslednjih nekoliko godina dobio važne poslove u oblasti niskogradnje na deonicama auto-puta od Beograda ka Čačku. Prošle godine je BIRN objavio ugovore koje je firma sa kojom je Veselinović povezan potpisala sa Energoprojektom za poziciju podizvođača radova na ovim poslovima, što po sebi nije problematično. Ono što Veselinovića čini kontroverznim jeste biografija i optužbe za ozbiljna krivična dela. Ostalo je zabeleženo da je Vučić u vreme krize na Jarinju 2011. godine hvalio Veselinovića, govoreći o drugom preduzetniku sa Kosova Branku Miljkoviću kao pravom kriminalcu koji je dobio poslove od tadašnje vlade demokrata.

Takav Vučićev stav koristi se kao potvrda njihove veze o kojoj se javno ćuti u Srbiji: navodno, Vučić je kontrolisao Veselinovića i njegovu ekipu tokom dešavanja na Jarinju i docnije ga uveo u građevinske poslove kada je preuzeo vlast. Zauzvrat, Veselinović je tu kada treba da pomogne sa "svojim ljudima" da se neka lokalna vlast preuzme. Za ovakve tvrdnje ne postoje direktni dokazi, a kao posredni se koriste činjenice da je Veselinović poslednjih godina napredovao u preduzetništvu i da je pored poslova na izgradnji puteva u Srbiji postao i vlasnik velikog hotela na Kopaoniku u prvoj zoni i da je taj hotel mesto na kome su viđeni neki od saradnika Aleksandra Vučića.

U "sivoj zoni stranačkog uticaja" je i brat Aleksandra Vučića Andrej, čiji je uticaj u prethodnom periodu narastao do mitskih razmera, što ne znači da ne postoji. Odavno je poznato da je Andrej u stranačkoj hijerarhiji bio neko ko je zadužen za Vojvodinu – potvrdu za ovu tvrdnju naći će svako ko malo pretraži profile opštinskih odbora SNS-a na društvenoj mreži Fejsbuk koji obiluju izveštajima Andrejevih poseta i sastanaka sa predstavnicima lokalnih odbora. Andrej je, na neki način, prethodnica, i pojavljuje se svuda gde Aleksandar ne može da stigne iz objektivnih razloga u cilju motivisanja i mobilisanja članstva. Fantastično je koliki je opseg njegovog delovanja samo u Vojvodini, s obzirom na to da je on formalno zaposlenik Narodne banke Srbije.

LOMOVI I PUKOTINE

Andrej bi trebalo da bude i najbolji izvor Vučiću o tome šta se sa strankom dešava jer je činjenica da uprkos izraženoj ogromnoj energiji predsednik vlade Srbije ne može da stigne u svako selo i da ima uvid u sve šta se na lokalu dešava. S druge strane, on u stranci ima druge moćne ljude kao što su Radomir Nikolić i Predrag Mikić, koji svoj autoritet crpe iz pozicije Tomislava Nikolića. Radomir je sin, a Mikić je savetnik Nikolića za privredu, značajan donator Fondacije Dragice Nikolić i veoma uticajan u Kraljevu, gradu koji Vučić, kao i Kragujevac, upadljivo izbegava da poseti.

Preko ove dvojice lokalnih lidera i još nekih Tomislav Nikolić pokušava da osigura uticaj u SNS-u i nije nemoguće da će se na toj liniji u budućnosti voditi ozbiljni unutrašnji sukobi, a mobilizacija pred novu turu lokalnih izbora pokazaće u kojoj meri je stranka monolitna i može u potpunosti da stane samo pod autoritet Aleksandra Vučića.

Da pukotine postoje pokazao je i Saša Mirković svojim javnim i gromoglasnim napuštanjem partije čiji je bio jedan od osnivača i verovatno velikih donatora, što mu je vraćeno ustupanjem Zaječara i uticajem u istočnoj Srbiji. Mirković je, čini se, presudno uticao da Tomislav Nikolić 2012. godine pobedi na predsedničkim izborima kreiranjem "afere pokradeni glasovi", ali se docnije popišmanio i na kraju napustio stranku. On jeste osnovao neku svoju inicijativu, ali ćemo tek da vidimo da li će i na koji način nastupati na izborima. Njegovo istupanje iz SNS-a oslabilo je stranku u tom delu Srbije i potencijalno stvorilo velikog protivnika, i pitanje je da li će autoritet vođe stranke i njegova slika na posteru biti dovoljni za nekog ko živi na granici bede pored Timoka da zaokruži SNS na biračkom listiću.

Lomove koji se dešavaju u stranci SNS uspeva da drži dalje od javnosti, ali nekad stvari isplivavaju i krnje kult poštenja i odanosti na kome se od početka insistira. U tom kontekstu se može gledati i na događaj u kome je javno napadnut i defamiran novinar Kopernikus televizije Dejan »

Anđus, koji nije deo stranačkog establišmenta, ali je bio važan deo "priče o SNS-u" od trenutka kada se dolazilo na vlast 2012. godine. Njega tabloid "Blic" optužuje za teška krivična dela pedofilije zbog toga što ih je pomenuo u negativnom kontekstu u svom TV programu. Njega je pre dve godine napao Nebojša Čović posle emisije na Koprenikusu i taj slučaj još nije okončan na sudu. Anđus važi za čoveka koji je blizak braći Vučić i ovaj događaj se čita kao odbacivanje čoveka iz najbližeg okruženja, što nije nesvojstveno političkom pragmatizmu, ali može da bude i poruka tvrdim poklonicima stranke da oni više nisu u centru interesovanja i da se partija sada na drugi način bavi politikom. Anđus je uz Vladimira Đukanovića, koji takođe ima svoju emisiju na Kopernikusu, artikulisao glas onih birača koji su poverovali u priču o promenama, o pravdi za obespravljene gubitnike tranzicije, u priču o obračunu sa tajkunima i slično. Zbog toga bi Anđusovo izbacivanje iz programa te televizije ili njegovo sklanjanje iz javnosti moglo da ošteti SNS kod dela birača.

ZAVIRITI ISPOD SVAKOG KAMENA: A. Vučić obilazi Srbiju

Foto: Tanjug

OD MESNE ZAJEDNICE DO VLADE

Pukotine na lokalu još su vidljivije kada se krene južno od Jagodine. Iako su na vlasti u Nišu, tamošnji SNS nije mnogo uradio od 2012. godine i teško se može reći da je dr Zoran Perišić izrastao u uvažavanog lidera. Štaviše, čini se da su njegove kolege doktori Dušan Milisavljević iz DS-a i Zoran Radovanović, načelnik Kliničkog centra Niš, iz SPS-a, daleko poznatiji i bolji kandidati kada je reč o lokalnim izborima. Slično je i sa Vranjem, gde stoluje socijalista Zoran Antić i gde ni autoritet Bratislava Gašića nije bio dovoljan da SNS iznedri nekog solidnog i prepoznatljivog kandidata za upravljanje gradom.

U Leskovcu imaju gradonačelnika Gorana Cvetkovića, živopisnu figuru, koji se za dosadašnjeg mandata proslavio izgradnjom toaleta na lokalnom groblju i česmama u selima u kojima nema vode. Međutim, od pada i hapšenja Slobodana Kocića, koji je bio gradonačelnik sa liste DS-a, u Leskovcu nema prepoznatljivog kandidata, tako da je moguće da uz pomoć Vučićeve harizme Cvetković izgura još jedan mandat i donese stranci važne glasove iz tog dela Srbije. Vučić je najavio da će u kampanju krenuti iz Leskovca, šta god to značilo, i možda je to njegova želja da ojača svoje pozicije tamo gde nema jake lidere, ali ima vlast.

SNS "mašineriji" odupreli su se i lokalni lideri u Surdulici – Novica Tončev ispred SPS-a i Vladan Vasić, gradonačelnik Pirota i predvodnik Koalicije za Pirot. Pored njih treba pomenuti i jednog od najživopisnijih i najdugovečnijih predsednika opština u Srbiji Vladimira Zaharijeva iz DSS-a, koji je na čelu Bosilegrada već tri mandata. Karakteristično je za ova mesta na jugoistoku Srbije da su lokalni odbori SNS-a na sve načine pokušavali da zagrebu deo vlasti, ali da im to nije pošlo za rukom zbog očiglednog poverenja koje pomenuti lideri imaju u tim lokalnim sredinama.

Ta mesta ne nose mnogo glasova, ali je za logiku kojom se očevidno vodi SNS, a to je da je svaka vlast jednako važna i da je treba zauzeti po svaku cenu da bi se valjda ostvarila puna "vertikala upravljanja" od Vlade do kućnih saveta, potrebno i važno i tu imati baš svog čoveka koji će za stranku obezbediti brojne pozicije, što u birokratiji što u javnim preduzećima.

U zbiru, trka na predstojećim izborima biće napornija nego što se želi predstaviti i SNS i Vučić će morati da urade mnogo više da bi ubedili ljude da izađu i baš njih zaokruže. Kako je više puta ponovljeno za SNS je najbolja opcija – svi izbori odjednom, jer se veruje da će ljudi po inerciji zaokruživati Vučića i da će njegov "autoritet" i sveprisustvo preko medija biti dovoljni za pobedu čak i na mestima gde tako ne izgleda. Oni koji mu budu takmaci moraće da se dobro organizuju i ne samo da trče u kampanji nego, još važnije, da budu prisutni na svim izbornim mestima da se ne bi opet dogodilo da "koza čuva kupus".

Najavljeno obnavljanje škola i bolnica biće dobar razlog da se Vučić pojavi sa svojim makazama i tamo gde inače ne bi došao ili ne bi stigao da dođe, a na članstvu je da motiviše ili demotiviše birače da izlaze na izbore. Opozicija zbog toga može da bude nezadovoljna, ali to su mogućnosti koje vlast daje i to je manja smetnja od potencijalnih pretnji i pritisaka kojima građani možda mogu da budu izloženi, kao i pitanje regularnosti čitavog izbornog procesa.

SNS i Vučić su sebi postavili ogromne ciljeve, zadržati trenutnu i preuzeti svu drugu vlast do najnižeg nivoa, što stvara ogroman pritisak i na njihovo članstvo i na birače koji bi trebalo da donesu racionalnu odluku o tome kome da daju svoj glas. Pritom, SNS nema kandidate koji bi izgledali kao ljudi sa velikom vizijom i važnim planom, štaviše. Izgledaju, u najvećoj meri, samo kao ljudi koji veruju da je došao njihov red, da oni treba da budu na vlasti jer su dugo sedeli u senci. Kao kada Mirko Topalović prekine projekciju u sceni iz filma *Maratonci trče počasni krug* i vikne: "A sad malo ona", tražeći od publike da sluša Kristinino muziciranje koje je bilo neophodno u vreme nemog filma, pa kada publika počne da zviždi i negoduje, on krene da se obračunava pesnicama, a Kristina zavapi: "Serem vam se u ton film!"

Pre nego što započne izborni proces bilo bi dobro da se sa najvišeg mesta, dakle od Vučića, pošalje poruka o tome da izbori ne znače ni kraj i početak političkog života, već da su deo procesa uređivanja Srbije kao demokratske države.

Ipak, kako je krenulo i kako je bilo u prethodne tri i po godine, teško je zamisliti takvu situaciju, takav preokret, i možda je to mesto na kome bi javnost trebalo da zahteva uljuđivanje javne političke scene u Srbiji. Bez toga izgleda kao da je kampanja ratno stanje i da će mnogo glava pasti dok se ne dobiju rezultati kakve vlast očekuje. ¶

SLOBODAN GEORGIEV

TEOFIL PANČIĆ

"Enterprajz" u nedođiji

"Ako ne volite Vučića, nemojte biti protiv Prokopa."
Zoran Panović
"Ako već volite Vučića, ne morate voleti i Prokop."
T. P.

Najproblematičnije su, ne samo u politici, one odluke čiji donosioci će lično biti pošteđeni od njihovih posledica, jer ih dotične neće sustići, imuni su od njih u vremenskom, prostornom, "klasnom" ili nekom drugom smislu. Priča o famoznom beogradskom Prokopu to tragično dobro ilustruje. Pre neku godinu sam, čini mi se u Trezoru RTS-a, gledao bizaran "stend ap" nastup Maršala Tita iz 1970. prilikom otvaranja mosta Gazela. Pokaže tako Tito s mosta rukom prema tzv. savskom amfiteatru, u čijem se epicentru kočopere glavna železnička i autobuska stanica, pa kaže, to tu je ruglo, majku mu božju imperijaljističku, to ćemo mi sve fino iseljit, i napravit negdje drugdje, ti bokca. Otkad sam video taj prizor, skloniji sam da poverujem u onu mitsku priču kako je Smederevo napravilo

Kako učiniti jednu ibijevsku sprdnju s gradom i potrebama građana realnom, neopozivom i nepopravljivom

železaru jer je Tito, kad je bio tamo, umesto "grožđe" čuo "gvožđe", pa ukazao da se tu lepo izgradi znate već šta.

E sad, gledam ja taj snimak i mislim se: a šta se kog đavola tiče Broz Josipa gde će biti glavna železnička i autobuska stanica? Šta, da nije 'teo sabajle da uhvati ubrzani za Lajkovac? Pa, u tom je trenutku prošlo već nekoliko decenija otkad je jedini voz kojim je Tito uopšte putovao bio "Plavi voz", a tu je on lično određivao kompletan vozni red, sve sa polaznim i dolaznim stanicama. Mada, kad pogledaš, i taj Prokop... Pa, to je njemu zapravo bilo blizu i zgodno. Njemu, i uglavnom nikome drugom: to je bilo i ostalo jedna velika rupa, zjapeće Ništa na potpuno idiotskoj lokaciji, naprosto strukturno neupotrebljivo da bude glavna stanica. Nikakve pare, ulaganja, dogradnje i ostala čudesa nisu mogli i nikada neće moći da isprave tu ugrađenu falinku Prokopa: to je prosto jedna rupa u brdu, i to je sve. Nije to zbog njegove višedecenijske nedovršenosti, nego zbog nedovršivosti: i da izgradiš tamo "Enterprajz", to će i dalje biti samo "Enterprajz" u nedođiji. Zato se to i kilavi već skoro pola veka: ne što nije bilo para ili "političke volje", nego što niko zapravo ne ume da dovrši, a niko ne sme zvanično da prekine, nešto što je od početka kristalno impresivan promašaj, kolosalna budalaština.

Odmah dugujem objašnjenje: nije Prokop budalaština "kao takav", naprotiv, on jeste važan deo sistema gradske železnice kao kakve-takve osnovice za sanjani metro etc.; ono što je budalasto je ideja da bi Prokop trebalo da posluži ne kao neka vrsta dopune, nego *umesto* regularne glavne beogradske stanice, sagrađene na strateški gotovo besprekornom mestu za grad ovih gabarita. Ozbiljne železničke stanice nalaze se baš na onakvim – ili još boljim, pristupačnijim i "centralnijim" – mestima. Pogledajte Istočnu, Severnu, Lionsku i ostale "glavne" pariske stanice, pogledajte Viktoriju, Padington i druge londonske, pogledajte Keleti i Njugati u Pešti, kao i železničko-autobuske stanice u susedstvu, u Zagrebu, Ljubljani, Skoplju, uostalom u Novom Sadu: sve je to smešteno bar na obodima istorijskog jezgra grada, i na širokim i centralnim gradskim avenijama i bulevarima, u užem ili širem centru (groteskno je, s tim u vezi, da se ona prokopska pustolina naziva "Beograd Centar"; mogli su s podjednakim pravom i smislom da je nazovu i "Adis Abeba") i odlično povezano bezbrojnim linijama svih vrsta gradskog prevoza sa svim delovima grada. I naravno: gotovo je svugde i glavni terminal međugradskih autobusa odmah tu negde, a ne na drugom kraju grada, kako već decenijama moćnici raznih jugoslovenskih i srpskih režima prete da će učiniti u Beogradu, a evo je "Vučić" jako ponosan na mogućnost da baš on to i realizuje. A zašto nam sve to rade? Rekoh već: iz razloga "klasne" naravi, to jest zato što oni, Donosioci Odluka, ionako odavno ne žive kao obični smrtnici, i zapravo im je sasvim svejedno kakve su posledice njihovih *vizija*. U kontekstu trakavice o Prokopu, ne znam šta je u vezi sa "savskim amfiteatrom" eventualno smetalo Titu, Draži Markoviću, Stamboliću, Miloševiću, Đinđiću, Koštunici ili kome već, ali prejasno je šta smeta Vučiću: treba mu slobodan prostor za njegove arapske prijatelje, to jest za orgijanja krupnog, špekulantskog kapitala, direktno na račun i na štetu stanovnika Beograda i svih "običnih" posetilaca ovog grada, onih koji mahom dolaze vozom ili autobusom. E, zato će "Vučić" po svoj prilici, ako mu dozvolimo, biti realizator jedne odavno najavljene smrti, onaj koji će ibijevsku sprdnju s gradom i potrebama miliona ljudi učiniti realnom, neopozivom i nepopravljivom. Ta, šta ga briga? Neće ni on nikada ubrzanim u Lajkovac.

Uzgred, nisu ona dva smešno-tužno prazna voza koje je Vučić svečano otprokopio ka Novom Sadu takođe ništa viđeno "prvi put u novijoj istoriji". Sećam se jednog za mene traumatičnog aprilskog dana 1992, kad sam vukao svoje skromne torbe na tu prokopsku pustolinu, i ubacivao ih u "elektromotorni" za Novi Sad, otišao pa se vratio, ponovio turu s drugim torbama. Stajao sam na apsurdnoj prokopskoj vetrometini, najsamlji na svetu, u još jednoj upečatljivoj epizodi temeljnog urušavanja mog dotadašnjeg života, misleći o tome kako je ovo kanda dno, kako niže ne mogu pasti. Šta li je tada radio mladi Vučić Aleksandar? Tabirio po nežnim uspomenama vođe neke navijačke bande? Spremao se na terenski patriotski rad po brdima iznad Sarajeva, gde je baš tih dana postajalo nepodnošljivo zanimljivo? ¶

Foto: Marko Rupena

Slike sa Kalenić pijace

U prošlu subotu, kad sam prošao pored stranačkih štandova, ispisnica po godinama vuče me za rukav: "Komšija, meni uzeli od penzije i dali onima s belim krpama." A onda vrlo upućeno citira iznos subvencija za "Er Srbija"

"Imaš li olovke?"

"Nema sad. Biće pred izbore."

Osamdeset do sto dana pred izbore na Vračaru Kalenić pijaca je okružena štandovima stranaka. Od platoa ispred zgrade opštine, preko mini-skvera "kod Matijevića" do proširenja na uglu Krunske štand do štanda; svi tvrde da su najbolji, baš kao što je svaki krompir na tezgama iz Ivanjice, a kajmak je iz Kraljeva.

Obožavam pijacu. Kad je neka baka pre dve godine htela da mi naplati vezu zeleni 20 dinara skuplje nego što je cena na susednim tezgama to je obrazložila prostonarodski: "Imaš ti para, videla sam te na televiziji."

Prošle godine prodavac krompira koji na gomili robe drži sliku Vojislava Šešelja, zlurado mi je rekao: "Nema te više na televiziji."

Ali, svakog vikenda prođem kroz pijacu da oslušnem ono što se meni čini da narod misli. Primetio sam da su to dva sveta. Jedan je nakupačko seljački unutar pijace, a drugi su ovi koji su sa svih strana opkolili pijacu kao Nemci partizane na Sutjesci.

Unutar pijace rasprave su načelne: Vučić, Šešelj (Pajtića niko ne pominje), a na pločnicima ispred pijace stranke se nadmeću u telalenju sopstvene robe. S akcentom na Vračar. Ima tu lokalpatriotizma i neke vrste ponosa zbog okolnosti

Beograd – Vračar

Rezultati izbora održanih 11. maja 2008.

Naziv liste	broj glasova	procenat	broj odbornika
1. DS–G17+	18488	50,88	32
2. SRS	6890	18,96	11
3. DSS	4587	12,62	7
4. LDP	4458	12,27	7
5. SPS–PUPS	1913	5,26	3

Rezultati izbora održanih 6. maja 2012.

1. DS	16098	49,90	25
2. SNS–NS–DPM–PSS–BK–PS	5056	15,67	7
3. DSS	3466	10,74	5
4. LDP–SPO–SDU–BS–DPS–ZEP–Zeleni	3053	8,89	4
5. SPS–PUPS	2736	7,97	4
6. SRS	990	2,88	—
7. URS	862	2,51	—

da već 23 godine tamo niko osim demokratske opcije nije prišao vlasti, mada nisam siguran koliko je to "busanje u prsa junačka", a koliko realan odnos snaga.

U prošlu subotu, kad sam prošao pored stranačkih štandova, ispisnica po godinama vuče me za rukav: "Komšija, meni uzeli od penzije i dali onima s belim krpama." A onda vrlo upućeno citira iznos subvencija za "Er Srbija".

Ne sumnjam da je SNS-u Vračar vrlo važna simbolička tačka. Evo, u mojoj zgradi na "inicijativu poslanika SNS-a u opštinskoj skupštini" promenjeni su poštanski sandučići. Zgrada tik do moje je, takođe na inicijativu istih odbornika, dobila novu omalanu fasadu. Tv ekipe čekale su Gorana Vesića da otvori radove. Zgrada je samo spreda, prema ulici, omalana, a farba se ljušti već posle prve obilnije kiše. Sve te inicijative prosleđene su Gradskom stambenom preduzeću i, od sandučića za poštu do malanja fasade, plaćene su gradskim novcem.

Hit naprednjaka su besplatni medicinski saveti. Vračar je opština starih ljudi. Da bi ostvarili pravo na savet, treba da se javite na telefon... a posle vidite za koga ćete da glasate.

Glavna tema oko pijačnih štandova inače je "uvoz glasača". Neki tvrde da je od prošlih izbora Vračar dobio oko pet hiljada novoupisanih u biračke spiskove i da je, jedan više iz sveg glasa, "sve to Vučićevo maslo", a trezveniji govore o više stotina ljudi, a onda polušapatom kažu: "To su neki sa Voždovca koji se lažno prijavljuju da žive ovde."

Takvu sliku stanja je pokazao pijačni barometar od prošle subote. U nedelju, kada je finale u Montrealu igrao Novak Đoković, nije bilo stranačkih štandova, a ni gužve na pijaci.

I kafana "Kalenić" bila je poluprazna. Prava navala očekuje se uskoro: biće olovaka, cegera za pijac, baterijskih lampi, privezaka za ključeve, a da ne pominjemo kalendare i blokčiće.

U kafanskoj raspravi o tome ko će pobediti na Vračaru uključuje se glas sa susednog stola: "Neće vala Vučić da pobedi na moj Vračar". Akcenat je stopostotno crnogorski, a da bi stvar bila, kako se to kaže, potpuno transparentna, začinjena je psovkom: "Da mu oca očinjeg." ¶

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Foto: Vreme

Bitka za Vračar

"Moje mišljenje je da je veštačka promena strukture stanovništva zbog osvajanja vlasti skandal. Ne može neko ko zaista ne živi na Vračaru da odlučuje o životu na Vračaru"

U tabloidu "Kurir" krajem januara objavljena je vest o "prljavim planovima naprednjaka" da promenom boravišta utiču na političku strukturu Vračara i tako konačno zbace Demokratsku stranku sa vodećih mesta ove atraktivne beogradske opštine. "Vrh SNS izdao je nalog svojim pristalicama da se odjavljuju s drugih opština i prijavljuju na Vračaru kako bi na predstojećim lokalnim izborima osvojili što više glasova i vlast u toj beogradskoj opštini, koja je već 23 godine neosvojiva tvrđava DS, saznaje 'Kurir'. Izvor našeg lista otkriva da je dosad više od sto naprednjaka prijavilo adresu na Vračaru."

"Prijave i promene prebivališta se vrše u Ministarstvu unutrašnjih poslova i mi kao opština nemamo načina da to proveravamo, kontrolišemo ili menjamo", govori za "Vreme" predsednica opštine Vračar Tijana Blagojević. "Moje mišljenje je da je veštačka promena strukture stanovništva zbog osvajanja vlasti skandal. Ne može neko ko zaista ne živi na Vračaru da odlučuje o životu na Vračaru", kaže predsednica i dodaje uz osmeh: "U stvari, možda ti ljudi žele da se presele kod nas jer su čuli da imamo dobar sistem obrazovanja u našoj opštini."

"VREME": Kako vam se čini taj pristup političkoj borbi?

TIJANA BLAGOJEVIĆ: U političkim kampanjama postoje različita sredstva kojima je moguće osvojiti poverenje birača. Neka sredstva su dobra, a neka nisu. Ova je borba da se vlast osvoji po svaku cenu. Nikako ne mogu to da podržim i uverena sam da će u jednom trenutku takve aktivnosti biti kažnjene.

Sa druge strane, kada pojedine stranke dobiju priliku da učestvuju u vlasti, kada dobiju poverenje građana, one to ne koriste da bi radile ono za šta su plaćene – da rade u interesu tih građana. Jedan period sam bila predsednica Skupštine opštine. Tada sam videla da veliki broj odbornika ne učestvuje u donošenju odluka na opštinskoj skupštini, ne glasaju, ne dolaze na sednice. Time ne rade u interesu građana koji su vam dali poverenje. Na decembarskoj sednici, koja je ključna za rad opštine u čitavoj narednoj godini zbog usvajanja odluke o budžetu, mnogi odbornici, na primer, nisu prisustvovali. Ne znam kako će ti ljudi i stranke moći ili imati obraza da u narednoj izbornoj kampanji ponovo traže poverenje od građana iako ga sada, trenutno, izigravaju. To je direktan dokaz da im je stalo samo do »

vlasti, do ličnog i stranačkog interesa, a ne do zastupanja interesa građana Vračara. Međutim, ja sam predsednica gradske opštine Vračar i predstavljam sve stanovnike Vračara. Ne mogu niti želim da ulazim u tu vrstu političkih malverzacija. Moje je da se borim za interese mojih Vračaraca i to je to.

Vi od rođenja živite na Vračaru. Da li se Vračar promenio poslednjih godina?

Promenio se višestruko, ali to je u skladu sa promenom i razvojem čitavog grada. Živimo u 21. veku i očekivano je da Vračar, kao jedna od centralnih gradskih opština, bude popularan za doseljavanje. Rast populacije, promena strukture stanovništva, urbanizacija, promena izgleda

PIJACA: Plato ispred opštine Vračar
Foto: Marko Rupena

stambenih i poslovnih objekata, sve je to prirodan proces razvoja. Vračar je oduvek važio za prestižnu i za život popularnu opštinu. U skladu sa tim, mi u opštinskoj upravi se trudimo da pratimo zahteve naših sugrađana i da utičemo na poboljšanje kvaliteta njihovog života.

Šta će biti kada dođu novi Vračarci, iz Zemuna i sa Voždovca?

To su prividni Vračarci. To su Vračarci po potrebi. Kažem vam, to je veštačka stvar i to se nikome ne može isplatiti. To je jedna glasačka mašinerija koja služi da odradi posao na dan izbora i verovatno na Vračar neće dolaziti ni pre ni posle izbora osim da, možda, popiju piće u nekom kafiću.

Demokratska stranka upravlja Vračarem duže od dve decenije. Vi ste u tom timu skoro pa deset godina. Koliko je bilo teško sve to vreme pratiti zahteve građana i izdržavati političku borbu sa oponentima?

Vračar jeste simbol demokratije i 23 godine demokratska politička opcija vodi našu opštinu. Taj niz godina samo potvrđuje kvalitet našeg rada. Naši prioriteti su ulaganje u obrazovanje, socijalna podrška onima kojima je to potrebno i komunalno uređenje malih urbanih džepova.

Želim da pomenem da svi upisani trećaci naših osnovnih škola, od 2008. godine, dobijaju laptope, 50 najboljih naših đaka na završnom testu nakon osnovne škole dobijaju tablet računare i zbog ovakvih aktivnosti nam raste broj đaka u osnovnim školama, a naši đaci su, po rezultatima, redovno u vrhu gradskih lista. Roditelji to znaju i zato biraju naše škole.

Osim toga, imamo razvijen i sistem geronto-domaćica kojim brinemo o našim najstarijim sugrađanima.

Što se tiče težine sprovođenja tog posla – uvek je teško jer smo konstantno pod lupom građana. Građani su oni koji nas posmatraju, koji nam ukazuju na probleme, ali oni su nam i aktivni partneri sa kojima zajedno rešavamo probleme.

Kad smo kod poteškoća u radu, mi smo gradska opština. Status gradskih opština nije definisan i problem je što se određene nadležnosti preklapaju, a za neke oblasti ih je teško definisati. Osim toga, postoji i problem manjka sredstava u opštinskom budžetu. Nama je iz godine u godinu sve manji budžet. Ove godine je 339 miliona dinara. Više od 70 odsto prihoda koji mi kao opština prikupimo izdavanjem prostora ide u gradski budžet, a ostaje nam manje od 30 procenata. Osim toga, plaćamo PDV za oba ta dela. Zbog tih okolnosti, ove godine od zakupa nam neće ostati ništa.

Međutim, mi štedljivo i domaćinski raspolažemo time što imamo. Iz prethodnih godina smo nešto i sačuvali i sada to namenjujemo za sve troškove aktivnosti koje sprovodimo.

Koliki je ranije bio budžet opštine Vračar?

Ove godine imamo 100 miliona manje u odnosu na prethodnu godinu. Pre sedam, osam godina budžet je bio milijardu dinara. Treba biti realan, nakon tog perioda sve nas je pogodila svetska ekonomska kriza, ali ovo sada je posledica političkih pritisaka iz gradske centrale. Demokratska opcija ima vlast na Vračaru, Savskom vencu, Zvezdari i Starom gradu i svima nam je, u odnosu na prošlu godinu, opštinski budžet umanjen za po 100 miliona, otprilike. Ostalim opština, gde je na vlasti uglavnom Srpska napredna stranka, budžet je povećan.

Na koji način će Demokratska stranka nastupiti na predstojećim lokalnim i republičkim izborima?

Još uvek ništa nije definisano. Na Vračaru imamo izuzetno dobru saradnju sa svim strankama koje su iz te demokratska opcije: Socijaldemokratska stranka, Nova stranka, Liberalnodemokratska partija. Četiri poslednje godine zajedno radimo u interesu naših građana.

Razmišljate li na čemu će se bazirati izborna kampanja?

Pretpostavljam da je, ukoliko se slože oko zajedničkih principa za vođenje opštine, najprirodnije da na izborima zajedno nastupe sve stranke demokratske opcije. Do sada nije bilo zvaničnih dogovora, sastanaka.

Kakva su vaša lična razmišljanja?

Ono što je dobro i što je i do sada donosilo rezultate i dobijalo podršku građana – ne treba menjati. ¶

MIRKO RUDIĆ

856 strana, format B5, tvrdi povez

„Ova zbirka tekstova dragocena je i kao udžbenik za sve one koji bi ozbiljno da se bave novinarstvom, ako takvih još uopšte ima. Knjiga brani čast profesije i svedoči kako se u životnom opredeljenju može biti dosledan i čestit i kad je sve, pa i taj život, protiv tebe."

—iz predgovora Dragoljuba Žarkovića

280 strana, format A5, meki povez

„Muškarci mogu da budu feministi i Miloš Vasić je sigurno jedan od njih. Svestan patrijarhalne kulture u kojoj je kao muškarac povlašćen, svoju poziciju koristi da razne dripce i mufljuze koji jesu seksisti – dozove pameti."

—iz predgovora Jovane Gligorijević

U PRODAJI!

Dve nove knjige u izdanju nedeljnika "Vreme", **"Desna deca levih roditelja"** Milana Miloševića i **"Moj muški život"** Miloša Vasića, mogu se kupiti u navedenim knjižarama, kao i u **u redakciji Vremena** (radnim danom od 10 do 15h) i preko sajta **www.vreme.com.**

DELFI KNJIŽARE
27.mar, Stanoja Glavaša 1, Beograd
Banovo brdo, Požeška 118a, Beograd
Bulevar, Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd
Kod Vuka, Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd
Makedonska, Makedonska 12, Beograd
Miljakovac, Vareška 4, Beograd
NS, Zmaj Jovina 12, Beograd
SKC, Kralja Milana 48, Beograd
Terazije, Terazije 38, Beograd
Zira, Ruzvelova 33, Beograd
Immo outlet centar, Gandijeva 21, Beograd, Novi
Super Vero, Milutina Milankovića 86a, Beograd, Novi
TC Zemun park, Autoput za Novi Sad, Beograd, Zemun
TC Zemun park, Živka Davidovića 86, Beograd, Zemun
Zemun, Glavna 20, Beograd, Zemun
Čačak, Gradsko šetalište bb, Čačak
Gornji Milanovac, Vojvode Milana 4, Gornji Milanovac
Jagodina, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Kragujevac, Kralja Petra I 12, Kragujevac
Kraljevo, Omladinska 16, Kraljevo
Kruševac, Mirka Tomića 89, Kruševac
Niš 1, TC Kalča, Niš
Niš 2, Voždova 4, Niš
Big shopping centar, Sentandrejski put 11, Novi Sad
Zmaj Jovina, Zmaj Jovina 12, Novi Sad
Pančevo, Miloša Obrenovića 12, Pančevo
Požarevac, Stari korzo 12, Požarevac
TC Rodić, Trg Svetog Stefana 32, Sremska Mitrovica
Subotica, Korzo 9, Subotica
Užice, Trg Svetog Save 46, Užice
kod Sata, Kneza Miloša 33, Valjevo
Vršac, Sv. Teodora Vršačkog 5, Vršac
Zrenjanin, Ulica Bagljaš Zapad 5, Zrenjanin

KNJIŽARA BULEVAR BOOKS,
Bulevar oslobođenja 60, Novi Sad

KNJIŽARA DERETA,
Knez Mihailova 46, Beograd

KNJIŽARA ALEKSANDAR BELIĆ,
Studentski trg 5 (Kolarac), Beograd

KNJIŽARA MOST PROMETEJ,
Zmaj Jovina ulica, Novi Sad

BESTSELER KNJIŽARE
Cetinjska 6, Beograd
Kralja Milana 58, Beograd

KNJIŽARE VULKAN
Sremska, Sremska 2, Beograd
Stadion, Zaplanjska 32, Beograd
Delta city, Jurija Gagarina 16, Beograd, Novi
Mercator, Bulevar umetnosti br. 4, Beograd, Novi
Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 4, Beograd, Novi
Zmaj Jovina, Zmaj Jovina 24, Novi Sad

KNJIŽARNICA ZLATNO RUNO,
Svetogorska 24, Beograd

KNJIŽARA RIZNICA,
Radomira Putnika 6, Pančevo

KNJIŽARA LIBRI,
Požeška 128a, Beograd

KNJIŽARA PLAVI KRUG,
Majke Jevrosime 2, Beograd

KNJIŽARA ZEPTER,
Knez Mihajlova 42, Beograd

KNJIŽARE SLUŽBENOG GLASNIKA

"Zašto ste tako predivni" ili šta nas

Bez mnogo preterivanja, položaj opozicije u Srbiji može se uporediti sa položajem opozicije u pojedinim centralnoazijskim republikama ili u Istočnoj Evropi nakon Drugog svetskog rata. Mislite da preterujem? Mislite da u Srbiji nema sociološke i psihološke baze za tako nešto? Pokušajte da bacite pogled izvan svog kruga stvarnih i virtuelnih prijatelja i zavirite preko plota, u onu Srbiju "Farme", "Parova", "Minut-dva" i ostalih Informera

Piše: **Đorđe Vukadinović**

Radnja (uobičajena): Premijer uživo na TV (nepuna dva i po sata).
Mesto: Hepi televizija.
Vreme: "Prajm" termin, kao što i dolikuje. Onaj predviđen za "Parove", "Farmu" i sličnu ekskluzivu.
Lica: Aleksandar Vučić u ulozi "Premijera",
Milomir Marić u ulozi "novinara",
Jelena Karleuša (u ulozi "dive"),
dr Nada Macura u ulozi dr Nade Macure.
(Plus štićenica iz "Sigurne ženske kuće")

Nisam gledao od početka. Propustio sam onaj deo kad nezavisni novinar rešeta Premijera (navodnici po nahođenju). Ali to je već viđen, standardni i, takoreći, obavezni program na svim televizijama prilikom Vučićevih gostovanja. Zato biram samo onaj novi, istinski "kreativni doprinos" i karakteristične "hedove", u pustoj nadi da će oni, čak i bez zvuka i slike, u dovoljnoj meri dočarati atmosferu "rijaliti" Srbije. I bar delimično doprineti odgovoru na pitanje iz naslova.

Karleuša: "Ja sam predstavnik Srbije koja misli potpuno suprotno od Vučića."

Macura: "Ja sam predstavnik intelektualaca."

Karleuša: "Ja i Vučić smo najnapadaniji u Srbiji."

Macura: "Premijer je obrazovan i zna da sluša. Neću ga pitati o medicini, jer ministar Lončar odlično radi svoj posao."

Karleuša: "Kao neko ko je reformator, možete li mi reći da li znate kako su prolazili ljudi koji su išli ispred svog vremena?" (Znao je. Pomenuo Knjaza Miloša kog su nezahvalni Srbi proterali, pa Kneza Mihaila, kojeg su ubili, pa kralja Aleksandra kog su izboli 46 puta i bacili sa terase itd.)

Karleuša Premijeru: "Što se tiče cenzure medija, ja sam tu na vašoj strani. I ja sam prošla golgotu. Da li jedna javna ličnost koja je uzor mladima može da bude zabranjena?"

Macura: "Pitala bih Vučića ko je njemu bio uzor u političkom životu i ko mu je uzor od filozofa?" (**Vučić:** Divim se Maksu Veberu... Učio je od Miloševića, Draškovića, Šešelja, Nikolića, Koštunice...)

Karleuša (ljuta zbog Macurinih šlihtarskih pitanja): "Narod ne interesuju Vučićevi uzori i filozofi, nego kad će creva prestati da im krče." (**Vučić:** Oni kojima krče creva mnogo se manje žale od onih kojima nikad nisu krčala. Ali ide nabolje. Vidi se svetlo na kraju tunela itd.)

Karleuša: Ne morate da se branite od mene. Ja sam došla ovde da vas podržim. Ali na pametan način, a ne kao Macura."

Vučić (brani Macuru): "Cenim njen rad. Ona je najmarljivija. Ustaje rano, stiže na vreme. To je dobar primer za sve nas."

Karleuša: Objasnite građanima da niste vi krivi za smanjenje penzija. Narod ne shvata da smo bili na ivici bankrota i da bismo završili kao Grčka. To morate stalno da ponavljate." (**Vučić:** Prošli bismo gore nego Grčka. Petog februara će prosvetni radnici imati za četiri odsto veće plate.)

Karleuša: "Veliki ste radoholik. Da li se ponekad osećate usamljeno?"

Macura: "Lekari rade za male plate i ćute. Ne bune se." (**Vučić:** U pravu ste. Ali i medicinske sestre rade za malu platu užasan posao. Napomena Đ.V. Medicinskih sestara ima više od lekara, pa nije loše direktno im se obratiti i pohvaliti ih.)

Karleuša: "Da li ste svesni da ste vi ljudima krivi za sve njihove probleme? Kako spavate sa tim saznanjem?"

Macura (dobacuje): "On malo spava. Stalno radi..."

(Premijer se smeška. Novinar odjavljuje. Zavesa. Aplauz.)

Razumeli ste, nadam se, ili hoćete još? Dabome. Nada i Jelena su tu samo vrlo dobro i pažljivo selektovani predstavnici (tj. predstavnice) "dve Srbije", međusobno jako različite, čak posvađane, koje se suštinski ne podnose i očima ne mogu videti, ali obe ujedinjene u obožavanju Premijerovog lika i dela. A upravo opisana "Ćirilica" je destilovani ideal i zadata paradigma onoga kako bi "napredna" Srbija trebalo da izgleda. I kako će, uostalom, uskoro i izgledati, ukoliko... sem ako... (ma, nema veze, zaboravite). Elem, poenta je da ON, takav kakav je ("Jedan Jedini"), prevazilazi sve srpske podele i animozitete. E sad zamislite sve ovo, pa puta Pink, puta Studio B, puta RTS (ovaj poslednji malo mekše, ali baš zato delotvorno). I da li se onda još uvek pitate i čudite otkuda mu toliki rejting? Ne znate? Niste gledali? Informišete se sa Tvitera ili, eventualno, sa N1? Ne gledate TV? E, pa Srbija – ona većinska – nažalost gleda.

SPECIJALNI TRETMAN

Dobro. A šta radi opozicija? Koja opozicija? Zbilja, šta radi opozicija u Turkmeniji ili Uzbekistanu? Šta radi u Turskoj, Saudijskoj Arabiji i Ujedinjenim Arapskim Emiratima? (Da ne pitamo baš za onu severnokorejsku.) Hoću reći, položaj opozicije u Srbiji, kao i kritičke reči uopšte, nalazi se na najnižem nivou u "novijoj srpskoj istoriji" i sva je prilika da će se u narednom periodu i uslovima predstojeće predizborne kampanje još dodatno pogoršati. Za to postoji bezbroj indicija.

U suštini, ovi izbori se vode oko toga hoćemo li krenuti ka

je to snašlo i dokle će da traje?

ovim svetlim (centralno)azijskim i bliskoistočnim uzorima, ili će se kojim čudom zaustaviti ili bar usporiti proces pretvaranja Srbije u orijentalnu despotiju sultanističkog tipa.

Ne samo da je, kao neka vrsta simboličke pobede i trofeja, ukinut "Utisak nedelje", najuticajnija politička emisija na ovim prostorima – nego je u poslednje vreme uočljivo da se progonu izlažu čak i sasvim blago intonirani kritički tonovi, poput onih u zabavnim emisijama Ivana Ivanovića. Medijski javni servis, kao i sve komercijalne televizije sa nacionalnom pokrivenošću, utrkuju se u servilnosti prema Premijeru, a on uprkos tome neprestano glumata kako su "svi protiv njega" i lansira konspirološke teorije o "kriminalno-tajkunsko-opozicionim" zaverama i državnim udarima koji mu prete od strane neidentifikovanih "zlih stranaca" i "unutrašnjih neprijatelja".

I sâm sam se pre samo nedelju dana našao u poziciji mete samo zbog toga što sam se pojavio na jednom sastanku opozicionih eksperata koji su se bavili atmosferom pred najavljene izbore i nakon toga saopštio da, po mom dubokom uverenju, "u Srbiji trenutno nema uslova za održavanje fer i demokratskih izbora." Istoga dana (petak) grubo sam napadnut u saopštenju vladajuće stranke ("lažni analitičar i političar"). Sutradan (subota) me je na dve strane napao režimski tabloid koji je poznat kao medijska udarna pesnica Aleksandra Vučića. U nedelju me je u negativnom kontekstu pomenuo i premijer Vučić lično. A u ponedeljak ujutro sam opširno pljuvan u TV emisiji poslanika vladajuće stranke, člana Glavnog odbora SNS-a i Premijerovog ličnog prijatelja. Može li biti boljeg dokaza ispravnosti moje tvrdnje o nepostojanju uslova za fer i demokratske izbore od ovog tretmana koji sam doživeo samo zbog te jedne javno izgovorene kritičke rečenice? (Uzgred, primećujete li strukturnu sličnost ove "političke tehnologije" sa klasičnim ulično-stadionskim huliganstvom – sa prepoznatljivom siledžijskom poentom: "je l' ti bilo dosta? 'Oćeš još?")

U suštini, ovi izbori se vode oko toga hoćemo li krenuti ka svetlim (centralno)azijskim i bliskoistočnim uzorima, ili će se kojim čudom zaustaviti ili bar usporiti proces pretvaranja Srbije u orijentalnu despotiju sultanističkog tipa

Šta mislite, da li će se posle takvog medijskog linča kojem je zbog jedne gotovo notorne rečenice izložen jedan od – hajde da kažemo – poznatijih i uticajnijih političkih analitičara na ovim prostorima neko drugi od javnih ličnosti usuditi da rizikuje slično mrcvarenje od strane režimskih medijskih "jurišnika"? (Nisam slučajno upotrebio ovu reč, jer se zaista nameće asocijacija sa zloglasnim "Jurišnikom" Juliusa Streichera.) A to i jeste cilj. Da se zaplaše i obeshrabre svi eventualni kritički glasovi i da svi – od opozicije, do medija i intelektualaca – shvate da im je mudrije da ćute i ponašaju se kao da je situacija manje-više normalna i sve regularno. A one retke, glupe i/ili tvrdoglave, koji neće da shvate i prihvate "realnost" će da podavimo ("ko mačiće") u mutnoj tabloidnoj vodi. (Razmažemo na naslovnim stranama, nahuškamo na njih "vučka", "djuku", "patriote", "analitičare", batinaše i ostalu "poštenu inteligenciju".)

ORIJENTALNA DESPOTIJA

Bez mnogo preterivanja, položaj opozicije u Srbiji (mislim na stvarnu opoziciju režimu njegove lične vlasti, a ne onu deklarativnu, kvaziideološku i ekstremnu, koju Vučić neguje – pod uslovom da ne napada njega – i kojom manipuliše da bi sebe pred zapadnim sagovornicima predstavio kao "glas razuma", "umerenog" i odmerenog "političara centra") može se uporediti sa položajem opozicije u pojedinim centralnoazijskim republikama, ili u Istočnoj Evropi nakon Drugog svetskog rata. Mislite da preterujem? Mislite da u Srbiji (koja je, je li, daleko uznapredovala na svom "evropskom putu") nema sociološke i psihološke baze za tako nešto? Pokušajte da bacite pogled izvan svog kruga stvarnih i virtuelnih prijatelja i zavirite preko plota, u onu Srbiju "Farme", "Parova", "Minut-dva" i ostalih Informera. Srbiju do koje ne dobacuju "postovi" Bojane Maljević, kolumne Draže i Medenice, ili duhoviti satirični deseterci "Filipa Višnjića". Srbiju "babe iz Babušnice" koja kaže da "ima dva interneta, ali su deca oba odnela u Beograd". I koja veruje Vučiću zato što je "prošao telegraf".

Toj Srbiji uopšte ne smetaju ni Babićevi "lapsusi" (koji nisu nikakvi lapsusi), ni Gašićev seksizam, ni Tomina diploma. Ona, manje-više, izgleda-govori-misli isto tako. I isto ili slično bi se ponašala ako se nađe u prilici. Nije to nikakav "autošovinizam", već realna deskripcija stanja. Nije ta Srbija ništa gora – samo je malo siromašnija – od "Trampove" Amerike. Ali nevolja je što je – ne svojom krivicom, pa čak ne ni Vučićevom zaslugom – ta Srbija sada postala naš "mejnstrim". A zasluga za to dobrim delom pripada razmaženom krugu političkih autista koji je u jednom trenutku poverovao da je odnos prema "prajdu" i "keruši Mili" glavni politički problem u Srbiji i glavna mera naše modernosti. I da nas Koštunica "vraća u devedesete" (a da je Tadić "narcisoidan" i zarobljen u konceptualnoj mreži svoga oca i Dobrice Ćosića). Koji nikada nisu mogli da do kraja prelome da li je Olja (Matije) Bećković zaista prava drugosrbijanka, ili ipak samo loše prikriveni srpski nacionalista ("četnikuša"). I koji su nalazili da je izraz NSFM ("nova srpska fašistička misao") baš zgodna i duhovita E-dosetka. A sada, kada im je pravi, strukturni fašizam (jer fašizam je uvek prvenstveno stvar forme, tj. metoda, pa tek onda sadržaja) zakucao na vrata u neverici okreću glavu i zatvaraju oči. I čudom se čude šta ih/nas je to snašlo. I koliko ih je malo spremno da se tom zlu suprotstavi. (Za razliku od vremena Đinđića, Koštunice i Tadića – pa čak i Miloševića, u neko doba – kada je više-manje bilo lahko i veselo biti opozicija.)

E, da. I nemojte se brinuti da li će Vučić i družina (sa ili bez Nikolića) od Srbije napraviti "rusku guberniju". Neće. Napraviće – tj. već su napravili – svoju. Sopstvenu i ličnu. A da li će ona biti "ruska" ili "natovska" videće, tj. odlučiti na licu mesta, u zavisnosti od situacije. Sa stanovišta kmetova i "mužika", neće biti neke osetne razlike.

*Autor je urednik Nove srpske političke misli

MOLERSKA

Kad je krenuo onaj Bal na vodi, kako se ono zove, Vučić me je pozvao, jedini put otkako nisam ministar, da ga podržim jer se struka pobunila, velika se galama digla. Upozorio sam ga da je samo oslobađanje Savskog amfiteatra uslovljeno sa milijardom evra. I on je pao sa stolice. Rekao je: "Mrko, mi imamo 300." Kažem: odlično, ali vodi računa da moraš da premestiš autobusku stanicu koja je takođe pola milijarde i moraš da završiš metro. Da bi sve to moglo da se završi, tebi treba milijarda da bi mogao da se oslobodi i koristi prostor stare stanice. Ti možeš da nabodeš dva solitera tamo, ali to je čir. Kaže on:"Znam, ali da iskoristim tih 300 miliona znači na brzinu da imamo to", a ja njemu: "Dobro, ali prvo završi Prokop

POSLA

Fotografije: M. Milenković

Dugačkom nizu velikih građevinskih uspeha vlada Srbije dodala još jedan – posle 40 godina od kako je gradnja započeta, železnička stanica "Beograd–centar", široj javnosti poznata pod pseudonimom Prokop, svečano je puštena u rad u prisustvu brojnih zvanica među kojima nije bio i Milutin Mrkonjić. Nije pozvan, iako je u realizaciji tog projekta učestvovao od samog početka, prvo kao jedan od inženjera u Birou za studije i projektovanje železnica i rukovodilac Sektora za projektovanje, zatim kao direktor CIP-a koji je projekat razvijao, potom kao direktor Republičke direkcije za izgradnju, pa kao ministar za infrastrukturu u vladi Mirka Cvetkovića i ministar saobraćaja u vladi Ivice Dačića.

Upitan da prokomentariše svoje odsustvo, rekao je da ne bi došao i da je pozivnicu dobio, jer on "otvara nove projekte, a ne one ofarbane i sveže okrečene". Na ovu izjavu reagovala je ministarka za građevinarstvo, saobraćaja i infrastrukture konstatacijom da je mogao i on da ga prekreči, ali da nije jer je bio okupiran organizacijom "raznih koncerata". Mnoštvo otrovnih strelica je tad razmenjeno, što je dodatno zateglo već dobrano napete odnose između koalicionih partnera u "najboljoj vladi u novijoj istoriji Srbije".

"Vodio sam pre neki dan Anu Bekutu tamo, nije verovala da ne može da se siđe dole. Za dva sata koliko smo tamo proveli, nijednog putnika nismo videli. Kažu 'završeno', a nema stanične zgrade, nema pristupnih saobraćajnica, nema ljudi... Daleko je to od završenog", kaže Mrkonjić na početku razgovora za "Vreme".

"VREME": Bilo je reči o tome na otvaranju, da je ostalo samo još dva koloseka, stanična zgrada, prilazni putevi, da je tender raspisan i da će to "samo još" biti izgrađeno u sledećih godinu dana.

MILUTIN MRKONJIĆ: Jeste, samo to. U sam Prokop je neophodno da se uloži još najmanje 160 miliona evra: 80 miliona za saobraćajnice – transferzala jedna, transferzala druga, transferzala treća i tako dalje i za staničnu zgradu još toliko. Veliki projekat ne može malo da košta: od 1971. godine, kada je doneta odluka da se uđe u realizaciju Beogradskog čvora pa do danas u njega je uloženo oko milijardu evra. Dosad je završeno oko 95 odsto planiranih radova. Ostalo je pet odsto i to: deo u Prokopu i deo u još dva objekta Železničke putničke stanice "Zemun" i "Kijevo". Neka me isprave oni koji misle da bolje znaju od mene. Možda se dešavalo nešto ove tri godine, a da ja ne znam. Kad je krenuo onaj Bal na vodi, kako se ono zove, Vučić me je pozvao, jedini put otkako nisam ministar, da ga podržim jer se struka pobunila, velika se galama digla. Upozorio sam ga da je samo oslobađanje Savskog amfiteatra uslovljeno sa milijardom evra. I on je pao sa stolice. Rekao je: "Mrko, mi imamo 300." Kažem odlično, ali vodi računa da moraš da premestiš autobusku stanicu koja je takođe pola milijarde i moraš da završiš metro. Da bi sve to moglo da se završi, tebi treba milijarda da bi mogao da se oslobodi i koristi prostor stare stanice. Ti možeš da nabodeš dva solitera tamo, ali to je čir. Kaže on: "Znam, ali da iskoristim tih 300 miliona znači na brzinu da imamo to", a ja njemu: "Dobro, ali prvo završi Prokop".

Ovi ništa novo nisu počeli, nijedan nov projekat nije otvoren. Sve su to stari projekti koji su definisani još 2008. godine

Pa poslušao je: stanica je otvorena, vozovi dolaze...

Vozovi su dolazili i do sada.

Jeste, dolazili su, ali više nije goli beton dole, sa strane i odozgo: sad je popločano, osvetljeno.

Šta, bre, mermer!? Nema putnika! Sve što je od značaja urađeno je pre njih. Šta su uradili? Ništa, samo su okrečili. Njihov problem je što misle da svet sa njima počinje, da niko pre njih ništa nije radio.

Pogotovo "bivši režim".

Najveći podsticaj završetku svih radova na infrastrukturnim projektima bio je između 2008. i 2012. godine: ta vlada je nastavila realizaciju svih infrastrukturnih projekata koji su prekinuti posle 5. oktobra, štaviše – u koalicioni sporazum tadašnjih činioca te vlade, SPS, DS i URS ugrađen je zaključak da je prva i najvažnija stvar realizacija infrastrukturnih

Barska pruga i Barska luka

"Pruga Beograd–Bar i Barska luka su projekti neodvojivi jedan od drugog; to je jedan paket. Barska luka je projektovana upravo prema potrebama Srbije i ostalih zemalja koje idu iza Srbije, ne samo prema potrebama Crne Gore, da se razumemo. Ona je projektovana za negde, čini mi se, osam miliona tona, ali je urađeno samo za negde 2-2,5 miliona: nije cela produbljena.

Sa druge strane, Barska pruga nije remontovana 40 godina, što je velika greška, naravno, ali je i dalje barska pruga biser građevinarstva sa više od 100 kilometara tunela, više od 20 kilometara mostova, remek-delo političko-privredničke aktivnosti jednog predsednika – druga Tita; sve to su izgradila naša preduzeća i zahvaljujući tom iskustvu i znanju su onda jugoslovenska preduzeća otišla na svetska tržišta, pre svega na tržište nesvrstanih.

Nažalost, ona nije održavana kako treba, ali i danas su projektovane brzine dobre – 120 kilometara na sat, ali pruga mora da se remontuje. Crnogorci su već završili posao na svom delu pruge, mi moramo da uradimo svoj deo. Mislim da se sa tim i započelo, takođe iz dela ruskog kredita.

Ako barska pruga bude remontovana i budu postignute komercijalne brzine koje je imala, svaki transport robe ka luci Bar biće redovan i isplativ. Sa tog stanovišta gledano, naša preduzeća bi imala interes da uđu u kupovinu dela barske luke.

Naša ideja je bila da to ponudimo našim biznismenima, koje smo mi zvali tajkuni, koji i danas imaju interes da transportuju pre svega rasute terete dole ka Baru, koji mogu da nađu interes, a ja tvrdim da će interes da nađu ukoliko se pruga remontuje, brzine budu veće i troškovi transporta budu manji."

Razlika

"Boris Tadić je učino za infrastrukturu više nego svi predsednici pre njega zajedno; on me je pozvao u vladu, ne Ivica Dačić. Te 2008. godine sam već bio u penziju, a on je došao i ubedio me da prihvatim da to radim. Ja sam tražio da budem specijalni savetnik, on kaže 'ne, nego ti da budeš ministar'. Ja to ne mogu da zaboravim, niti hoću da zaboravim. Boris je verovao stručnjacima. Pita me Vučić 'šta je to tvoj Sloba imao što ja nemam', ja mu kažem; uzeo je mene jer zna da znam i verovao mi je, a ti ne veruješ nikome."

projekata na koridoru 10 i 11. Odmah iza toga je formiran Nacionalni savez za infrastrukturu na čelu sa predsednikom države, pristupilo se pripremnim radnjama, pre svega za putni koridor 10, pa onda železnički koridor 10 na kome je upravo Prokop bio najslabija tačka i počela je realizacija tih projekata. Usvojen je master plan u kome su precizirani prioriteti u drumskom saobraćaju – završetak koridora 10, tad je bilo još 330 kilometara auto-puta, pa koridor 11, zatim transferzala između Pojata, Kraljeva i Kontromana, u železničkom saobraćaju takođe koridor 10, gde je "broj 1" bio Beogradski čvor, pa železnički koridor 11, pruga Valjevo–Loznica... To su bili prioriteti i Vlada je to utvrdila, Nacionalni savet je to utvrdio i počela je realizacija. Prvi projekat koji je ušao u realizaciju bio je koridor 10. Završeni su svi idejni i glavni projekti, obezbeđena sredstva milijardu i 500 miliona evra, završena eksproprijacija, raspisani tenderi, počela realizacija... Otvoreni su radovi na svim ostalim deonicama koje se sada završavaju. Rok završetka svih tih deonica je 2016. godina. Hoću da kažem da su Dačićeva vlada i ova sad samo nastavile ono što smo mi započeli: sve početne radnje obavila je Vlada 2008-2012 – završeni su projekti na svim deonicama na koridoru 11, izabrana najlakša deonica za realizaciju i obezbeđena su sredstva za izgradnju deonice od Ljiga do Preljine. Ta deonica je gotova.

Ona deonica za koju ministarka Zorana Mihajlović kaže da vodi od njive do njive?

Krak kod Lajkovca je završen, a njima je ostalo samo da završe krak kod Uba. Ja nisam ministar, evo, četvrta godina, što nisu završili to? Uostalom, deonica od Ljiga do Preljine je na isti način od njive do njive. Sem te deonice od Ljiga do Preljine ništa drugo ova vlada nije uradila. Ove deonice između nije ni započela. Uostalom, vla-

Naravno da je dobro da se radi, ali važno je da znamo šta. Tu nastaje problem – oni ne znaju šta treba da rade

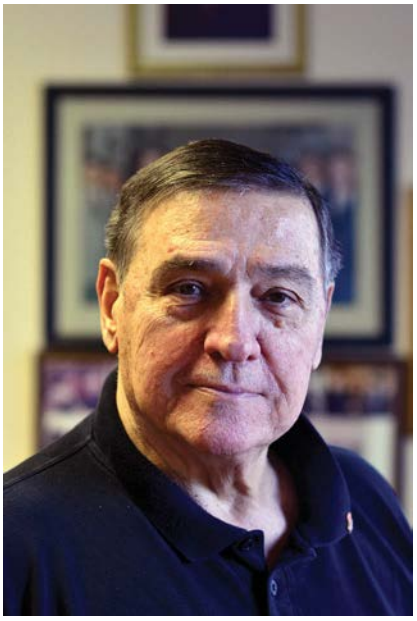
da Mirka Cvetkovića je zacrtala koridor 11 koji nije postojao kao takav, to je moja ideja. U tu svrhu obezbeđen je ruski kredit. Zašto ruski? Zato što su Evropska investiciona banka i Evropska banka za obnovu i razvoj dve najpovoljnije banke za investicione kredite, ali oni investiraju samo u projekte od njihovog značaja i od značaja za Evropu, to je znači koridor 10. Koridor 11 nije od značaja za Evropu i zato Velja Ilić nije dobio pare. Zato pare od tih banaka ne mogu da dođu i mi smo morali da tražimo pare komercijalnih banaka iz sveta. Tako su došli Kinezi, mi smo znači doveli Kineze. Prvo na most preko Dunava, pa onda i na ove ostale projekte koji se sada rade. Osnovna greška je u tome što su oni sklonili sve ljude koji su sa mnom radili kao pomoćnici i nema ko da im kaže, a mene ne pitaju, nego se hvale ruskim kreditom. Prvi projekat koji je rađen je završetak dela Beogradskog čvora, pruga Beograd–Pančevo, pa Valjevo–Loznica, remont pruge Beograd–Bar na delu kroz Srbiju. To su projekti u koje smo uložili novac od ruskih kredita. Ovi ništa novo nisu počeli, nijedan nov projekat nije otvoren. Sve su to stari projekti koji su definisani još 2008. godine. Ponavljam: ta vlada je završila kompletnu pripremu, završila je sve idejne i glavne projekte, ta vlada je završila eksproprijaciju koja je odnosila veliki deo sredstava koridora 10 i ta vlada je obezbedila sredstva za izgradnju celog koridora 10 od milijardu i pet stotina miliona evra kod dve evropske i jedne svetske banke i počela realizaciju. Od 330 kilometara nedostajućih na koridoru 10, negde polu auto-puta, negde auto-puta u punom profilu, izgrađeno je 200 kilometara u mandatu te vlade, 130 kilometara ostalo je da završava vlada koju je vodio Dačić ili ova sada koju vodi Vučić, i to je najvažnija stvar, da se ti poslovi nastavljaju dalje i da se završe. Dakle, jedan kontinuitet od 2008. godine do danas postoji i to je bilo najvažnije, ali presudnu ulogu je odigrala ona vlada i to zahvaljujući Socijalistima koji su bili u njoj. To moramo da kažemo. Druga stvar je bila organizacija. Pošto je javno preduzeće Putevi bilo opterećeno kreditima pa nije moglo više da se zadužuje, mi smo formirali novo preduzeće koridori Srbije i to preduzeće je preuzelo organizaciju i realizaciju projekata na koridorima. U putnoj privredi nadležni za izgradnju su Putevi Srbije i Koridori, u železničkom saobraćaju to su Železnice Srbije, pošto nema drugih preduzeća, oni su dužni da to urade, u avio saobraćaju to je JAT, u vodnom saobraćaju to je JRB i tačka. To su preduzeća koja »

Pođi-stani

"'Prokop' je samo segment velikog projekta 'Beogradski železnički čvor', koji je ranih 70-ih godina pokrenuo gospodin, odnosno drug Branko Pešić, legendarni gradonačelnik Beograda, sa preko 100 km pruga, 15 km tunela, 15 objekata, od kojih je 'Prokop' samo jedan.

Dakle, Branko Pešić je bio tvorac modernog Beograda. On je, pre svega, postavio saobraćaj – auto-put, Gazelu kroz Beograd, izgradnju novog železničkog čvora da se izmeste koloseci koji su tada, a i danas još idu kroz Beograd i da se uradi prva studija metroa u Beogradu. Ta studija je i danas živuća i ta studija je i danas važeća. Od tada, to sam već rekao, urađeno je na čvoru posla za milijardu evra i ostalo je da se uradi samo još ovaj deo.

Branko Pešić, pravi vizionar, imao je viziju da Beograd, jedan od glavnih gradova Balkana, treba da postane centar usluga ovog dela sveta. To podrazumeva najbrže komunikacije sa okruženjem; brze pruge, auto-puteve, velike aerodrome za velike avione, telekomunikacije i osposobljavanje Dunava i Save za vodni saobraćaj... Završio je auto-put kroz Beograd, počeo je izgradnju železničkog čvora, počeo je izgradnju metroa... Od 70-ih godina u svakom periodu je rađeno onoliko koliko je politička situacija dozvoljavala. Dakle, svaka vlada je uradila ponešto. Slažem se da nije bilo mogućnosti da se odjedanput završi sve: radovi na čvoru su već dva ili tri puta stopirani, iz ovih ili onih razloga. Bilo je perioda kada su pojedini gradonačelnici hteli da zatrpaju sve što je bilo izgrađeno. Dakle, bilo je raznih faza koje su sputavale završetak jednog takvog objekta, a najduži je bio za vreme sankcija od 1990. do 2000. godine, kada su zakočeni svi radovi na čvoru, ali i u tim okolnostima Vlada Republike Srbije je uspela da se izgradi stanica Vukov spomenik. Dok su komunisti bili na vlasti znao se red, posle toga je nastao haos."

Šta, bre, mermer!? Nema putnika! Sve što je od značaja urađeno je pre njih. Šta su uradili? Ništa, samo su okrečili. Njihov problem jeste to što misle da svet sa njima počinje, da niko pre njih ništa nije radio

rade i grade, a ministarstva vrše upravni nadzor. To Zorana Mihajlović ne razume.

Da se vratimo na Prokop.

'Ajde da se vratimo na period 2008-2012. godine: vlada je donela zaključak da se uđe u završetak radova na Beogradskom železničkom čvoru, odnosno da se najzad završi stanica Prokop, da se dovrše dve loko-tehničko/putničke stanice "Kijevo" i "Zemun" i izradi jedna loko-teretna stanica. Ukupna vrednost radova trebalo je da bude negde 200 do 250 miliona evra. Naravno, dve evropske i jedna svetska banka nisu htele da daju kredite za objekat koji je u gradnji toliko dugo godina, pa smo morali da idemo na komercijalne kredite država. Tako smo došli do Kuvajta, s kojima smo dogovorili jednu od faza, upravo ovu koja je sada završena, reda oko 25 miliona i da ulože još 80 miliona za završetak Prokopa, a da grad za saobraćajnice o kojima sada govorimo uloži dodatnih 80 miliona. Postoji Ugovor između Republike i Grada koji su potpisali Mirko Cvetković i Dragan Đilas u kome piše ko šta treba da uradi i od kojih para. Dakle, ukupno je trebalo da se uloži nekih 160/180 miliona evra u završetak Prokopa, a mislim da je i danas toliko potrebno. Ja sam pisao projektne zadatke pa ne mogu sad da budem protiv. I nisam protiv: samo treba da se radovi nastave, da se izgrade saobraćajnice, da se zaokruži tehnološka celina vezana za stanicu Prokop. Ako država nema para, može da se ide i na druge tipove finansiranja. Na primer, ono javno-privatno partnerstvo, ili koncesije, ili nešto treće. Evo ideje: neka prodaju tu ploču iznad stanice za 100 miliona i taj neko onda može da im završi staničnu zgradu. Velja je to pokušao, neka njega pitaju.

Kako god, dobro je da se nešto radi.

Naravno da je dobro da se radi, ali važno je da znamo šta. Tu nastaje problem – oni ne znaju šta treba da rade.

Kako ne znaju? A "brza pruga" Beograd–Budimpešta? Zar vas ne raduje da će da se realizuje projekat za koji ste se i vi toliko zalagali?

To mu dođe kao fatamorgana. Dobro je da se o tome razgovara, videćemo dokle će doći, ali, koliko znam, još nema projekta. Nema ko to da uradi, to je najveći problem. Inače, obaveza države Srbije kao buduće članice Evropske unije, prema sporazumima sa Evropskom komisijom o saobraćaju koji su dosad potpisni, jeste da magistralna pruga kroz našu zemlju na koridoru 10 od Zagreba prema Beogradu i od Subotice prema Beogradu i dole ka Nišu, Dimitrovgradu i Skoplju mora da bude projektovana tako da bude dvokolosečna, elektrificirana, da bude za mešoviti saobraćaj. To je naša obaveza: da svi poslovi koji se vrše na magistrali u ovim ili narednim godinama moraju da zadovolje te uslove. Dakle, sve ono što se radi i gradi mora da bude za tih 250 kilometara na sat, a ne za 160 kako se sad govori. To je naša obaveza prema važećim dokumentima, a sad – šta ćemo da uradimo, to ostavljam vladi da o tome razmišlja. Ta dokumenta koja su usvojena u Evropi su zakon i za nas. Sve to piše u master planu i u ostalim pratećim dokumentima. Prema tome, nek se ne igraju. ¶

ZORAN MAJDIN

CEO SPEKTAR LOGISTIČKIH USLUGA

DTS nije samo transport, već ceo spektar logističkih usluga, integrisanih u redovno poslovanje klijenta.

DTS nudi kompletan set usluga, transport, skladištenje, špediciju i manipulaciju robom.

dts **DELTA TRANSPORTNI SISTEM**

Žorža Klemansoa 37
11000 Beograd
Tel: (+381 11) 3314-305
Fax: (+381 11) 3314-316
www.dts.rs

Čuje se odjek koraka...

Fabrika obuće "Geox" u Vranju radi već više od dve godine, sa brojem radnika koji se kretao od 200 u iznajmljenim prostorijama do 650 u novoj fabrici. Državu košta oko 20 miliona evra, dok su ulaganja samog italijanskog partnera nepoznata

Kada je na Dan grada Vranja, 31. januara, premijer Aleksandar Vučić svečano i zvanično pustio u rad pogone italijanskog "Geoxa", niko nije primetio da je nedelja. Svi su na društvenim mrežama šerovali tužna lica radnika koji čekaju premijera, a niko se nije pitao kako je tim ljudima koji rade 25 dana mesečno za oko 30.000 dinara kad im se uzme i taj jedan slobodan dan, samo zato što je premijer slobodan baš vikendom. Kao i obično, Vučić je bio raspoložen za maštanje, pa je ovoga puta izmaštao kako će ti radnici sa oko 240 evra mesečne zarade da uživaju u svojim proizvodima kad se šetaju svetskim metropolama. No, šta je to "Geox", koliko košta i šta neko, i ko, ima od toga?

Koliko se moglo razaznati iz raznih izvora, "Geox" do sada državu košta oko 20 miliona evra, dok su ulaganja samog italijanskog partnera nepoznata. Sve je počelo 8. oktobra 2012. godine, potpisivanjem ugovora između Grada Vranja i "Geoxa", a okončano je skoro četiri godine kasnije. Kamen temeljac za fabriku, prvu grinfild investiciju takve veličine na jugu Srbije, postavljen je 5. marta 2014. godine. "Geox" ovde radi već više od dve godine, sa brojem radnika koji se kretao od 200, u iznajmljenim prostorijama, do 650 u novoj fabrici. Plan je da se zaposli 1250 radnika, u prvoj fazi, a pored Italijana, u Industrijskoj zoni u Vranju udareni su kameni temeljci i za još dve fabrike, u kojima će delovati njihovi kooperanti. Iza ove naizgled lepe priče krije se mnogo ozbiljnija priča o parama, koje se sve više troše u nepoznate svrhe i sa nepoznatim ishodom. A rezultata čitavog ovog ulaganja teško da ima, ma sa koje strane da se stvar posmatra.

Glavno je pitanje ko je "kriv" za "Geox"? Valja biti pošten pa citirati premijera Vučića, koji je u Vranju rekao da zasluge ne bi trebalo da preuzmu ni SNS, ni DS, ni SPS, nego da je "zaslužna država Srbija", dakle sve vlade koje su sa poslom imale dodirne tačke.

No, u nedelju nije baš tako izgledalo, dok su nebo nad Vranjem parali zvuci helikoptera kojim je doleteo premijer, a kolone autobusa i pešaka kretale ka Zoni u Bunuševcu, na oko tri kilometra od Vranja. Naprednjaci su bili u ubedljivoj većini, jer su autobusima došli čak i iz Leskovca, Pirota, Bojnika, Vlasotinca... Ipak, veliki broj njih nije pušten na svečanost u fabriku: obezbeđenje na ulazu bilo je rigorozno, pa je pretreslo čak i automobil gradonačelnika Vranja Zorana Antića. No, i pristalice SPS-a, okupljene u značajnom broju sa stranačkim obeležjima, ostale su napolju, sa druge strane žice.

Pošto je netrpeljivost između SPS-a i SNS-a u Vranju dosegla epske razmere, Italijani su uzeli organizaciju u svoje ruke, pa su vrpcu presecali i premijer Vučić, i gradonačelnik Antić, i jedan od vlasnika "Geoxa", Poleti. Ali, samo su jedne makaze bile zlatne, pogodite u čijim rukama... Na kraju, iako nije tako izgledalo, sve je prošlo bez incidenata, uz prigodne kratke govore, u programu koji je vodila Nataša Miljković sa RTS-a. I to je to – obilazak pogona, reči ohrabrenja, tužna lica radnika, i ajde sad svi na svoje radne zadatke.

Da bi "Geox", impozantna firma koja izvozi u 105 zemalja sveta, gde ima oko 1300 ekskluzivnih prodajnih objekata, došla u Vranje, država je izdvojila 9000 evra subvencija po radniku, što iznosi, kako rekoše, od 11 do 15 miliona evra. Uz to, grad Vranje, od svojih para, morao je da izdvoji oko pet miliona evra, što znači da jedno radno mesto ovde košta oko 16.000 evra po čoveku, što je paprena cena, kako god da se gleda. Uz to, reč je o radnicima koji nisu sa biroa, već su većinom iskusni ljudi koji su već radili u nekoj od manjih fabrika obuće u Vranju, kao što je propali "Sanč", u koji je država već uložila oko 5000 evra po novozaposlenom radniku, ili u nekoj od fabrika okupljenih u klasteru "Koštana", koji su se snažno bunili zbog odvlačenja kvalifikovane radne snage iz svojih firmi. Opet, ljudi idu gde im je bolje – plata kod Vranjanaca nije prelazila ni 20.000, kod Italijana je bar za pet do osam hiljada veća. Radno vreme se poštuje, prekovremeno plaća, svi su osigurani i sve je po zakonu...

Niko ne zna kako će se sve završiti, ali zna se kako je počelo, i kako je poskupljivalo s vremenom. Sadašnji gradski većnik u Vranju zadužen za privredu, Perica Janković, od početka je uključen u čitavu priču. Po njemu, sve počinje još 2009. godine, kada DS po prvi put dolazi na vlast u Vranju, u koaliciji sa SPS-om.

DA NAM ŽIVI RAD: Radnici "Geoxa"; Aleksandar Vučić i Ivica Dačić u Vranju

Fotografije: FoNet

"Videli smo tada da Vranje nema zemlju koju bi moglo da ponudi investitorima. Zato smo pronašli prostor za Industrijsku zonu u Bunuševcu, na bivšem vojnom poligonu. Sa više ministara odbrane razmatrali smo zamenu, i na kraju je dogovoreno da mi za Vojsku napravimo zgradu pod imenom Lamela 5, sa brojem i kubaturom stanova po njihovoj specifikaciji, a da u zamenu dobijemo tih stotinak hektara zemlje. Tako je i bilo, samo što je proces trajao otprilike tri godine", seća se Janković.

Baš na kraju tog procesa, negde u aprilu 2012. godine, tadašnji predsednik Srbije Boris Tadić susreo se na niškoj Tvrđavi sa vlasnicima "Geoxa" i dogovorio da idu u Vranje.

"Oni su došli, vodili smo ih, pokazivali im braunfild šanse, ali njima se dopala samo Industrijska zona. Kasnije, mi smo ispali iz vlasti, pa je čitav posao pao na SPS", objašnjava Janković.

SPS, kao konstanta priče, oličena u gradonačelniku Vranja Zoranu Antiću, novi je partner Italijanima, i to dobar, čini se. Siromašni jug uspeo je da odvoji pet miliona evra da bi "Geox" uopšte postojao, od kupovine zemljišta, do prilaznog puta vrednog desetak miliona, kanalizacije, struje, dozvola...

"Pomogli smo maksimalno, i bez nas ne bi bilo ovog posla. Italijani bi se povukli, ne razumeju oni naše administrativne lavirinte. Koliko smo samo vremena proveli po ministarstvima, sa protivpožarcima, sa ovim ili onim, ne bi oni to trpeli. No, sreća je da je sve rešeno maksimalno kvalitetno, i da sada imamo jedan od najmodernijih objekata u Srbiji, koji ovom gradu donosi budućnost", smatra Antić.

I on, kao premijer Vučić, smatra da su svi pomalo zaslužni za ovaj uspeh, i da ne bi valjalo da se i po tom pitanju ljudi dele. Oni koji su u nedelju bili u "Geoxu" ne dele takvo mišljenje, jer su podele veličine provalije, ali ajd' sad. Eto, predsednik vranjskih naprednjaka Slaviša Bulatović smatra da je ipak vlada koju predvodi Aleksandar Vučić najzaslužnija za "Geox", jer je u vreme njene vladavine odvojeno najviše para za izgradnju ove firme: "Ovo je održavanje premijerovog obećanja da će se promeniti odnos prema jugu, što se sada i na delu vidi. Obećao je i novi dolazak za mesec dana, zbog novog otvaranja, i to će biti ispunjeno. To je ono dobro i to je ono čemu građani ovde daju ogromnu podršku. Meni kao načelniku okruga smeta što i grad Vranje ne podržava takve napore, ili makar napore da se zadrže postojeća radna mesta, nego drži 'Simpo' u stalnoj blokadi, vrednoj oko 60 miliona dinara samo u 2015. godini, iako je suvlasnik te firme", kaže Bulatović.

I sad, ko je u pravu? Činjenice su nešto nepovoljnije nego što političari to žele da vide. Naime, Srbija je častila privatne investitore iz Italije sa 20 miliona evra, za te pare ne dobijajući ništa zauzvrat, osim oko 1000 radnih mesta, i to pitanje je da li novih, jer su radnici mahom prešli iz drugih fabrika. Ogroman je to novac za tako neizvestan ishod, i do sada, koliko je poznato, u srpskoj praksi nezabeležen. Daj bože da Italijani ovde krenu da zapošljavaju, ne samo do 1250, nego i duplo ili trostruko više, jer su tolike potrebe. Od nekadašnje Tomićeve "Švajcarske na jugu" gde će se uvoziti radna snaga, samo u Vranju ima oko 12.000 nezaposlenih ljudi, dok je taj broj u okrugu tri puta veći. Još toliko ima fiktivno zaposlenih, pa još toliko onih koji negde kao rade i slično. Slika je tužna, i svaki novi potez donosi ohrabrenje. Za sada, Italijani se pokazuju kao ozbiljan partner, koji stabilno radi. Da li će se takva pokazati i vranjska radna snaga, zbog koje je "Geox" i došao u Vranje? Ljudi koji od propasti "Koštane" 2004. godine, nekada vodeće obućarske firme u zemlji sa oko 3500 radnika, nigde i ništa ozbiljno nisu radili? Za sada, svi, osim radnika, deluju zadovoljno. Šta će od toga zadovoljstva ovde ostati, znaće se uskoro. Kad počne da raste ili opada broj radnika u "Geoxu". ¶

SAŠA STOJKOVIĆ

Tekst je preuzet iz novog broja "Vranjskih"

Rezervni oficir iz

Uprkos zalaganju za potpunu transparentnost javnih troškova u predvečerje izbora 2012, Vujović nije dizao glas protiv tajnih ugovora koje je Vlada Srbije potpisivala. Tokom čitave 2015. godine ministar se hvalio višestruko nižim deficitom od predviđenog, iako je morao da zna da na naplatu dolaze i dug Srbijagasa, a i isplata vojnim penzionerima, što je (ponovo) decembarski deficit lansiralo u orbitu i znatno podiglo deficit ostvaren tokom cele godine. Tu je bila i tvrdnja da sporazum sa MMF-om ne predviđa otpuštanje radnika, pa se posle ispostavilo da baš i nije tako

"Pored dobrih rezultata i pozitivnog iskustva, u ovoj godini je sigurno moglo mnogo više da se uradi da veliki deo energije nije usmeren na političko nadmudrivanje i borbu za vlast po svaku cenu. Više nego u drugim zemljama kod nas se u ovoj borbi krše osnovna pravila igre, ruši se ugled zemlje i značajno se povećavaju politički rizici. Politički faul, uvreda i kleveta ne bi smeli da postanu dominantan oblik javne političke komunikacije ako nam je cilj da budemo ozbiljna država i deo modernog i uspešnog sveta. Elementarni patriotizam se pokazuje upravo priznavanjem rezultata demokratskog procesa, poštovanjem političkih protivnika i sopstvene zemlje", reči su dr Dušana Vujovića, ministra finansija, a od pre koji dan i vršioca dužnosti ministra odbrane u Vladi Republike Srbije. I mada gornjoj izjavi teško da može da se nađe zamerka, moglo bi se raspravljati da li bi "današnji" Dušan Vujović izgovorio nešto slično. Naime, ova ocena o dominantnoj komunikaciji na srpskoj političkoj sceni, iako deluje kao da je izgovorena juče, zapravo je stara više od jedne decenije – Vujović ju je dao za novosadski "Dnevnik" poslednjeg dana 2004. godine.

PRVO RAZOČARANJE

Iako je ova izjava i dalje aktuelna, ono što se u međuvremenu promenilo jeste da se Dušan Vujović u poslednjih godinu i po dana nalazi na funkciji sa koje, načelno, u znatnoj meri može da promeni ovakvo stanje koje i dalje opstaje. Međutim, ko je Dušan Vujović? Pre nego što je zaseo u jednu, pa drugu, a evo sad i treću ministarsku fotelju, često su mediji njegove izjave i intervjue propraćali superlativima poput "jedan od naših najcenjenijih ekonomista". I nema sumnje da u tome nisu grešili. Ovaj Požarevljanin, suprug i otac dvoje dece, rođen 1951. godine, diplomirao je, magistrirao i doktorirao na Ekonomskom fakultetu u Beogradu. Završio je postdoktorske studije 1990. godine na Kalifornijskom univerzitetu u Berkliju. Još 1979. zaposlio se u Svetskoj banci i s vremenom postao njen vodeći ekonomista (*chief economist*) za Evropu i Centralnu Aziju. Jedno vreme bio je predstavnik pokojne Savezne Republike Jugoslavije u Svetskoj banci, i upravo sa te pozicije, pre nego što će u leto 2003. preći na mesto predstavnika Svetske banke za Ukrajinu, dao je intervju tadašnjem "Ekonomistu", gde nije krio koliko je razočaran potpunim gubitkom reformskog kompasa tadašnje zajedničke države.

"U vreme kad su započete, reforme su uživale punu političku podršku svih aktera Demokratske opozicije Srbije. Postojala je složnost celog reformskog tima i zrela koordinacija kojom je rukovodio tadašnji potpredsednik savezne vlade Miroljub Labus. Imali smo pun rezervoar reformskih ideja i široku podršku javnosti. Posle dve godine, politička podrška je potpuno rastočena, koordinator je otišao, članovi reformskog tima utonuli su u međusobna optuživanja i svađe, rezervoar ideja se ispraznio, a javnost hvata zamor od reformi. To je ono što me stalno zbunjuje u našoj zemlji. Nesporazumi ili razlike u mišljenju koji se u drugim zemljama rešavaju dijalogom, odbacivanjem loših rešenja i obnavljanjem energije, kod nas često završavaju destruktivnim sukobima koji se velikim delom vode u medijima, pred očima domaće i svetske javnosti", rekao je tada Vujović, proročki dodajući: "Mene će da brine ako posle kompletiranja započetih reformi i nekoliko uzastopnih godina sa stranim investicijama od milijardu dolara i više, ekonomski rast izostane usled nepovoljnih uslova, loše politike ili nekih drugih razloga. Politika može da se tretira kao potpuno nezavisna od ekonomije u jednom vrlo kratkom periodu, ali na duži rok ne može. Ovaj politički slalom koji se sada dešava, ta čista politička aritmetika koja kaže bolje mi je da se rešim potencijalnog protivnika sada nego posle izbora, to je logika koja kaže, ja od političkih konkurenata nemam šta da dobijem."

Miroljub Labus samo je jedna veza Vujovića sa nekadašnjom nevladinom organizacijom po imenu Grupa 17 (kasnije G17 plus), čiji je član postao još 1997. Druga veza je Mlađan Dinkić. Dok je Vujović predavao na Katedri za privredni razvoj Ekonomskog fakulteta u Beogradu, jedan od njegovih studenata bio je i budući guverner, ministar finansija i privrede. "Njegova predavanja bila su bitno drugačija od predavanja drugih profesora, pre svega po tome što je on u njih uvek uvodio mnogo praktičnih primera – i u celini je na mene tokom studija ostavio najdublji utisak", ispričao je Dinkić za "Vreme" nakon proglašenja za Ličnost godine ovog nedeljnika za 2002. Negde godinu dana kasnije, početkom 2004, Dinkić kao potpredsednik G17 plus počinje da navodi Vujovića kao jednog od kandidata za ministra trgovine u manjinskoj vladi DSS – G17 plus – SPO – Nova Srbija, uz podršku SPS-a. Nakon višemesečnog licitiranja imenima i partijske trgovine ministarstvima, uprkos Dinkićevoj eksplicitnoj želji ("Dušan Vujović je naš najbolji makroekonomista i on je izrazio želju da se vrati u Srbiju i uđe u Vladu

Svetske banke

Srbije kao naš kandidat za ministra trgovine. Preostalo je samo da se srede detalji oko njegovog angažmana, budući da on ima ugovor sa Svetskom bankom"), Ministarstvo trgovine je ipak pripalo Srpskom pokretu obnove, a za ministra je postavljen Bojan Dimitrijević.

Ovo je bio tek prvi od nekolicine puta da se ime Dušana Vujovića dovodilo u vezu sa postavljanjem na funkciju u neku od državnih institucija, a da se to nije realizovalo – bio je i u najužem krugu kandidata da zameni guvernera Radovana Jelašića, nakon što je ovaj dao ostavku 2010. (za guvernera izabran Dejan Šoškić), a potom i da postane član novoosnovanog Fiskalnog saveta. U međuvremenu, vlade u Srbiji su se menjale, a situacija u svetu pogoršavala – došla je svetska ekonomska kriza, a Vujović je upozoravao: "Pitanje koordinacije ekonomske politike na nacionalnom i globalnom nivou postavlja se u oštrom vidu. U odsustvu koordinacije (saradnje) učesnici sistematski biraju lošije rešenje. To bi parlamentarne stranke trebalo da znaju i destruktivni politički rat zamene koordinacijom između zakonodavne, izvršne i monetarne vlasti" ("Politika", decembar 2008). Imao je i predlog za rešavanje problema viška zaposlenih u javnom sektoru – problem koji će ga mučiti 6-7 godina kasnije u ulozi ministra, a bilo bi zanimljivo upitati ga da li i dalje misli da je otpuštanje ljudi iz javnog sektora kontraproduktivno: "To što u Srbiji svaki treći zaposleni radi u javnom sektoru nije normalno i nije fiskalno održivo. Međutim, smanjivanje troškova otpuštanjem viška ljudi, kada to nije rezultat uvođenja novih tehnologija, krajnje je kontraproduktivno i otpori su veliki. Pre svega, zato što se otkazima za pominjanih 14.000 ljudi (samo tri procenta ukupno zaposlenih u državnom sektoru) gotovo ništa ne dobija. Trošak se sa plata samo seli na otpremnine, naknade za nezaposlene i penzije. Da bi ušteda pokrila trošak jednokratne otpremnine, trebalo bi da prođe pet-šest godina" ("Politika", septembar 2009).

DRUGO RAZOČARANJE

Prolazile su godine vlasti Demokratske stranke i Borisa Tadića, a nezadovoljstvo građana je raslo. Vujović učestvuje u raspravama o stanju u zemlji: "Da sam na mestu premijera, prvo bih uradio ono što je u mojim rukama. Mora da se popravi slika države na svim nivoima, od rada činovnika do poreskog sistema. Premijer bi na tome trebalo da testira svoj autoritet jer ako to ne može, onda ništa ne može. Postoji dobra volja Vlade koja se, čini mi se, nasukala na dva grebena specijalnih interesa. Jedan greben je partijska država, a drugi razuđena birokratija 'armirana' interesima novih bogataša", govorio je Vujović u proleće 2010.

No, situacija je klizila iz loše u sve goru, te Vujović krajem 2010. ne krije novo razočaranje. "Ja sam dugo vremena mislio da postoji čitav niz ekonomskih teškoća, da je to glavni problem, a sada sam došao do uverenja da je kod nas glavni problem generalizovani kvalitet upravljanja ili, narodski rečeno, korupcija. To blokira sve odluke u ovoj zemlji. Korupcija je ovde način na koji političari rešavaju pitanje sopstvenih prihoda, jer ne može da se živi od 1.000 evra, kada vam samo odela za službene potrebe koštaju mesečno otprilike toliko. Deset godina sam se nadao, a sada vidim da je generalizovana korupcija postala blokada svega. Korupcije su razne: neko prima pare, neko se slaže da prima pare a da ne radi, neko se slaže da zatvori oči i ne kaže ljudima šta je glavni problem. Strašno je loše ako neko kaže da će izgraditi 200 kilometara autoputa, a napravi dvadeset (*i ovde bi bilo zanimljivo čuti mišljenje ministra u* »

Foto: FoNet

vezi sa beskonačnim spiskom obećanja vlade čiji je član, prim R.M.). Demokratija znači poverenje naroda ne samo u momentu izbora nego i trajno. Neophodno je razumeti da se ne može farbati poverenje naroda", rekao je krajem 2010. Vujović za "Blic". U 2011. je još eksplicitniji: "Javni sektor je postao partijsko vlasništvo, tzv. otuđeni centri moći, gde imate spoj lokalnih i nacionalnih partokratija sa birokratijom, koja ima ogromne društvene i državne resurse u rukama i koristi se privilegovanom monopolskom pozicijom da svima diktira uslove. Država treba maljem i čekićem sve to da razbije" ("Novosti", mart 2011).

Kritikovao je i politiku subvencionisanja radnih mesta ("Nisam siguran da je davanje fiksne sume po radnom mestu dobar način koji će privući najbolje investitore. Mnogo bolji način je da se anketama o poslovnom okruženju sazna šta investitori očekuju a ne dobijaju u Srbiji i da se ujedini reformska energija da se ta i takva poboljšanja i ostvare"), a tu su bile i zamerke ministarstvu finansija: "Ako pogledate aktuelni budžet, od 1.200 strana koje ne možete ni da pročitate, ja bih našao one ključne delove koji su ostali kao diskreciono pravo države i preispitao ih. Tražio bih od svih ministara ne samo da kažu gde su pare nego i na šta su potrošene." Ovu potonju izjavu kao da su prepisali današnji opozicionari i upotrebili je prilikom donošenja budžeta za 2016.

ULAZAK U VLADU

Dušan Vujović je bio izabran za ministra privrede u Vučićevoj vladi u aprilu 2014, da bi ubrzo, nakon ostavke Lazara Krstića, postao ministar finansija, a na mesto ministra privrede bio je postavljen dotadašnji predsednik Privredne komore Srbije Željko Sertić. Šta bi moglo da se kaže o Dušanu Vujoviću kao ministru? Gledajući prenose Skupštine na kojima je Vujović učestvovao, vidljivo je da nema nikakvu želju da učestvuje u političkim prepirkama. Veoma rado polemiše o stručnoj materiji zakona koje brani pred Skupštinom, poput Zakona o budžetu ili Zakona o akcizama – ponekad je u stanju da održi pravo malo predavanje u Skupštini – ali ignoriše političku argumentaciju opozicionih poslanika. Zapravo, kao jedan od najčešćih razloga za odbijanje amandmana opozicije Vujović navodi da je reč o političkom, a ne o stručnom argumentu.

U novinarskim krugovima stiče se utisak da ili sam ministar Vujović ne mari baš za novinare ili da ga tako savetuju osobe zadužene za odnose sa javnošću. Prilikom usaglašavanja stend-baj aranžmana sa MMF-om krajem 2014, ministar je održao pravu lekciju jednom od novinara, na temu efikasnosti javnog sektora. U februaru 2015. su ministar Vujović i direktor Uprave za javni dug Branko Drčelić održali konferenciju za novinare, čija je tema doslovce glasila "Pravilno informisanje javnosti o kretanjima javnog duga i zaduživanju". Ujedno, zahtev ministra da novinari unapred šalju pitanja za konferenciju idealno se uklapa u postojeći odnos predsednika Vlade prema novinarima.

Ponekad Vujović preuzme i manir predsednika vlade da se građanima obrati kao nezrelim osobama, nesposobnim za samostalno funkcionisanje

No, ne prati ministar Vujović samo ustanovljenu praksu vlade i njenog predsednika prema novinarima. Uprkos zalaganju za potpunu transparentnost javnih troškova u predvečerje izbora 2012. ("Javna preduzeća moraju da se stave na tapet, unajmi profesionalni menadžment. Svi javni rashodi moraju biti javni i kontrolisani da se tačno vidi gde se troši i šta. Ako to ne budemo uradili, onda ćemo morati da idemo na mnogo grublje mere smanjenja potrošnje, a to je otpuštanje ljudi, neplaćanje penzija i tako dalje"), Dušan Vujović nije dizao glas protiv tajnih ugovora koje je Vlada Srbije potpisivala. Tokom čitave 2015. godine ministar se hvalio višestruko nižim deficitom od predviđenog, iako je morao da zna da na naplatu dolaze i dug Srbijagasa, a i isplata vojnim penzionerima, što je (ponovo) decembarski deficit lansiralo u orbitu i znatno podiglo deficit ostvaren tokom cele godine. Tu je bila i tvrdnja da sporazum sa MMF-om ne predviđa otpuštanje radnika, pa se posle ispostavilo da baš i nije tako, a rešavanje problema 17 preduzeća u restrukturiranju je odloženo na godinu dana, do kraja maja 2016, uprkos uveravanjima da će sve biti završeno do 31. maja 2015.

Ponekad Vujović preuzme i manir predsednika vlade da se građanima obrati kao nezrelim osobama, nesposobnim za samostalno funkcionisanje – tako, kada se saznalo da dogovor sa MMF-om predviđa i poskupljenje struje, ministar je izjavio da vlada nije htela ranije da tu vest saopšti građanima "da ih ne bi uznemirili". Potom, braneći odluku o povećanju struje u Skupštini, ministar Vujović je ustvrdio da je dovoljno da se građani odreknu jedne i po paklice cigareta mesečno, pa da time pokriju poskupljenje električne energije, a ostao je zabeležen i navodni incident u Pošti na Dedinju iz septembra 2015. Prema pisanju štampe, dve radnice Pošte nisu prepoznale ministra i tražile su mu ličnu kartu prilikom plaćanja računa, a on se, nezadovoljan uslugom i dugim čekanjem, navodno požalio Milanu Krkobabiću, direktoru Pošta Srbije, koji je, opet navodno, ove dve radnice po kazni premestio u Mladenovac. I ministar Vujović i Milan Krkobabić su demantovali ovu priču. Poslednji navodni gaf ministrov dogodio se prilikom burnog zasedanja Socijalnoekonomskog saveta o nacrtu zakona o sistemu plata u javnom sektoru. Na opasku sindikalca Branislava Čanka da sindikat zanima koliko će lekara zbog ovog zakona napustiti zemlju, ministar Vujović je, navodno, odgovorio da, ako se lekarima to ne sviđa, "potraže drugu državu". I ovo je ministar demantovao. Ipak, prema ocenama Evropske komisije, Srbija je najveći napredak u 2015. zabeležila upravo u ekonomskim reformama, gde je ministar Vujović, bez sumnje, igrao centralnu ulogu.

Nakon epske i još uvek nezavršene predstave o smenjivanju Bratislava Gašića, Aleksandar Vučić je za vršioca dužnosti ministra odbrane predložio upravo Dušana Vujovića, što je on prihvatio. "Ja sam rezervni oficir. Prema tome, sa zadovoljstvom sam prihvatio tu obavezu", rekao je Vujović poslednjeg dana januara 2016. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

LJUBOMIR ŽIVKOV

Zidari bez granica

Već sam se zbog iste stvari zamerio Tadić Borisu, i Tadić Boris meni, otvorio je, u svoje zlatno, a u moje nezlatno doba, školu na Palama, imenjakinju novoootvorene osmoljetke u Šamcu ("Srbija"; sve škole koje budu sagrađene novcem iz Srbije nosiće ime svoje dobrotvorke i zaštitnice: biće to lanac škola, kao "Mekdonalds"), obe su škole dakle u inostranstvu. Prva je građane Srbije koštala dva miliona evra, ova nova petsto hiljada evra, ali šta ako neko ne odobrava ovo dobročinjenje? Kao što ja nijedno od pomenuta dva ktitorska poduhvata ne podržavam, evo i zašto ne:

Kako bi se čovek još običniji od mene, koji nema ni kolumnu, koga ni za kolumnu ne može ker da ujede, mogao na bogougodan tj. nenasilan način suprotstaviti samovolji, rasipničkoj inerciji i srbovanju vlastele

1. Mi smo siromašni i tako treba i da živimo.

2. Čak i da nismo propali, čak i kad bi nam preticalo, trebalo bi da na javnoj raspravi vidimo koliki deo našeg enormnog viška (novca, industrijskih proizvoda, patenata, sirovina, hrane, aviona, podmornica etc.) želimo da poklonimo onima koji oskudevaju.

3. Kad se oko toga dogovorimo, a svaki naš građanin bude zbrinut da zbrinutiji ne može biti, neka počnu naše dedamrazovske slatke muke – koga, kako i čime obradovati. Uzmimo mapu svetskog siromaštva i mapu zaostajanja, pa gradimo škole po Africi, Aziji, Latinskoj Americi, svuda gde nam naši brojni naučnici sa terena javljaju da je potrebno! Ili možemo odlučiti da počnemo od najbližih suseda, pa da širimo krugove, dok ne stignemo i do poslednjeg ostrvceta koje je opustošio cunami?

4. Ako smo graditelji bez granica, koji zidaju škole gde god na hiljadu stanovnika ne postoji osmoljetka, možemo početi i od Bugarske, Makedonije, Albanije, zašto zidamo samo u Bosni i Hercegovini? Zar ne dovodimo sva druga inostranstva u neravnopravan položaj? (Daj, čoveče, pomažemo našima u Republici Srpskoj, nemoj reći da to nije lepo, umesto da se ponosiš time i da žališ što ne možemo celu Srpsku da prekrijemo novim školama zvanim "Srbija", ti praviš pitanje oko dvatri miliona evra!)

5. Čak ni po našem Ustavu, čiji mi se početak, moram to reći, nimalo ne dopada (više mi se sviđala država kad je pripadala svim njenim građanima i radnim ljudima, kako je bilo čak i kod Miloševića, nego da Srbija bude država srpskog naroda, pa onda, tek, ako baš hoćete, i svih drugih naroda koji u njoj žive), ali čak ni po našem Ustavu Republika Srbija nije država Srba koji žive u Republici Srpskoj, Čikagu, Australiji i drugde.

6. Osim novca Srba iz Srbije u prekodrinske škole uložen je novac i drugih njenih građana, koji bi možda voleli da se novcem iz budžeta Republike Srbije sagradi obdanište u Kiškunhalašu i da se u znak sećanja na dobrotvore i rodoljube zove "Sabatka". Da se novcem iz Srbije u okolini Temišvara izgradi centar izvrsnosti i da se zove "Uzdin".

6. Ali čak kad u Srbiji i ne bi bilo manjina, ja bih se protivio da mi zidamo levo i desno u drugoj državi ili u federalnoj jedinici susedne države. (Ali sve matice to rade! Pa ako i rade, ja se sa maticama ne slažem: dva smo svetaa različitaaa...)

7. Da sam u rukovodstvu države iz čl. 6, pitao bih se, barem koliko se ovde rodoljubi pitaju kad je reč o nevladinim udrugama, ko to tamo zida i sa kakvom nakanom?

8. Jednom sam već bio anektiran, od Crne Gore, i nije mi bilo pravo, ranih devedesetih. Kad je jugoslovenska knjiga spala na dva slova, Srbiju i Crnu Goru, u potonjoj je bio referendum, želite li da sa srpskom braćom iz Srbije živite u federalnoj državi, tako nekako; građani Crne Gore su tada odlučili da sa građanima Srbije osnuju državu (ili da je očuvaju, svejedno), ali ja nisam bio pitan želim li i ja isto tako saveznu republiku sa Crnom Gorom: moja glad za što većom državom podrazumevala se, kao god i moj prećutni, radosni pristanak. Ne bih da se opet podrazumeva kako jedva čekam da se Republika Srpska osamostali radi njenog što prirodnog i što hitnijeg spajanja sa Srbijom.

9. Ovolika teritorija meni lično sasvim je dovoljna, i pre sam za to da se ona uredi, nego što bih da joj se međe pomere.

10 . Nisam vatreni pristalica sebičluka i slepila za potrebe drugih, nisam protivnik besplatnog školovanja, naoborot, ali ne mislim da zidanje škola u inostranstvu priliči mojoj državi, i smeta mi kad se političari čiji je sektor Republika Srbija i njeno stanovništvo postave kao vođe svih Srba sveta: morali bi se, ma koliko čeznuli za veličinom i za uzvišenim, usredočiti na nas koji živimo u Srbiji i morali bi nas pitati hoćemo li da damo po deset centi za školu u susednoj državi; ja bih verovatno i pristao, ali sa ovim kak se veli svršenim činom naravno da nisam saglasan i ne znam kako da protivljenje blagoizrazim.

11. Sam sam kriv što ne znam, i bojim se da nisam jedini, gde se odlučuje o novcu koji odlazi preko Drine, ali i drugde, preko naše voljene i svete državne granice koju sam pre tričavih trideset sedam godina imao životom svojim braniti.

12. Slušajuć Nikolića odu srpskom genetskom kodu (rima: same se od sebe reči slažu da nešto krasno u stihu kažu), gledajući kako vlastela odlazi na slavu kod Dodika i zida zadužbinu u drugoj državi, čitajući kako vladin avion sa dva ministra leti u Hag da nam doveze osuđenog i nedorobijanog generala, štrecnem se što sam negdašnje radikalske prvake prekorevao toliko zbog njihove spektakularne metamorfoze: šta ako su do danas ostali verni sebi? ¶

Izbeglička kriza: Nada koja vodi u smrt

Rekvijem za nepoznatu decu

Kad ubuduće neko preda mnom bude pomenuo Egejsko more i grčka ostrva, neću više moći da mislim na jutarnje plavetnilo morskog beskraja sa srebrnastim prugama valova, večernje crveno sunce koje umače svoj trbuh u tamniju, modru vodu na zapadu, bela jedra na horizontu, palme, recinu, masline, sir, a da istovremeno ne pomislim na leševe nepoznate dece na belom pesku plaže poređane kao odbačene, velike, mokre lutke. Taj prizor ne mogu i neću nikada da zaboravim. Podseća me na jevrejsku decu u Aušvicu. Znam da to ne može, možda i ne sme da se upoređuje, ali uprkos tome ja želim da uporedim neuporedivo. Ta sirijska, avganistanska, iračka deca su sa poverenjem uhvatila roditelje za ruku i otišla u smrt, baš kao što su jevrejska deca otišla u gasnu komoru. Jedni u vodu, drugi u vatru, svi u preranu smrt

NA KRAJU SNAGA: Sirijske izbeglice na hrvatskoj granici
Foto: FoNet/AP/Manu Brabo

Piše: **Ivan Ivanji**

Za mene nije dokaz empatije ako odnesem stare cipele, koje još nisam stigao da bacim, slučajno sačuvane igračke unuka ili makar osmeh dobrodošlice onoj većini izbeglica koja nije doživela brodolom.

Hteo bih mnogo bolje da razumem situaciju izbeglica koji danas hrle u Evropu, nadam se da to bar u neku ruku mogu bolje od mnogih drugih, jer mislim da sam u njihovim godinama ja bio u sličnoj situaciji, da su njihovi roditelji imali i imaju slične sudbonosne dileme, kakve su imali moji roditelji pre sedamdeset i pet godina. Morali su da donesu odluku šta će sa mnom, sluteći da biraju između nade za preživljavanje i smrti svog deteta. Moji roditelji su doneli odluku da ne ostanem sa njima, da me samog upute preko vode – u mom slučaju to je samo uzani vodotok Tise – kao što izbeglice danas svoju decu poveravaju nesigurnom čamcu koji ih sa turske obale prevozi u neki sigurniji život.

Ja ne razumem roditelje koji svoju decu izlažu smrtnoj opasnosti iako su izbegli druge smrtonosne pretnje. Ali ja ne razumem ni odluku svojih roditelja da se odvoje od nas, od sestre i mene, iako će se pokazati da nam je to zaista spaslo život. O tome sam mogao da saznam mnogo, mnogo više, nego što znam. Jedan deda je ubio sebe i svoju ženu, o tome sam bezbroj puta pisao, ali druga baba, mamina mama, ostala je živa posle Bergen Belzena, bila još dugo posle rata u dobrom fizičkom i psihičkom stanju. Ona je prisustvovala ili čak učestvovala u odlukama o svojim unucima, o tome da moji roditelji – njena ćerka i zet – neće da se razdvoje, ali da hoće nas da prebace preko vode. Svašta je znala o mnogim smrtima, ali kao da je to posle rata bila tabu tema. Nikad me nije pitala za moje logore. Nikad ja nju za njene, niti o tim odlukama o životu i smrti. Zašto? Ne shvatam.

Ako ne shvatam odluku svoga oca, kako da razumem oca iz Avganistana ili Sirije? On mora prvo da sakupi za njegove pojmove fantastičnu sumu novaca ne bi li pokušao da obezbedi bolju i sigurniju budućnost svojoj deci u nekakvom nepoznatom, dalekom raju, koji se, čuo je od nekoga, zove Germanija ili Švedska. Mora potom da se uputi na dugačko, ubitačno dugačko putovanje ne bi li stigao do nekakvog čamca u koji se penje sa decom. Ona se pripijaju uz njega, mlađe mu je u naručju, starije mu se hvata za nogu, i plovilo se otisne u modru smrt. Za mene taj otac snosi svoj deo odgovornosti, ubio je svoju decu.

Ostajem pri takvom izboru reči. Kao dete sam dovoljno često video smrt da bih dozvolio sebi da je nazovem pravim imenom, a čin koji dovodi do smrti ubistvom.

Voleo bih da imam snage da kao rekvijem napišem roman o nepoznatoj izbegličkoj deci koja su na putu do nade izgubila život. Možda ovde sad beležim prvu skicu. Da li mašta može da nadoknadi neznanje?

PREKO SEDAM GORA

A sada mirno, bez strasti. Reč je o milionima ljudi, ali uživeti se možemo samo u pojedinačne, lične sudbine. Kako je pala odluka da paštunska porodica sa istoka Avganistana krene na put preko čitave svoje nepregledno velike zemlje prema zapadu, pa kroz još veći Iran do Turske i kroz celu Tursku do egejskog žala? Pratim je na globusu ili mapama, kojima raspolažem, ali da bih to opisao, morao bih mnogo toga da znam o mirisu šuma, pustinja i kvalitetu drumova, o stenama i klancima. Male noge strahovito bole. Šta su jeli, pili? Kako su se umivali. Gde i kako su spavali? Šta otac govori svojoj deci, kakve im bajke priča, ako još ima dovoljno snage za to? Ili se obrecne na njih da ne gnjave više? Boji se da ga neko ne pokrade sred mrkle noći. Majka ćuti uvijena u burku.

Oni najsiromašniji, najbedniji, koje bi najviše trebalo da žalimo, na takav put neće krenuti. Više od 70 odsto od oko 30 miliona stanovnika Avganistana su nepismeni. Oni ne znaju geografiju, nemaju novaca, u celoj zemlji je samo oko 4,5 miliona pretplatnika na mobilni telefon. Nemaju snage da zamisle bolji život, od onog koji im je Alah očigledno namenio. Naš zamišljeni otac porodice mora da je imućniji, školovan je, mnogo toga zna ili bar naslućuje, ali ja bih voleo da ga pitam kako se rodila prva ideja da može da se ode u Nemačku "preko sedam planina i sedam mora" jer će tamo on i njegova porodica biti srećni. Živeće dostojanstvenim životom. On svakako zna da preuzima rizik. Veliki rizik. Odavno ima smartfon, razgovara sa rodbinom, sa prijateljima, sa doskora nepoznatim vodičima, švercerima. Ne zna kome da veruje. Ja kao pisac želim da zamislim takvu malu porodicu, energičnog oca, podatnu ženu koja mu bezuslovno veruje i njihovu decu.

Mnogo toga se događa na dugačkom putovanju. Jedna devojčica je prvi put dobila menstruaciju. Da li je sa majkom, koja će joj objasniti o čemu se radi ili je sama, pa će pomisliti da je način života na putu uzrok krvi, da je bolesna? Dvoje mladih se zagledaju. Zaljube. Crne oči sevaju pod maramom. Ali negde se ipak peru, dečaci vide više nego što im stroga vera dozvoljava.

U Srbiji se jedna žena porodila carskim rezom, krenula je trudna. Nije htela da se odmori u našoj bolnici, već je pošla dalje »

sa jedva rođenom bebom, kojoj želi bolji život negde daleko, a možda je ubija svojim nestrpljenjem. Čula je da bi sve granice iznenada mogle da se zatvore baš njoj pred nosom.

OSVAJANJE ŽIVOTA

Od miliona porodica koje su krenule ne samo da spasu život nego da nađu sreću, nastao je pokret za koji ne nalazim ništa uporedivo u istoriji. Padaju mi na pamet velike seobe naroda od IV do VI veka. Pošto su krenuli iz Mongolije, Huni su stigli do juga Rusije 375. godine. I tada su mase krenule sa istoka prema zapadu. Za njima Sloveni, Mađari. Samo što oni na svom pohodu nisu računali na empatiju starosedelaca, naprotiv, osvajali su teritorije mačem i kopljem, a naročito lukom i strelama kojima su pogađali iz prilićnih daljina, to je tada bilo novo i nadmoćno oružje. Nisu računali na topli doček i da žive neko vreme na tuđi račun. Bili su osvajači, otimali su šta su hteli i promenili tok istorije.

Hajde da se ne zavaravamo, prve godine novih izbeglica u Nemačkoj ne mogu se nazvati drugačije nego životom na tuđi račun osvojenim bez ikakvog oružja, izvojevanim golim mnoštvom. Nemačko ministarstvo rada procenjuje se da će se u toku prve godine boravka zaposliti samo deset odsto novopridošlih, kroz pet godina tek polovina.

Ruši se i poslednja nada u Evropu kao zajednicu ravnopravnih zemalja koje se odriču dela suvereniteta za zajedničko dobro. Zajedničko? Čije?

KAKO SU SAMO MOGLI

Čitam razne statističke podatke. U toku 2015. godine u evropske zemlje stiglo je 26.000 dece bez roditeljske pratnje, a Evropol javlja da se za oko 10.000 ne zna gde su. Nestala su. Pominje se pretpostavka da su mnoga pale u ruke kriminalaca. O njihovoj sudbini može samo da se nagađa.

Pretpostavljam da oni, koji su ih dočekali sa starim cipelama, igračkama i novim osmehom u svojoj zemlji ne žele glasno da pitaju: ko su ti roditelji koji su ih uputili na nesiguran put u neobezbeđenu sreću? Ja smem da pitam glasno, uporno i ne bez kritičkog akcenta: Kako su samo mogli!? Zašto? Smem, jer su moji roditelji mene i moju sestru tako "uputili" preko jedne, doduše, pitome vode, preko Tise. Naša mama je mogla da krene zajedno sa nama, ali ostala je sa ocem i s njim pošla u smrt. Naši roditelji su tako odlučili. Ja sam tada imao dvanaest godina i tri i po meseca, moja sestra sedam godina i osam meseci. Baš kao mnoga od 26.000 dece iz statistike. Iza statistike kriju su strahovi žive dece prepuštene sebi.

Pošto sam ja prošao Aušvic i Buhenvald, moja sestra Bergen Belzen, a posle 75 godina još uvek smo živi i možemo da komentarišemo svoje živote, možemo i da konstatujemo da je odluka naših roditelja da nas "upute" nekuda bez svog "staranja" bila ispravna, iako rizična. Međutim, mislim takođe da smo mi bili u mnogo većoj životnoj opasnosti nego sva izbeglička deca o kojoj sad ovde govorimo. Rekosmo: ne može se to upoređivati, ali ja svoju i njihovu sudbinu upoređujem, jer su odluke naših i njihovih roditelja bile jednako strašne, a oni i mi jednako bespomoćni.

KO OSTAJE, KO NESTAJE

U međuvremenu je naša zamišljena porodica iz Avganistana stigla u Nemačku, ali nemačka vlada sada pregovara sa avganistanskom o mogućnosti da Avgani budu smesta vraćeni u svoju zemlju. Avganistan svakako nije bezbedna zemlja po evropskim merilima, pa se razmatra mogućnost da se uplašene izbeglice koje su se dokopale Evrope ne vrate u svoj zavičaj, nego nekuda u svoju zemlju gde je za njih bajagi bezbednije. Nemački ministar unutrašnjih poslova De Mezijer je hitno odleteo u Kabul da pregovara o tome. Pregovaraju Berlin i Kabul, niko ne pita one kojih se tiče. Avgani ne govore arapski. Glavni jezici su paštu i persijski, ukupno se govori 49 jezika. Oni ne mogu da kupe sirijske pasoše, kao što to čine brojni nesirijci čiji je maternji jezik arapski, a trenutno su Sirijci izbeglice prvog reda.

Nemački graničari govore o "pravim lažnim sirijskim pasošima". U nekim sirijskim gradovima raznorazne pobunjeničke grupe su došle do velikog broja još neispunjenih, ali autentičnih putnih isprava, pa ih prodaju. Treba samo još da se zalepe fotografije i ispune imena. Trgovina pasošima je dobra, stara i uhodana rabota, sedamdesetih godina prošlog veka najskuplji pasoš na crnom tržištu bio je jugoslovenski, jer se s njim u najveći broj zemalja na svetu moglo ući bez vize. Mi smo tada bili zemlja u procvatu, današnja Sirija je propala i na izdisaju, ali danas se njen pasoš najviše traži i zbog toga je najskuplji. Islamski teroristi u Evropi su najčešće bili državljani evropskih država sa valjanim, "pravim", francuskim pasošima. Nikakvi papiri, nikakvi pečati ne dokazuju kakav je čovek njihov nosilac, koje su njegove namere.

ZATVARANJE GRANICA

Video sam na nemačkoj televiziji kako pored granične policije stoji veoma mlada žena sa velikim naočarima i navodno prema akcentu prepoznaje ko je od pristiglih izbeglica iz koje arapske zemlje, pa prema tome, ko ima šanse da dobije azil, a ko nema. Sirijci i Iračani prolaze. Ona

OPASAN PUT U NEIZVESNOST:
Balkanska ruta
Foto: FoNet/AP/Marko Drobnjaković

praktično odlučuje o sudbinama, policajce baš briga. Zamislimo situaciju da su pre dvadesetak godina samo Bosanci mogli da se slobodno nastane u Nemačkoj, da na granici stoji neki naš ekspert koji prepoznaje bosanski akcenat – kojim, zar ne, jednako govore Srbi, Hrvati i Bošnjaci – za razliku od onih koji istim jezikom govore sa crnogorskim, dalmatinskim, krajiškim, južnobanatskim, vranjanskim ili pirotskim akcentom.

Podsećaju me da je Nemačka velika zemlja, da će 80 miliona njenih državljana lako izdržati dolazak jednog, pa čak i dva ili više miliona pridošlica. Izračunava se da je dolazak "sveže krvi" dobrodošao, jer je potrebna radna snaga, a pogotovu mladi muškarci, koji će uplaćivati u fondove zdravstvenog i penzionog osiguranja, plaćati poreze i prireze, jer su Nemci sve stariji i problemi se najavljuju već kroz nekoliko godina. Međutim, novopridošle izbeglice nemaju pravo da rade sve dok se njihove molbe za azil ne reše. Samo, njih je sve više, a osposobljenih nemačkih činovnika sve manje, jer beže od tih poslova čak uzimajući upute na bolovanje. U međuvremenu, izbeglice treba smestiti u zagrejane prostorije i hraniti, davati im džeparac, obezbediti časove nemačkog jezika. Problem je u tome što nezaposleni Nemci viču da bi oni takođe želeli da dobiju besplatne stanove, ishranu i džeparac.

Ako bi ta situacija prouzrokovala samo porast desničarskih partija, reklo bi se, u redu, pa parlamentarna demokratija to mora da izdrži. Međutim, protivnici izbeglica pretvaraju se u palikuće, već je na stotine prihvatilišta izgorelo, a poletele su i prve bombe na njih. To znači da su neophodne i policijske snage da se izbeglice zaštite, ali i da ih mire, jer se potuku i međusobno, pa sindikat nemačke policije kaže da te napore više ne može da izdrži.

Ljudi, koji samo što ne pucaju od ljubavi prema bližnjima dok to ne pogađa njihov životni standard, pitaju mene šta bih ja uradio i konstatuju da sam konzervativac, jer tvrdim da oni koji uspevaju da beže, na primer, balkanskim putem, nisu pobegli od neposredne životne opasnosti, nego zbog lošeg stanja u prihvatnim logorima u Turskoj ili Jordanu, ne spasavaju goli život, nego hoće bolje da žive. Zar ja hoću da se granice zatvore kao što traže neonacisti u Nemačkoj, sram me bilo? Ja kažem da nije reč o tome šta bih ja hteo, nego da će se granice nužno zatvoriti i već se zatvaraju i to već sada pogađa sve nas, ne samo nas, na primer, iz Srbije, nego i nemačke firme koje transportuju svoju robu drumovima, ali sada im pretresaju kamione i na granicama sa šengenskim zemljama, jer se u njima možda krijumčare izbeglice. Gube vreme, a vreme je novac. Scene, koje smo sa jezom posmatrali na granici Srbije sa Hrvatskom, u zasad još ne tako drastičnom obliku sele se na nemačko-austrijsku, nemačko-francusku, dansko-holandsku, italijansko-špansku i sve druge evropske granice. Mase izbeglica su nas probudile iz sna o nekakvoj jedinstvenoj Evropi. "Vreme" je u prošlom broju pisalo o tome.

Kako to da su Nemci većinom ipak tako "dobri" prema izbeglicama? Oni se još plaše svoje nacističke prošlosti. Pre neki dan mi visoka činovnica nemačkog ministarstva kulture napisala da joj je uvek neugodno da razgovara sa mnom kao sa Jevrejinom, jer se stidi prošlosti svoje zemlje i naroda. Za mene je to rasizam sa obrnutim predznakom. Niti sam u njoj video Nemicu, niti u sebi Jevrejina.

DOKAZ ČOVEČNOSTI

Niko ne zna šta će sve doneti 2016. godina. Tek je prvi mesec potrošen, ali cunami miliona izbeglica, koji su krenuli sa juga i istoka prema zapadu i severu, menja sve što smo do sada smatrali mogućim bez obzira na to ko lično pokazuje empatiju za svako ljudsko biće ili mržnju prema svakom ko je drugačijeg porekla ili čak boje kože.

Zamišljam da će se kroz 75 godina pokazati da je poneki Sirijac, Iračanin ili Avgan, koji je kao dete stigao, na primer, u Nemačku, postao nosilac Nobelove nagrade za hemiju, poznati kompozitor ili pisac, koji bi za svoju autobiografiju mogao da pozajmi naslov moje knjige "Moj lepi život u paklu". On će februara meseca 2091. godine sedeti pored velikog prozora svog modernog stana, posmatraće svoje unuke, koji se u bašti grudvaju i iznenada setiti onog srpskog policajca koji ga je naučio da se grudva. Posle toliko usputnih grubosti stigao je iz sirijskog Alepa u Srbiju gde je prvi put video sneg, a dvojica sredovečnih, uniformisanih ljudi mu je pokazivalo kako da napravi grudvu i ohrabrilo da ih gađa, da se igra u snegu. Raznežio se kad se setio da ima dobrih ljudi. Setio se tada i cipelica, koje je tada dobio, nekih igračaka, crvenog vatrogasnog automobilčića, kome se u prvom trenutku obradovao, ali ga posle bacio, jer ga je bilo teško nositi. Iz perspektive svoje udobne starosti u sigurnoj zemlji shvatio je da je grudvanje sa srpskim policajcima bio važniji dokaz ljubavi ili prosto čovečnosti, od svega ostalog što je doživeo. I znao je da svojim unucima koji odrastaju u miru i blagostanju nikako ne bi mogao da objasni svoje misli.

Jevrejska deca su držeći tatu ili mamu za ruke ušla u veliku prostoriju za koju su mislili da je kupatilo, začuđeno, ali poslušno su se skidala sa onim silnim ružnim tetama i čikama, prvi put videla tolika gola tela odraslih ljudi, onda im je nešto zagušljivo oduzelo dah. Tela su im posle odvukli do peći, pa su se kao dim vinula ka nebu. Deca, koja su sa puno poverenja sa svojim roditeljima radoznala ušla u čamce i krenula preko nemirnog mora, udavila su se, nisu se ugušila. Plin ili voda, u čemu je razlika ako ubija? Smrt je smrt. Njihova mala tela verovatno leže u površno ili nikako obeleženim grobnicama na prelepim grčkim ostrvima.

Za sve njih govorim: *requiescant in pace* – počivajte u miru. Vama više ne mogu da pomognu ni država Izrael, ni države neujedinjene u Evropi. ¶

Izložba: Ko je Soko – taj je Jugosloven

Koreni napuštene

Svesokolski slet u Beogradu 1930; učesnice sleta foto Fond MIJ

tradicije

Petar II Karađorđević iz fonda M. Jurišić / MIJ

Nakon dve decenije postojanja, Muzej istorije Jugoslavije izložbom o Sokolskom pokretu između dva svetska rata najavljuje početak bavljenja periodom Kraljevine Jugoslavije, kao i buduću stalnu postavku

Izložba Muzeja istorije Jugoslavije *Ko je Soko – taj je Jugosloven* bavi se fenomenom Sokolskog pokreta iz vremena Kraljevine Jugoslavije. Autorke ove izložbe su Veselinka Kastratović Ristić, Jovana Karaulić i Vladana Putnik. Izložba će biti otvorena od 4. februara do 29. maja u objektu Muzeja "25. maj". Od osnivanja ovog muzeja do danas, a tome ima dvadeset godina, period Kraljevine Jugoslavije nije bio tema njegovih programa, već je aktivnost Muzeja bila sužena samo na period socijalističke Jugoslavije. Izložba *Ko je Soko – taj je Jugosloven* u tom smislu je važna jer se njome najavljuje proširenje programske delatnosti Muzeja.

"Skupili smo snagu i sazreli da se bavimo takozvanom Prvom Jugoslavijom", kaže u razgovoru za "Vreme" Neda Knežević, direktorka Muzeja istorije Jugoslavije (MIJ). "Naša osnovna delatnost jeste istraživanje i prezentovanje istorije Jugoslavije od osnivanja zajedničke države južnoslovenskih naroda 1. decembra 1918. godine do 1991. godine, do raspada SFRJ. Ove godine se prvi put bavimo periodom Kraljevine Jugoslavije ne zato što nas do sada to nije zanimalo nego zato što se 90 posto materijala naše kolekcije odnosi na vreme socijalističke Jugoslavije. Podsetiću da je Muzej istorije Jugoslavije nastao spajanjem dve različite vrste fonda, memorijalnog i muzejskog, spajanjem Memorijalnog centra "Josip Broz Tito" i Muzeja revolucije naroda i narodnosti Jugoslavije, pa je prirodno što su se naše teme odnosile na socijalističku Jugoslaviju." Na primedbu da su teme ovog muzeja bile uslovljene i političkim raspoloženjem, Neda Knežević odgovara da je došlo vreme da se ova kuća izmakne iz političkog konteksta i da se pozabavi geografskim. "Naravno da je u našem poslu nemoguće zaobići politiku, ali je zato moguće istaći u prvi plan kulturološki i istorijski aspekt izložbe ili projekta kojim se bavimo. Jer, složićemo se, muzej jeste mesto za pokretanje raznih tema, ali ne i za pokretanje političkih pamfleta."

POKAZNA PROBA

Priprema stalne postavke, najveći aktuelni strateški projekat Muzeja, počeo je prošle godine i trajaće do 1. decembra 2018, do stote godišnjice od stvaranja Jugoslavije. "Hoćemo da pokažemo da Jugoslavija nije postojala samo od 1945. godine i da Tito nije jedini deo njene istorije. To nije mali zadatak, s obzirom da imamo nedovoljno materijala kojim bismo predstavili Kraljevinu Jugoslaviju. Biće to povod da se nakon 20 godina sređivanja postojećeg fonda pozabavimo i akvizicijom, da sagledamo šta nam nedostaje da bismo mogli da odgovorimo na zadatak koji je Muzeju dat prilikom osnivanja: istraživanje i prezentovanje istorije Jugoslavije", kaže Neda Knežević.

U tom smislu, izložba *Ko je Soko – taj je Jugosloven* svojevrsna je "pokazna proba" formiranja i koncepcije buduće stalne postavke. Na izložbi su, osim predmeta iz kolekcije MIJ, izloženi i predmeti iz 11 muzeja i iz pet privatnih kolekcija – više od 150 predmeta i oko 100 fotografija. Ujedno, ova izložba je početak obimnijih istraživanja vremena Kraljevine Jugoslavije i to, kako objašnjava autorka izložbe Veselinka Kastratović Ristić, ne samo zato što je Sokolsko društvo propagiralo jugoslovenstvo već i zato što neki fenomeni koji se vezuju za Socijalističku Jugoslaviju – sletovi i štafeta na primer – imaju koren u Sokolskom društvu: "Tako smo mi ovom izložbom napravili korak u koren ovih pojava." »

Razglednica "Sokolski glas" sa Svesokolskog sleta u Ljubljani, 1922.
fond Gradski muzej Sombor / MIJ

Razglednica sa Svesokolskog sleta u Pragu, 1926, crtež Alfonsa Muhe

Izložbom u Muzeju istorije Jugoslavije predstavljeno je delovanje Sokolskog pokreta od 1919. do 1941. godine. Istorija Sokolskog pokreta počinje pedesetak godina ranije. U katalogu izložbe Veselinka Kastratović ga opisuje kao otadžbinski i oslobodilački pokret, zato što je nastao kao reakcija na pokušaje germanizacije slovenskih naroda u okviru Austrougarske monarhije. Osnovali su ga u Pragu 1862. godine dr Miroslav Tirš i Jindrih Figner kao Praško telovežbno društvo, a zatim mu je dodato ime Soko. Iduće godine u Ljubljani je formiran Južni sokol, 1874. godine i Hrvatski sokol. U Srbiji je Prvo beogradsko društvo za gimnastiku i borenje osnovano 1881. godine, da bi nakon deset godina promenilo ime u Beogradsko gimnastičko društvo Soko. Do prvog pokušaja ujedinjenja broj nacionalnih sokolskih društava južnoslovenskih naroda značajno je porastao. U Zagrebu je, juna 1914. godine, bila prihvaćena deklaracija o ujedinjenju jugoslovenskog sokolstva, ali je u Ljubljani zabranjen slet na kome je ona trebalo da bude pročitana. Ratne nevolje od 1912. do 1918. prekinule su rad sokolskih društava. Posle stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, prvaci nacionalnih društava su 1919. godine u Zagrebu postigli dogovor o ujedinjenju. Na Vidovdan 28. juna 1919, u Novom Sadu ujedinjena su sva sokolska društva i osnovan je Sokolski savez Srba, Hrvata i Slovenaca (SSSHS). Sledeće godine u Mariboru promenio je naziv u Jugoslovenski sokolski savez (JSS).

Jedna od sokolskih zastava

Prema Statutu Sokolskog saveza, zadatak sokolstva bio je "stvaranje fizički zdrave, krepke, moralno i intelektualno razvijene omladine, nacionalnom svešću prožete, duhom slovenske solidarnosti nadahnute i velikim i opštim idealima čovečanstva zadojene omladine koja će čuvati tekovine tadašnje generacije – ujedinjenje i nezavisnost". Njihovo načelo je bilo: "Uzgojiti svakog člana, a time takođe svakog pripadnika jugoslovenskog naroda tako da postane dobar, telesno, duševno i ćudoredno harmonički razvit zdrav čovek."

Sokolska društva su bila pod upravom sokolskih župa, teritorijalnih organizacionih jedinica. Članovi JSS-a bili su podeljeni po godištima i ravnopravni bez obzira na pol, zanimanje, versku i nacionalnu pripadnost, a političku orijentaciju nisu smeli da ispoljavaju u okviru društva koje je bilo nepolitično. Jedni drugima su se obraćali sa brate i sestro, i pozdravljali se sa zdravo. Muzika kojom su započinjala sva značajna dešavanja i koja se najčešće čula bila je sveslovenska himna *Hej Sloveni*. Za razne prilike imali su propisanu odgovarajuću vrstu odeće. Na primer, svečana odora članova je bila vunena, "sokolsko sive boje", uz crvenu košulju i kapu u obliku šajkače, crne boje, sa perom visine 12 cm. Članice su nosile teget suknje, bele bluze koje su na rubu rukava imale vezene narodne motive a oko vrata heklane vrpce, i crvene marame na glavi.

GLAS SOKOLA

Jugoslovenski sokolski savez je intenzivno pomagao unapređenje fizičkog vaspitanja omladine, urađen je nacrt Zakona o fizičkom vaspitanju i predlog za osnivanje fakulteta za "obrazovanje u oblasti gimnastike". Pored sportskih aktivnosti, javnih vežbi i sletova, sokolska društva su organizovala akademije, igranke i zabave, predstave amaterskih sokolskih pozorišta, predavanja i javne časove na kojima se govorilo o ideologiji ali i o štetnosti alkohola, o lekovitom bilju, o zdravstvenim preventivnim merama. Osnivane su biblioteke (neke su imale i po nekoliko hiljada knjiga), a u nekim gradovima su postojala samo sokolska pozorišta. Značajnu ulogu u radu JSS-a i širenju sokolske ideje imao je "Sokolski glasnik" štampan na slovenačkom, srpskom i hrvatskom jeziku. Štampan je u Ljubljani, a prvi urednik bio je dr Laza Popović. Pored izveštaja o radu sokolskih župa i društava bilo je tu i edukativnih tekstova o štetnosti alkohola i duvana, "o unakazivanju tela s pomodnim odelom", preporuka nove literature, prikaza novih knjiga. Pored izveštaja s terena u kojima su popisivane aktivnosti društava, pisano je i o napadima na Sokole, o konkurentnosti novih sportova kao što je fudbal, koji je za omladinu bio zabavniji od gimnastičkih vežbi.

Veselinka Kastratović navodi da su činjenice da je sokolsko jugoslovenstvo bilo izvorno, da je nastalo još pre ujedinjenja Kraljevine i da je članstvo vaspitavano pod parolom "Ko je Soko, taj je Jugosloven" uticalo da posle uvođenja Šestojanuarske diktature 1929. godine država ne zabrani rad Jugoslovenskog sokolskog saveza. Govorilo se da "nema pokreta koji bi savesnije, zdravije, bolje delovao na progres našeg naroda nego što je to sokolstvo". Nastojanje režima da zabrani rad mnogobrojnih društava i saveza ali da ostavi one preko kojih bi mogao da deluje na narod, uticalo je "da se u cilju fizičkog, moralnog i nacionalnog vaspitanja združe sve zdrave snage naroda u

jednu viteško organizaciju – Soko Kraljevine Jugoslavije". Potpuno podržavljenje Sokola izvršeno je Zakonom o osnivanju Sokola Kraljevine Jugoslavije (SKJ) 5. decembra 1929. godine. Tako je SKJ određen za državnu organizaciju za fizičko vaspitanje naroda i dobija značajno mesto u državnoj politici. Na čelo Sokola je simbolično postavljen novi starešina, prestolonaslednik Petar II Karađorđević. Društvo je počela da finansira država. Zbog toga su pojačane aktivnosti i broj članova: 1932. godine bilo ih je oko 246.000. Intenzivira se izgradnja sokolskih domova, povećava se broj muzičkih i pozorišnih sekcija, osnivaju se i brojna pozorišta lutaka. Tako je u ovom periodu u Jugoslaviji bilo od 250 do 300 sokolskih pozorišta sa preko 3000 članova.

JUGOSLOVENSKI INTEGRAL

Poseban deo izložbe bavi se sletovima. Jovana Karaulić, koautorka izložbe, smatra da su ove manifestacije, i u Kraljevini i u Socijalističkoj Jugoslaviji, imale za zadatak da prikažu, odnosno da promovišu ideologiju kroz koreografisanu masovnu disciplinu. Ovakav performativni oblik ideologije utemeljen je u sokolskom stavu o "telesno zdravim, moralno jakim i nacionalno svesnim državljanima Kraljevine Jugoslavije".

Prvi svesokolski slet SKJ održan juna 1930. godine u Beogradu bio je reprezent glorifikovanja ideje jugoslovenstva, ali i snage Sokola i države. Specijalno za ovu priliku, izgrađen je stadion na Paliluli, iza zgrade Tehničkog fakulteta, "na dobrom položaju, takoreći usred grada, jer od Terazija do sletišta ima deset minuta laganog hoda novom i širokom Ulicom kralja Aleksandra". Lokaciju je izabrao lično kralj Aleksandar. Plan privremenog stadiona izradio je Momir Korunović, viši arhitekta Ministarstva građevine. Stadion je bio monumentalnih dimenzija, na površini od 12.560 m^2, za izgradnju je upotrebljeno 51.000 m^3 drvne građe, što je u tom trenutku predstavljalo najveću drvenu konstrukciju u centralnoj Evropi. Mogao je da primi oko 42.000 ljudi u publici i 3500 vežbača u istom trenutku, imao je vodovod, električno osvetljenje, poštu, sobu za novinare s telefonskim kabinama, iznad loža podignute su četiri kule s vatrogascima na neprestanoj straži, a glavne sletske dane obezbeđivalo je preko petsto redara. U okviru gledališta projektovan je i muzički paviljon za orkestar, kao i osmatračnica za načelnika koji je dirigovao vežbama na sletu. Orkestar i načelnik su tokom sleta bili ozvučeni i zvuk se prenosio na četiri Filipsova zvučnika. Da bi se celom društvu omogućilo da bude što bolje obavešteno o događaju, u saradnji s firmama Telefunken i Filips, u četrdeset mesta širom države emitovane su vesti sa sleta "preko radija na javnim mestima s jakim zvučnikom, a aparati postavljeni na trgovima, šetalištima i ostalim zgodnim mestima gde se najviše skuplja narod".

Istovremeno, udruženi beogradski knjižari i izdavači organizovali su Prvi sajam knjiga, organizovan je i veliki koncert na sletištu s preko četiristo izvođača, iz Narodnog pozorišta je emitovana internacionalna radio-emisija Jugoslovenskog muzičkog programa od devedeset minuta, za čiji prenos je u Beogradu i na teritoriji cele zemlje bilo postavljeno osamdeset gigantofona.

Ceo jun te godine bio je posvećen sletu: prve nedelje su nastupali srednjoškolci, druge vojska, treće članovi i članice između 14 i 18 godina, i četvrte nedelje, tokom glavnih sletskih dana, nastupali su sokolski članovi iz Francuske, Rumunije, Rusije, Češke, Poljske i Amerike. Preko 200.000 Beograđana pratilo je povorku u kojoj je do stadiona defilovalo više od 20.000 sokolskih učesnika.

U vreme namesništva i vlade Milana Stojadinovića između 1935. i 1938. godine, Sokoli Kraljevine Jugoslavije bili su najmasovnija organizacija jugoslovenske orijentacije – 1938. godine bilo ih je 384.000. Međutim, napušteni od države, u atmosferi separatističkih i totalitarnih ideologija, Sokoli su gonjeni zbog istrajavanja na pozicijama integralnog jugoslovenstva i spremnosti da se organizuju za odbranu od nastupajućeg nacizma. U takvim uslovima sokolski rad bio je otežan i došlo je do gašenja aktivnosti i obustave rada.

Socijalistička Jugoslavija je gotovo u potpunosti prepisala iz sokolske tradicije estetiku bratstva i jedinstva, i smestila je u svoje okvire. Slet povodom proslave Dana mladosti – a ne Svesokolski slet – ono je što se sačuvalo u sećanju. ¶

SONJA ĆIRIĆ

jdp.rs

JUGOSLOVENSKO DRAMSKO POZORIŠTE

REPERTOAR
FEBRUAR 2016.

Scena „Ljuba Tadić"

2.	Utorak u 20.00	NORA!
4.	Četvrtak u 20.00	SUMNJIVO LICE **
5.	Petak u 20.00	METAMORFOZE
6.	Subota u 20.00	RAZBIJENI KRČAG
7.	Nedelja u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
8.	Ponedeljak u 20.00	OTELO
9.	Utorak u 20.00	ŠINE
10.	Sreda u 20.00	UNOSNO MESTO
11.	Četvrtak u 20.00	RAZBIJENI KRČAG
12.	Petak u 20.00	UOBRAŽENI BOLESNIK
13.	Subota u 20.00	DUH KOJI HODA (SNP, Novi Sad)
14.	Nedelja u 20.00	SKAKAVCI
17.	Sreda u 18.00 Studio JDP u 20:30	NORA! ŠTA SE DOGODILO SA ELFRIDE J. Razgovor sa publikom povodom predstave NORA! Učestvuju: dr Hilde Hajder, mr Verena Humer, dr Jelena Kostić Tomović, Bojana Denić, Snežana Trišić i Periša Perišić Moderator: mr Jelena Kovačević
18.	Četvrtak u 20.00	NORA!
19.	Petak u 20.00	UOBRAŽENI BOLESNIK *
20.	Subota u 20.00	SUMNJIVO LICE
21.	Nedelja u 20.00	RAZBIJENI KRČAG
22.	Ponedeljak u 20.00	ŠVABICA **
23.	Utorak u 20.00	IZDAJA
24.	Sreda u 20.00	HAJMATBUH (Narodno pozorište Sombor)
25.	Četvrtak u 20.00	ZAPISI IZ PODZEMLJA
26.	Petak u 20.00	SAMO NEKA BUDE LEPO
27.	Subota u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC *
28.	Nedelja u 20.00	GOSPOĐICA
29.	Ponedeljak u 20.00	TARTIF

JDP titluje predstave na engleski jezik (*) i srpski jezik (**) za osobe sa oštećenjem sluha

Studio JDP

11.	Četvrtak u 20.30	HISTERIJA
14.	Nedelja u 20.30	ZLOČIN I KAZNA
18.	Četvrtak u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
19.	Petak u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
20.	Subota u 20.30	WHAT THE FUCK ARE WE DOING HERE? (nezavisna produkcija Mikser House, predstava je na engleskom jeziku bez prevoda)
26.	Petak u 20.30	HISTERIJA
28.	Nedelja u 20.30	WHAT THE FUCK ARE WE DOING HERE? (nezavisna produkcija Mikser House, predstava je na engleskom jeziku bez prevoda)

Iz tehničkih razloga predstave sa scene Teatar „Bojan Stupica" izvode se na scenama „Ljuba Tadić" i Studio JDP

GOSTOVANJA

22.	RAZBIJENI KRČAG Kulturni centar Ruma
24.	UOBRAŽENI BOLESNIK SNP Novi Sad

50% POPUSTA
za kupovinu ulaznica na dan predstave i u februaru

Za kupovinu ulaznica na dan predstave odobrava se popust od 50% (popust se ne primenjuje na ulaznice za ložu). Za kupovinu najmanje 20 ulaznica odobrava se popust na grupne ulaznice od 50%

Vaš lični blagajnik
069 26 44 447

DOSTAVLJAMO VAM ULAZNICE NA ŽELJENU ADRESU!

Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 15h i od 17h do početka predstave
nedelja od 17h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447
Kralja Milana 50

Beograd
www.beograd.rs

Raiffeisen BANK

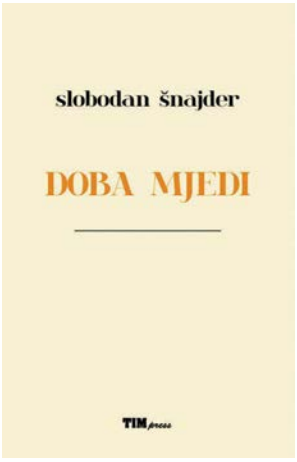
Priča kojoj je dozrelo vreme

Šnajderov roman gustih, tmastih, teških, no nipošto neprohodnih rečenica, za dugo i sporo uživanje, moćan je kao sila Dunava pod senkom tvrđave

Noćas Kempf i kameradi kreću u Poljsku, zemlju jada i nesreće, trajno obuzetu poviješću koje nije imala.

U Poljsku kreće ne zato što je njegov otac potplatio ss-doktora, već zato što Waffen-ss tamo ima goleme gubitke a on je gotovo liječnik. Što liječnik u ovom ratu nije htio biti, njegov je izbor koji ja ne odobravam jer mislim da mu je sigurnije ne ići izravno u vatru.

Ali tko je ikad poslušao dijete, pa još nerođeno?

Dođe valjda takvo neko vreme kad čovek, pače pisac, krene u neku vrstu životno-književne inventure; ne zato što bi mu dućan bio pred zatvaranjem, nego zato što takvom pretresanju jednom mora doći vakat ako želiš da preskočiš svoju senku, katapultiraš se iz predubokog žleba rutinskog vladanja ranije osvojenim teritorijama i nastaviš da rasteš i sazrevaš. Ako propustiš tu priliku, sledeća možda i neće doći, a tvoj će književni poduhvat početi da odumire usled repetitivnosti i svojevrsne neobične nedoraslosti: piši propalo kad je čovek "zreliji" od pisca, i kad od njega više zna... Tako je, recimo, Dragan Velikić sa svoja dva – ma, zapravo tri – poslednja romana preskočio senku, izašao iz udobne, ali već i sterilne pozicije koju je zauzimao, i ispisao svoje em najbolje em najuzbudljivije stranice do sada. Činjenica da je taj iskorak u značajnoj meri ostvario posežući za eksplicitno autobiografskim narativom – dakako, pomešanim sa neutvrdivom i čitaocu u osnovi irelevantnom dozom "izmišljanja" – istovremeno je i trivijalna i krucijalna. Trivijalna je ako se recepcijski svede na tabloidizujuću radoznalost tipa "A jeste li vi, Velikiću, stvarno začeti u hotelu Bonavia", krucijalna pak, ako na dobar način shvatimo kako pisac, ako nije baš neki licencirani fantast, na koncu dugoročno može pobeći od svoje biografije, svog okruženja i istorijskog konteksta u kojem su on i bližnji mu proživeli svoje živote, samo na sopstvenu kreativnu štetu.

Zašto sad govorim o Velikiću? Ne, ne govorim o Velikiću, samo podvlačim jednu upadljivu sličnost: sve se ovo moglo napisati i o "slučaju" Slobodana Šnajdera, pisca toliko poznatog po svojim dramskim delima da danas već malo ko zna da je zapravo počeo kao prozaista, i da je i u međuvremenu objavljivao interesantnu prozu. I opet imamo slučaj pisca u punoj forci, na vrhuncu zrelosti i ispisanosti, sa kojeg se ide ili strmoglavo dole, ili se na kresti tog dobrog talasa odvažno jaše, pa kud pukne...

Opsežan roman *Doba mjedi* (TIM press, Zagreb 2015) Šnajderov je, dakle, odgovor na literarnu "krizu srednjih godina", koja je nešto sasvim drugo od one "banalno" životne, ali takođe preti gubitkom kompasa. "Biti spreman, to je sve", kaže Hamlet, a Šnajder je očigledno osetio da je spreman za možda ponajveću avanturu svog književnog života, za duboki uron u porodične priče, u sav onaj mulj prošlosti koja nikako da prođe, u živote (ergo, u *tajne i laži*) ljudi bez kojih ga naposletku ne bi ni bilo, a moglo ga je lako ne biti, zapravo je sama "milost rođenja" njegovog svojevrsno čudo, skoro pa antiistorijska pojava, mirakul nad kojim se valja dobro zamisliti.

Da nikada nije napisao *Doba mjedi*, mi možda ne bismo znali da Šnajderovom delu nedostaje nešto krupno i centralno, kao da u njegovom središtu zjapi crna rupa, ugasla zvezda koja proždire svu energiju, ali kako ga je srećom napisao, sada to znamo: ovaj je roman, uz *Hrvatskog Fausta*, ono po čemu Šnajder ulazi direktno, bez presedanja ili džedžanja po čekaonicama, u svaki ozbiljan literarni kanon ovog jezika koji Srbi, Hrvati i još po neki "dijele kao zdjelu bravetine u sočivici", što kaže Slamnig. O ostalom neka se i pregovara gde je potrebno, o tom komadu i ovom romanu – ne.

Pa dobro, o čemu je ovde reč? Kao i manje-više sve velike priče, i ova je porodična; i ova je istorijska; i ova je, na koncu, neka vrsta geneze čoveka i pisca, Slobodana konkretno Šnajdera, koji u ovome romanu nastupa pod krinkom Nerođenog, prateći živote oca mu i majke koji su se mogli ne sresti, ili što je mnogo gore, da su se sreli samo u malo pogrešniji čas, mogli su, umesto ljubovanja, lako i pripucati jedno na drugo. Jer su u ratu bili, ko voljno ko prisilno, na suprotstavljenim stranama. Dobro, nije ovo baš "prava" porodična hronika nego je roman, pa ni otac piščev nije Đuro Šnajder nego je Georg Kempf – dakako, kao što ni Man nije Man nego Budenbrok i Kreger – ali nije pod sumnjom da je Šnajder za potku romana

Foto: D. Mišić

uzeo roditeljske biografije, živote arentovskih "ljudi u mračnim vremenima", predestiniranih na zauzimanje određenih uloga silnicama svog porekla, nacionalnog, verskog, klasnog. *Doba mjedi* seže u marijaterezijanski XVIII vek, kada na prostore Slavonije i Vojvodine dolaze kolonisti iz gornjopodunavskih nemačkih krajeva, koje ćemo dočekati i ispratiti kao "podunavske Švabe", a koji su ovde ostavili snažan trag, dok ih Hitler nije zloupotrebio, a posleratni osvetnici ih izbacili navrat-nanos iz rođenih im kuća i života, da im se skoro i spomen zatre. Šnajder priču podunavskih Švaba – dugo u ovim vegelovskim "donjim predelima" nasilno zatomljivanu – pripoveda, kao i sve drugo u ovoj knjizi, ekspresivno, živo, i lirski i ironijski nabijeno, i istorijski utemeljeno i književno maštovito, ispredajući niti porodice Kempf urasle već u to novo tlo, slavonsko, skućene u ovom južnoslovenskomađarskom ambijentu sasvim, preživele i raspad crno-žute monarhije, potom i Kraljevine. I tako će dočekati klanicu Drugog rata, gde će Georg Kempf, mladić s godinom medicinskih studija i nejasnim literarnim ambicijama, kao foklsdojčer završiti u ss Waffen jedinici u Poljskoj. Tamo će svedočiti brutalnosti nacizma, sumanutom genocidnom antisemitizmu nacimašinerije, ali i tvrdokornom poljskom otporu kombinovanom sa neshvatljivim, mada ne tako ubilačkim antisemitizmom poljskog katolištva. Malo slučaj, malo ljubovanje s poljskom bolničarkom, Kempfa će baciti u odmetništvo iz vojske, da bi nakon bauljanja po Poljskoj završio među sovjetskim partizanima, a onda, nakon kraja rata – nazad kući. Mada rodom i ranim vojevanjem "narodni neprijatelj", Georg će biti među retkim Švabama koji će moći da ostanu, jer "bumaška" sovjetskog komesara potvrđuje da se borio za Našu stvar...

Ratovanje Kempfovo zapravo je centralni deo ovog romana, no isprepleteno je s pričom o Veri, mladoj komunističkoj ilegalki koja će zaglaviti u Gradiški Staroj, a zatim prebeći jugoslovenskim partizanima, i izaći iz rata kao gotova vernica nove ideologije i režima. No, svašta treba otrpeti do tada, a i do "kobnog" susreta Georga i Vere, koji će se na koncu "uzeti" i začeti muško derište! Šnajder tu, naime, rano uvodi onaj skroman, a maestralan trik: u posebno prelomljenim pasusima javljaće se povremeno kao Nerođeni, i pažljivo će pratiti priključenija svojih roditelja, uvek iznova preocenjujući svoje šanse da bude rođen. Treba li ponoviti: most of the time, te su šanse bile baš minorne!

Ljubav je brzo buknula i još brže zgasla, još se sin nije stigao ni roditi, a sve je bilo gotovo. Narator će odrasti s majkom, otac – poluostvarene građanske egzistencije kao *poeta minor* – biće "neki čovjek sa šeširom" koji će, naime šešir, klinja opsesivno crtati, proći će potom neke decenije preko kojih će pisac tek preleteti jer suštinski pripadaju nekim drugim i drugačijim pričama – nekih od njih ionako već ima u Šnajderovim drugim delima – da bi došao do kraja njihovih života, ujedno i kraja države, poretka, ideologije, svega u šta su verovali, ili što su podnosili kao usud. Na koncu, na groblju, pri ukopu oca, kojem jedva da iko od živih i prisustvuje, bude se svi Kempfovi, od onih koji su krenuli iz postojbine Dunavom nizvodno pa nadalje, zaokružuje se jedna priča kojoj je sazrelo vreme da bude ispričana. Roman gustih, tmastih, teških no nimalo neprohodnih rečenica, za dugo i sporo uživanje, moćan kao sila Dunava pod senkom Tvrđave, sabrat recimo najboljim Tišminim knjigama ili Lebovićevom *Semper idem*, s prstohvatom Kišovog *Porodičnog ciklusa*, sve u svemu: velika priča Šnajderovog i našeg dvadesetog veka. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Drugačiji putevi

Foto: M. Milenković

U beogradskoj Galeriji ULUS u toku je izložba beogradske umetnice Mile Gvardiol pod nazivom "Raskršća"

Izložba „Raskršća" beogradske umetnice Mile Gvardiol, održava se u Galeriju ULUS u Knez Mihailovoj ulici u Beogradu od 27. januara do 9. februara. Mila Gvardiol je docent na Fakultetu primenjene umetnosti, a doktorirala je na Univerzitetu umetnosti, na Odseku za digitalnu umetnost, 2012. godine. Pored rada na Fakultetu ima veoma živu izlagačku karijeru, ovo je njena dvadeseta samostalna izložba, a učestvovala je i u više od 150 grupnih, kao i na međunarodnim festivalima digitalne umetnosti i likovnim kolonijama.

U ULUS-u je izloženo 8 slika i 6 triptiha velikog formata, svi u tehnici akril na platnu i sve slike su nastale u poslednje dve godine. U razgovoru za "Vreme" Mila Gvardiol kaže da je rođena i odrasla u novobeogradskim blokovima, okružena zgradama u nizu, seća se da je odmah po završetku Akademije verovatno pod uticajem takvog okruženja počela da razvija svoju prvu slikarsku fazu, koju je nazvala "Repeticije". Tako je ušla u svet apstraktne umetnosti. Nekoliko godina kasnije, ne menjajući tehniku kroz koju se izražava, razvija svoju drugu fazu, "Svetlosti vitraža", u kojoj takođe apstraktnim jezikom istražuje prelamanja svetlosti i boje. "Putujući predelima užičkog kraja i Mokre gore, nadahnuta prirodom, ulazim u sfere pejzažnog slikarstva i u svet imaginacije u kome figure sa slika mog oca, takođe slikara Gorana Gvardiola, umećem u svoje pejzaže. Ovu slikarsku fazu zovem 'Predeli duše'", kaže Mila.

Najnoviju seriju slika, koju možemo da vidimo u ULUS-u, naziva "Raskršća": "Ovde istražujem prostor i dubinu, za razliku od prethodnih apstraktnih faza 'Repeticije' i 'Svetlosti vitraža' gde sam se više bavila ponavljanjima i koloristikom. Novi element koji uvodim je asocijativnost i otvorenost kompozicije, ovde se pogled posmatrača završava izvan formata slike, a odsustvo vidljivosti poteza četke i dalje je prisutno na mojim delima."

"Raskršća" je prvi put predstavila u novobeogradskoj Galeriji Blok 2014. godine, od tada slike rađene u veoma svedenom koloru razvija do jakih koloristićkih platana. "Kao umetnik, stalno nešto posmatram i smeštam u zamišljeni okvir slike. Na taj način su i nastala ova moja 'Raskršća'. Više se ni ne sećam gde sam prvi put videla i doživela jednu ovakvu veliku raskrsnicu i potom je prenela na platno. Onda sam krenula da razmišljam o simbolici slike i uopšte o arhetipu raskršća, i na taj način su i nastajale ove slike. Svako 'Raskršće' je drugačije jer su i naše odluke i putevi različiti". U predgovoru kataloga ove izložbe Dragan Jovanović Danilov o Milinim radovima piše: "Poliptisi Mile Gvardiol ukazuju na simboličku važnost raskršća. Jer, nisu li naša bića raskršća na kojima se suočavaju različiti aspekti naših identiteta? Sklona egzaktnoj opservaciji i analizi, Mila Gvardiol izbegla je opšta mesta i ikoničke patente geometrijske apstrakcije tako što je aktivirala individualnu mitologiju i ispovest unutrašnjeg vida. Ona, dakle, predočava unutrašnje duhovno i duševno raskršće i tako posmatraču osetljivog duhovnog sastava otvara nove likovne obzore prostorno-iluzionističke fenomenalnosti. Slikarsko polje ovde je sabirno mesto, raskrsnica, poligon, fundus mogućih puteva. To je mentalni i imaginativni prostor otvorenih i ogoljenih unutrašnjih cestâ. Beli i sivi putevi koji se prepliću na crnom mat tonu imaju sugestivnost nečeg vitalistički pokretljivog. Jednom autonomnom znakovnošću ovde je dinamizovano slikarsko polje koje u sebi nosi i nečeg od dalekog odjeka Ešerovih iluzionističkih, grafičkih metamorfoza..." ¶

TANJA JOVANOVIĆ

Imena smrti

Aleš Debeljak, najznačajniji slovenački savremeni pesnik, poginuo je u saobraćajnoj nesreći 28. januara ove godine. Bio je i sociolog kulture, univerzitetski profesor, kolumnista i esejista, jedan od vodećih slovenačkih javnih intelektualaca, jedan od retkih koji su još u prvim danima nakon raspada Jugoslavije bez zazora govorili o jugoslovenskoj komponenti sopstvenog identiteta

Foto: Erica

Esej Aleša Debeljaka *Sumrak idola* jedan je od najljepših, najdirljivijih, najprevođenijih i najuticajnijih tekstova o raspadu Jugoslavije. Taj esej završava prisjećanjem na pjesmu *Ne daj se, Ines* Arsena Dedića. Nakon što je prije nepunih pola godine, sredinom avgusta 2015, umro Arsen Dedić, napisao sam, ovdje u "Vremenu", kratak nekrolog. Žalio sam za Arsenom, kao i valjda skoro cijela Jugoslavija, ali je taj žal bio žal za umjetnikom, ne nipošto lišen ličnog, ali uglavnom lišen one tuge što stvara gvalju u grlu, tuge koja obuzima čovjeka kad umre neko s kim se družio, smijao, pio, putovao, raspravljao o životu, književnosti i politici, povjerljivo razgovarao. O smrti Aleša Debeljaka ne mogu ni misliti ni pisati bez takve tuge. Također, Arsenu je sudbina nakon transplantacije jetre dala više od deset dodatnih godina pa je doživio svoj sedamdeset sedmi rođendan; Aleš Debeljak je poginuo jedva mjesec dana poslije svog pedeset četvrtog. Paralelu između njih dvojice prizvao mi je taj emfatični završetak eseja *Sumrak idola* i te dvije u vremenu bliske smrti, a sada, dok ovo pišem, primjećujem da imaju iste inicijale: A.D. To su oni inicijali koji u našoj civilizaciji označavaju prolazak vremena. Također, u slučaju Aleša Debeljaka, godine rođenja i smrti ogledaju se jedna u drugoj kao u ogledalu: s jedne strane 61, s druge strane 16. To je valjda u ljudskoj prirodi, to da tugu pokušava prevariti traženjem paterna i obrazaca; to je možda isti poriv koji čovjeka tjera u poeziju.

U književnost je Aleš Debeljak ušao putem poezije, sredinom i krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća, knjigama kakve su *Imena smrti*, *Rječnik tišine* i *Minuti straha*. Paralelno sa pisanjem poezije, Debeljak se etablira i kao esejista. Mada Jugoslavija već počinje da prolazi kroz terminalnu krizu i mada se slovenačka kulturna elita programski distancira od Jugoslavije, Debeljakovi pjesme i eseji su kroz prevode izrazito prisutni unutar srpskohrvatske jezičke matrice, prvenstveno preko zagrebačkog časopisa *Quorum*. Među njegovim tekstovima objavljenim pred kraj osamdesetih dobro se pamti majstorski pronicljiv i pjesnički sugestivan esej o Lu Ridu i Džoniju Štuliću *Kraj rockerskog zavjeta*. Kad četiripet godina kasnije, nakon što se Jugoslavija već raspala, Debeljak napiše *Sumrak idola*, u njemu će Štulićeva figura dobiti centralno simboličko mjesto. Scena je nezaboravna: 1992. godine Debeljak se mota hodnicima pariskog metroa, a tamo, naslonjen na zid, "zagledan preda se tamnokosi momak otužna pogleda, sa zgužvanom kapom na podu ispred sebe" svira gitaru i pjeva Štulićeve *Ljude Samoće*. Pa Debeljak kaže: "U hipu me obuzela nježno bolna nostalgija, zasuo me val ganutosti, a glas uličnog pjevača nestvarno se odbijao od zidova.(...) Izrazitom sentimentu Štulićeve pjesme: *Ljudi samoće*, ne vraćam se samo ja. Njoj se vraćamo svi koji se tražimo po kolodvorima, aerodromima i čekaonicama svijeta u beznadnoj žudnji za sugovornikom, čije sjećanje poznaje isti *rites of passage*, što su se na različitim prostorima bivše Jugoslavije odvijali u istom ritmu zato što smo zanesено slušali iste rockere i čitali iste pisce, čija su imena za većinu Zapadne Europe ostala neizgovorljiva, a nama su značila treptavu svjetlost u prodoru političkog opskurnatizma."

Aleš Debeljak je u Njujorku doktorirao sociologiju kulture te je decenijama radio kao univerzitetski profesor s bazom u Ljubljani i gostovanjima širom svijeta. Ipak, po vokaciji je prvenstveno bio pjesnik. Do kraja života pisao je poeziju, posvećeno i zaneseno. Bio je i novinski kolumnista, javni intelektualac istančanog stila, široke erudicije i istinski humanističkog svjetonazora. Uvijek dobronamjeran, duhovit, talentovan za prijateljstvo, hedonista, sportista (juniorski prvak Slovenije u džudou i reprezentativac Jugoslavije) bilo je u njemu ljudskosti koliko jedva da bi stalo u, što bi Sinan Gudžević rekao, "podobar grad". U poslijeratnim godinama mnogo je radio na obnavljanju pokidanih veza unutar južnoslovenskih kultura i na stvaranju novih. Iako je za pedeset i četiri godine života stvorio impresivan literarni opus, bio je svjestan istinitosti one fraze Česlava Miloša prema kojoj je književnost "turnir grbavaca"; znao je, hoću reći, da književni uspjeh ne znači ništa u poređenju sa ljudskom ostvarenošću. Zato i jest toliko mnogo onih koji zbog njegove smrti žaluju i koje je ovaj gubitak ujedinio u tuzi.

U *Sumraku idola*, Aleš Debeljak kaže: "Tko ne zna šta je izgubio, nije izgubio ništa." Njegovi bližnji, prijatelji i čitaoci dobro znaju koga su izgubili. ¶

MUHAREM BAZDULJ

Intervju: Dejan Jović, profesor zagrebačkog Fakulteta političkih znanosti

"O LIJEPA, O DRAGA, O SLATKA SLOBODO"

Vlast u Hrvatskoj će namerno da proizvodi anarhiju i haos jer se u takvim okolnostima najbolje stvara strah, a proizvodnja straha je stari zanat koji je HDZ ispekao u onim godinama u koje žele da vrate Hrvatsku – u devedesete. Hrvatsku od ekstremnog nacionalizma pre svega čuva javna scena, mnogi odvažni ljudi koji se ne daju uplašiti i koji hrabro decenijama govore protiv rata, zla i mržnje. Takvih ljudi nema malo, a njihov je stvaralački opus impresivan

Dejan Jović, redovni profesor na zagrebačkom Fakultetu političkih znanosti, jedan je od onih pametnih koji je najprije otišao u "cijeli svijet" (doktorirao je na Londonskoj školi ekonomije 1999), a onda se vratio u Hrvatsku, gdje na matičnom fakultetu – uz sve druge obaveze, pa i one na škotskom Sveučilištu Stirling – predaje međunarodne odnose, vanjsku politiku, a među ostalim se bavi i raspadom bivše Jugoslavije...

Nije ga ni politika mimoišla, bavila se ona njime i on njome, od davnih novinarskih početaka u zagrebačkom "Poletu" do smjene sa funkcije glavnog analitičara u kabinetu bivšeg hrvatskog predsjednika Ive Josipovića, kojem se nije svidjela Jovićeva (potkrijepljena činjenicama) tvrdnja da referendum o hrvatskoj nezavisnosti nije bio održan u slobodnim i poštenim okolnostima. Poslije toga, pristao je – i danas jest – da bude član Vijeća srpske nacionalne manjine u gradu Zagrebu, pa je na društvenim mrežama poručio: "Ovi koji nam prijete i koji smatraju da smo opasnost za Hrvatsku i da smo 'sigurnosni problem' žele da nas nema. Njima smeta i 300 Jugoslavena, a kamoli 4,5 posto Srba. Smetat će im i imigranti, smetaju im i 'komunisti', smetaju im svi koji nisu bili branitelji i koji ne ponavljaju papagajski njihove mitove. Tome se želim suprotstaviti koliko mogu."

Proročke riječi izrekao je u maju prošle godine, kao i ovo: "Demokracija nije za neke druge, nego za sve nas. Ako je ne uzmemo u svoje ruke, ostaje nam samo da kukamo i trpimo, a za to ćemo biti i sami odgovorni."

"VREME": Hrvatska je dobila novu vladu i premijera Tihomira Oreškovića, donedavno nepoznatog javnosti, kao rezultat dogovora HDZ-a i koalicije Most. Odmah su se pojavile i afere: za ministra branitelja izabrana je osoba koja bi se bavila registrom izdajnika Hrvatske, za ministra kulture osoba kojoj je antifašizam samo floskula...

DEJAN JOVIĆ: Ta vlada je, s jedne strane, došla na vlast potpuno nepripremljena, bez programa, s javnosti nepoznatim premijerom za kojeg nitko nije glasao na izborima i kojemu su dali tri sata da prihvati biti premijer. Prvi dani pokazuju da postoje ozbiljne razlike unutar vladajuće koalicije. Imaju malu većinu, vrlo krhku, a i pitanje je kako će se dalje razvijati situacija u Mostu.

S druge strane, vodeći ljudi u HDZ-u su se dugo spremali za vlast i imaju potpuno jasnu ideju što žele. A to je – konzervativna revolucija, utemeljena na mitu o "Domovinskom ratu", te obnovi nacionalističkih vrijednosti za koje, možda i s razlogom, smatraju da su "ugrožene" liberalizacijom i pluralizacijom hrvatske politike. Zato tako panično govore o potrebi za jedinstvom i traže zabrane i intervencije u ideološkoj sferi. Naročito su zabrinuti za novu generaciju, koja ne pamti ni rat,

Foto: lična arhiva sagovornika

niti Jugoslaviju, i koja ide svojim putem, u drugom smjeru. Cijeli njihov projekt neodvojiv je od stalnog reproduciranja mita o tom ratu. Oni jednostavno ne dozvoljavaju da se od rata odmaknemo jer je rat temelj svih njihovih uspjeha. Tvrde da su "branitelji" stvorili Hrvatsku, a ako netko nešto stvori, onda se prema tome što stvori ponaša kao Stvoritelj, i to sa velikim S. Iz toga proizlazi ideja o braniteljima kao jedinim pravim Hrvatima, koji su stoga iznad i izvan zakona i uobičajenih pravila. Oni koji nisu bili branitelji su izdajnici, Jugoslaveni, četnici ili Srbi (što je za njih jedno te isto), komunisti ili jednostavno "oni koji Hrvatsku nisu htjeli".

U ovom kontekstu ne iznenađuje, dakle, da su upravo dvojica HDZ-ovih ministara iz ta dva resora: braniteljstva i kulture – Mijo Crnoja i Zlatko Hasanbegović – ne samo davali izjave koje spominjete, nego su im i prvi potezi, na primjer primopredaja ovlasti u Ministarstvu branitelja i odluka da se promijeni vijeće zaduženo za financiranje neprofitnih medija, bili na tragu ideologije Tomislava Karamarka. A ona je izrečena u njegovoj rečenici – kad mi dođemo na vlast, svatko će moći privatno govoriti i misliti što hoće, ali u javnosti ne. Pitanje je, međutim, hoće li biti u stanju provesti taj niz zabrana koje su najavljivali, jer – kažem – niti iza sebe imaju veliku podršku birača, niti sami upravljaju Hrvatskom, niti su iskusni u politici.

Koji će biti prvi potezi nove vlade po ovim pitanjima? Koji je njihov cilj?

Oni će, prije svega, pokušati razbiti bilo kakvu opoziciju jer bez toga neće moći postići što žele. Probat će to napraviti u jednom *blitzkriegu*, u prvih šest mjeseci ili godinu dana, dok je SDP u previranjima i dok su im njihovi birači još koliko-toliko vjerni. Možda to i uspiju kad se radi o SDP-u, ali prava opozicija nacionalizmu u Hrvatskoj nije nikad bila ni primarno, ni isključivo u SDP-u. Ono što Hrvatsku čuva od ekstremnog nacionalizma je njena javna scena, mnogi odvažni ljudi koji se ne daju uplašiti i koji hrabro desetljećima govore protiv rata, zla i mržnje. Takvih ljudi nema malo, a njihov je stvaralački opus impresivan.

Ministar Hasanbegović i potpredsjednik-zamjenik Karamarko to znaju, pa pokušavaju udariti prije svega na intelektualce, slobodnomisleću "Drugu Hrvatsku". Zato je taj resor, uz resor obrane, odnosno "domovinske sigurnosti", doista od ključne važnosti za uspjeh njihova projekta. Iz njega će se intervenirati i na televiziju i radio, iz njega će se reducirati novac za knjige i časopise, za portale i intelektualne festivale koji pokazuju da "Druga Hrvatska" postoji.

Kako ocjenjujete atmosferu u Hrvatskoj? Predsjednik Srpskog nacionalnog vijeća Milorad Pupovac nije djelovao optimistično prije nekoliko dana u Beogradu, a i ovdašnja javnost je bila prilično zgrožena – da li samo – desničarskim

»

demonstracijama povodom trodnevne zabrane rada Televiziji Z1.

Atmosfera je s jedne strane anarhična i kaotična jer se ne zna tko zapravo upravlja vladom: nominalni premijer Orešković, prvi potpredsjednik s ovlastima zamjenika – Tomislav Karamarko, ili Božo Petrov, koji ima dovoljno glasova da može u svakom trenutku izvući tepih ispod nogu ovoj dvojici. Pritom, anarhija i kaos se namjerno proizvode jer se u njima najbolje stvara strah, a proizvodnja straha je stari zanat koji je HDZ ispekao u onim godinama u koje žele vratiti Hrvatsku – u devedesete. Ako postoje anarhija i strah, ako se na ulicama skandira "Za Dom – spremni!", ako se tisuće ljudi boji za posao, ako najavljujete "dolinu suza", ako prijetite lustracijom, ako ukidate izvore financiranja neprofitnih medija, ako u desnim medijima objavljujete prijetnje i uvrede svakome tko se usudi misliti nezavisno, ako najavljujete stvaranje sistema "domovinske sigurnosti" koji – kao što predviđa jedini dio prezentacije programa vlade koji je do kraja elaboriran, a to je obrana – u sebe uključuje skoro sve segmente države i društva, onda je jasno da se iz toga može izroditi samo želja za čvrstom rukom i moćnim vladarom. A to je krajnji cilj.

Još dok je bio mandatar, novi premijer Orešković je izjavio da je još rano za ćirilicu u Vukovaru, nastavljajući retoriku koju slušamo već duže vrijeme iz redova HDZ-a i sa desnice u Hrvatskoj. Istovremeno, po prvi puta se u javnosti govori o vraćanju ćirilice, prognane 1990. godine, u škole, na što se odgovara isključivo političkom "argumentacijom".

Premijer Orešković ni o čemu dosad nije rekao ništa konkretno, osim o tome da još nije vrijeme za ćirilicu u Vukovaru. Odgovorio sam mu odmah pitanjem: a kad će biti vrijeme? Ako su ljudi iz Mosta uporno tri mjeseca objašnjavali da žele "jasne rokove" do kojih neke reforme moraju biti provedene, onda bih i ja volio vidjeti rok do kojeg će biti moguće provesti zakon o upotrebi ćiriličnog pisma tamo gdje ima više od 30 posto Srba. Argument da su "rane još svježe" – nije nikakav argument. Prije svega, te rane namjerno otvaraju oni koji ne dopuštaju da rat ikad završi, nego nas stalno plaše nekim "novim Domovinskim ratom". A drugo, kako to da su u Bosni i Hercegovini danas i ćirilica i latinica u ravnopravnoj upotrebi? Zar su rane tamo manje bolne? Ako su manje svježe – a to je moguće – što to govori o hrvatskoj politici u usporedbi s bosansko-hercegovačkom? Što to govori o hrvatskom društvu, u kojem je i tako broj pripadnika manjina smanjen s 22 posto, koliko ih je bilo prije rata, na devet posto sada?

"Iako je broj Srba u Hrvatskoj danas tek jedna trećina od onoga što je bio prije rata, mnogima je i to previše, jer im je svaki pripadnik manjine – makar i jedan jedini – previše. Takav antimanjinski stav može se razumijeti samo ako se razumije logika totalitarnosti"

Primijećeno je da u programu premijera Oreškovića uopće nisu spomenute manjine, tako niti srpska. Previd ili namjera?

Možda je i previd, a možda i namjera – tek treba vidjeti. Iako je broj Srba u Hrvatskoj danas tek jedna trećina od onoga što je bio prije rata, mnogima je i to previše, jer im je svaki pripadnik manjine – makar i jedan jedini – previše. Takav antimanjinski stav može se razumjeti samo ako se razumije logika totalitarnosti. Naime, način na koji totalitaristi gledaju na društvo je ekvivalentan načinu na koji vlasnik gleda na svoju kuću. Iako je ona njegova, sve dok u njoj ima makar i gosta, "zaštićenog stanara", a kamoli nekog tko posjeduje recimo tri posto vlasništva, on s njom ne može upravljati kao vlasnik, nego samo kao najveći posjednik. Tako totalitaristi gledaju na manjine: čak i kad su gosti, oni smetaju jer onemogućavaju apsolutnu vladavinu onih čija je, zapravo, država.

Dakle, i tih tri posto smeta – i mora otići: asimilacijom, poticanjem iseljavanja, ignoriranjem u javnosti, te, ako treba, i nasiljem. Mirni će biti tek kad više ne bude nikoga, ni jednog jedinog, tko bi već svojim postojanjem narušavao hegemonski suverenitet većine. Manjinske pozicije se, stoga, u potpunosti ignoriraju. Recimo, govori se o dramatičnom iseljavanju iz Hrvatske. Ali, nitko pritom, naravno, ne misli na masovno iseljavanje Srba iz Hrvatske u devedesetima, koje se nastavlja – u velikoj mjeri – i danas. Govori se o tome da vlada mora potaći povratak ljudi u Hrvatsku jer joj prijeti demografska katastrofa, odnosno izumiranje. Ali, da li se pod tim podrazumijeva i povratak Srba u Hrvatsku? Naravno da ne.

Iz redova nove vlasti već smo čuli i najave da bi trebalo preispitati broj srpskih zastupnika u Saboru, s obzirom na broj zastupnika dijaspore. Pritom, dijaspora koja ima pravo glasa na parlamentarnim izborima u Hrvatskoj plaća poreze negdje drugdje, a Srbi – kao i ostali pripadnici manjina – poreze uplaćuju u hrvatsku kasu.

Načelno, i ja bih bio za to da slijedimo princip građanske jednakosti i da se zastupnici biraju samo na jednoj, građanskoj listi, bez posebnog predstavništva manjina ili dijaspore. Građanin je građanin, bez obzira na to da li je pripadnik većine ili manjine. O tome sam, uostalom, i pisao u jednom svom članku objavljenom još 2003. godine. Ali – a to je veliko "ali" – u ovom slučaju treba uzeti u obzir historijski kontekst. Naime, treba se pitati: a zašto manjine u Hrvatskoj, primjerice talijanska i srpska, uopće trebaju takvu posebnu zaštitu, posebne zastupnike u parlamentu, birane na posebnim listama? Odgovor je jednostavan, ali se o njemu ne govori: zato što ih više nema dovoljno da bi same mogle izabrati zastupnika na drugi način, jer nijedna od njih nije sama brojnija od pet posto, koliko je izborni prag za ulazak u parlament. A zašto je to tako? Bojim se da bi odgovor na to pitanje bio vrlo porazan za samu Hrvatsku – i to, zapravo, za obje Hrvatske, i za lijevu i za desnu.

Foto: lična arhiva sagovornika

Ljevica bi morala objasniti što se dogodilo Talijanima u Istri i Dalmaciji nakon 1945, a desnica – što se dogodilo Srbima nakon 1990. godine. O tome, uostalom, piše u svojoj novoj knjizi, *Povijest poraženih* Dragan Markovina. Zadrta ljevica i zadrta desnica reći će – sami su si krivi što ih više tu nema. Ne sporim da je dio krivice i na manjinama: manjinski nacionalizam može biti jednako maligan kao i većinski, nekad čak i agresivniji od većinskog. Ali, tvrditi da su Talijani i Srbi sami krivi za to što ih danas više u Hrvatskoj skoro pa i nema, to je isto kao tvrditi da je žrtva nasilja sama kriva za nasilje koje joj se dogodilo. Dakle, posebne nacionalne liste su oblik kompenzacije za zlu sudbinu koja je zatekla Talijane i Srbe u Hrvatskoj, a također i druge manjine, čiji je ukupni broj danas u Hrvatskoj više nego prepolovljen. To je, u tom smislu, moralna i povijesna dužnost Hrvatske prema njima.

Mnogi ovoj vladi ne predviđaju dugi rok trajanja. Kakav je vaš stav? Kakve zaokrete u politici i društvu očekujete, s obzirom na brojne retrogradne ideje koje smo slušali, od priča o lustraciji (koga?), "šatoraške politike", najava cenzure u javnom prostoru, pa bi se ono što nije po volji vladajućih moglo izgovarati samo "po kući"?

Teško je reći koliko će vlada trajati, jer to ovisi o brojnim nepoznanicama, od kojih su neke "nepoznate nepoznanice", da parafraziram Donalda Ramsfelda. Ali, mislim da znam što je najcrnji scenarij, odnosno što želi danas moćan dio vlade koji se okuplja oko Tomislava Karamarka, ali i oko predsjednice Grabar-Kitarović. Oni žele sekuritizaciju gotovo svih područja, a sekuritizacija je premiještanje političkih, ekonomskih, kulturnih, demografskih i svih drugih pitanja u sferu "domovinske sigurnosti". Na unutarnjem planu, žele razbiti bilo kakvu opoziciju i vladati zauvijek. U tome nisu sami – to isto žele mnogi slični pokreti i stranke, od Rusije i Turske, pa sad preko Mađarske i Poljske, do gotovo svih postjugoslavenskih zemalja, uključujući i Srbiju i Crnu Goru.

Autoritarnim liderima je jedini cilj vladanja da ostanu na vlasti zauvijek. Slutim da će – naročito ako dođe do osude Josipa Perkovića i Zdravka Mustaća u Minhenu – HDZ kriminalizirati SDP, proglašavajući ih nasljednicima SKH, za kojeg će tvrditi da je kriminalna organizacija. Karamarko je već najavljivao da ovakav SDP nije nikakva socijaldemokratska, nego jugofilska organizacija, i da ga treba svesti na pet-šest posto. Kao i Tuđman, pokušat će stvoriti sam "lojalnu opoziciju", a to bi mogao postati Most. Uostalom, po čemu je Most drukčiji od HSLS-a za vrijeme Dražena Budiše, koji je također bio Tuđmanov omiljeni opozicionar?

Na vanjskopolitičkom planu, Hrvatska će se uključiti u "novu Istočnu Evropu" koja liči na šestar: jedan krak od Baltika vodi prema Jadranu, a drugi prema Crnom moru. To će biti proamerička zona, koja će u SAD-u tražiti alternativu za EU, i koja će biti visoko militarizirana i prilično autoritarna. To je zona neliberalne demokracije. Zapadna Evropa će probati utjecati na trendove u njoj, ali, nažalost, bojim se da neće biti prevelikih uspjeha. Posebno ako zaključi da treba tolerirati autoritarne vođe, sve dok oni sprečavaju ulazak migranata u centar Evrope. To je idealni scenarij za današnji HDZ. Da li će se ostvariti, to je drugo pitanje, koje ovisi o vrlo mnogo faktora.

SDP i Zoran Milanović su bili pod jakim kritikama cijelo vrijeme svog mandata. Kakva je vaša ocjena učinka SDP-ove vlasti? I SDP-a kao stranke koja se voli predstavljati kao ljevica?

Vlada SDP-a je bila puna ministara sumnjivih sposobnosti, ali je ipak učinila prilično mnogo kad se radi o ljudskim i građanskim pravima. U Srbiji je bilo medija koji su Milanovića proglašavali ustašom, ali to su oni koji i inače smatraju da su svi Hrvati ustaše. Vikali su "vuk", ali pogrešno. Sad neki od njih kao da vjeruju "vuku" koji je bijelim brašnom posuo šape, pa kaže da će se odnosi sa Srbijom poboljšati. Neće, naravno. Štoviše, bit će otvorena nova neugodna pitanja, a budući da će ih otvarati Hrvatska, prema kojoj i tako postoje snažne predrasude, to će za javno mnijenje u Srbiji biti dodatno problematično, iritantno a možda i ponižavajuće.

Mislim da je, uz jasno određenje prema radikalizmu i zalaganje za manjinska prava (i to svih manjina, ne samo etničkih), Milanović imao i neke druge dobre poteze: na primjer fiskalizaciju, sređivanje registra birača, legalizaciju dozvola za nekretnine koje su dugo bile ilegalne. U pitanjima slobode i odnosa prema slobodi je najveća razlika. Slobode, naravno, nije nikad bilo dovoljno, a nema je ni sada. Na slobodi treba raditi. Milanovićeva vlada je učinila mnogo, ali ne i dovoljno po tom pitanju, jer je i sama bila zarobljenica nekih mitova i tabua. Ali, sad nam po pitanju slobode predstoji više koraka unazad, a ne unaprijed.

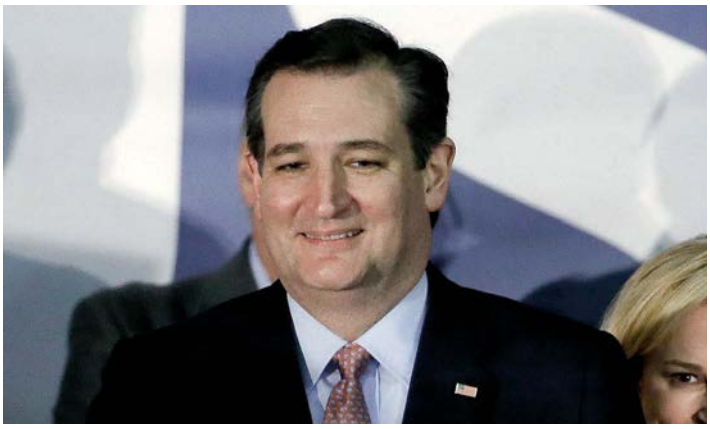
Uostalom, novi ministar kulture, sasvim u skladu s konzervativnim svjetonazorom, kaže da sloboda nije sama sebi svrha. No, meni je i dalje bliži Ivan Gundulić, koji je za slobodu napisao da je "dar u kom sva blaga višnji nam Bog je d'o". Sloboda o kojoj pjeva Gundulić je "uzrok istini od naš sve slave, ures jedini od ove Dubrave. Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi, ne mogu bit plata tvoj čistoj lipoti!" Volio bih, zapravo, da to bude hrvatska himna. ¶

TATJANA TAGIROV

Start za trku do Bele kuće

Mit o nepobedivosti Donalda Trampa je narušen, dok je Hilari Klinton do prve pobede došla bacanjem novčića

Svaki drugi republikanski kandidat na mestu Donalda Trampa napustio bi Ajovu u ponedeljak uveče makar s umerenim optimizmom. Ali, niko drugi nije kao Tramp i upravo zato je ovaj milijarder, nakon završetka prvih predizbora u Republikanskoj stranci, bio na korak do sujetne implozije. Inače bi, sasvim sigurno, citirao legendarnog trenera Grina Beja Pekersa, Vinsa Lombardija – *Winning isn't everything; it's the only thing!*

POLUFINALISTI: Ted Kruz, Donald Tramp, Hilari Klinton i Berni Sanders
Fotografije> FoNet/AP

Pre osam godina kokusne predizbore u Ajovi dobio je harizmatični Majk Hakabi, a nominaciju je poneo Džon Mekejn. Pre četiri godine Ajovu je za prsa dobio Rik Santorum, nekadašnji senator iz Pensilvanije, ali je na megdan Obami izašao ipak Mit Romni. Santorum je ove godine završio na pretposlednjem mestu, jedva bolji od izvesnog Džima Gilmora koji je osvojio 0,01 odsto glasova. Hakabi je zbog loših rezultata izašao iz trke.

Postoji još jedan razlog što Lombardijev citat i nije baš omiljen među republikancima. Od 1976, od kada i republikanci i demokrate svoje stranačke predizbore započinju u Ajovi, pobednici kokusa u Ajovi samo su tri puta (ne računajući cikluse u kojima aktuelni predsednik SAD iz redova republikanaca nije imao izazivača) uspeli da osvoje predsedničku nominaciju. Do Bele kuće je, međutim, uspeo da dođe samo jedan – Džordž Buš mlađi, 2000. godine.

Trampova kampanja, kao uostalom i odnos prema političkom angažmanu u koji se letos upustio, u oštrom je kontrastu sa svim dosad viđenim u SAD. Ismejao je uvreženo shvatanje o važnosti količine potrošenog novca u kampanji – uložio je 12 svojih miliona, potrošio nešto više od polovine; još gore se odnosio prema političkoj korektnosti – za njega nema društvene grupe zaštićene od vređanja; mitinge je, opet, spram umišljene veličine, održavao i u najvećim sportskim halama širom SAD. Radeći, dakle, sve što drugi nisu – jer niko od njih svoje ime nije izgradio izvan političkog univerzuma, kao Donald – bilo je posve logično što se nije opterećivao prethodnicima i istorijom, ali i demografskom strukturom Ajove, već se, ispostavilo se, kao pravi autsajder, što i jeste, naivno oslanjao samo na istraživanja javnog mnjenja. A ona su mu u poslednjih pola godine odreda govorila – da je neprikosnoven. Poraz od Teda Kruza, senatora iz Teksasa, koji je kaskao za njim u svakom bogovetnom istraživanju, utoliko ga više boli.

Oni koji su, uz nemale muke, uspevali da ignorišu Trampovo razmetanje liderskom pozicijom u anketama i terciranje hora apologeta, ukazivali su na to da gotovo polovinu učesnika kokusa u Ajovi tradicionalno čine veoma konzervativni evangelisti. To je, uostalom, i bio ključ i Hakabijeve i Santorumove pobede. I na kraju – Kruzove. I to uprkos rekordnoj izlaznosti, za koju se verovalo da će ići naruku Trampu.

U prvom satu nakon završetka predizbora u Ajovi javnosti se najpre obratio Marko Rubio, mlađahni senator sa Floride, koji je, iako trećeplasirani, na momente zvučao kao da će koliko sutra sesti u Obaminu fotelju. Ono što može da bude indikativno jeste činjenica da su taj govor prenosile sve vodeće TV stanice. Rubiov uspeh – završio tek za procenat iza Trampa, iako su ankete pokazivale daleko veći deficit – sigurno je silno obradovao establišment Republikanske stranke i donekle ga povratio iz depresije u koju ga je gurnula njihova, izvesno, bivša nada i, takođe, desetinama miliona dolara zatrpani Džeb Buš.

MARATON DO JUNA

Predizbori u dve najveće američke stranke su zapravo višemesečna (trajaće do polovine juna) borba za broj i naklonost delegata na završnim stranačkim konvencijama, na kojima se tokom leta ozvaničavaju predsednički kandidati na novembarskim izborima. Svakoj državi je ostavljeno da se odluči da li će predizbore sprovesti u formi kokusa ili pak u formi koja se ni po čemu ne razlikuje od regularnog glasačkog postupka (*primary* model); stranke svojim pravilima i formulama određuju sa koliko će delegata svaka država (plus glavni grad Vašington i pet američkih pridruženih teritorija) biti

zastupljena na završnim konvencijama. Da bi neko postao zvaničan predsednički kandidat ove ili one stranke, potrebno je da tokom predizbora obezbedi da za njega na konvenciji glasa natpolovična većina delegata.

Iako će, podjednako na konvencijama Demokratske i Republikanske partije, Ajova i Nju Hempšir, gde se u utorak održava naredna runda predizbora, biti zastupljeni sa gotovo zanemarljivim brojem delegata, uticaj tih država na tok kampanje je obrnuto srazmeran uticaju njihovih delegatskih kvota na konvencijama.

Kruz, dakle, u Nju Hempšir dolazi kao pobednik Ajove, uz podršku medija koji će na tu činjenicu, po običaju, neumereno ukazivati. U toj državi Teksašanin po anketama više zaostaje za Trampom, ali bi

momentum nakon Ajove tu razliku mogao da smanji, i pored toga što Nju Hempšir slovi za značajno manje konzervativnu državu: tu dobar deo birača, kažu upućeni, bira favorita tek nakon što se objave rezultati iz Ajove. Dobar vetar u leđa ima i Rubio, a njegov glasovni kapital mogao bi da dođe ne samo od umerenih, već i od dela razočaranih Trampovih birača – onih koji su poverovali da ovaj ne može da izgubi, a valjda ni da umre.

Za predstojeću maratonsku predizbornu trku sva trojica imaju neophodno pogonsko gorivo – novac. Bude li Rubio nastavio da briljira, ne bi trebalo da se iznenadi ako krene da ga stimuliše gotovo 900 miliona težak donatorski fond braće Kok i njihovih brojnih saveznika. Ono što Tramp, čini se, za razliku od preostale dvojice, nema jeste dovoljno samopouzdanja: njemu su porazi nepojmljivi, a u to je uverio i armiju svojih sledbenika. Ne bude li na prvom mestu u Nju Hempširu, mit o njemu mogao bi ozbiljno da bude načet. Američki birači mogu da vole i onog koji ne govori ono što misli, ali ne mogu neumereno da podržavaju gubitnike. Tramp od svih kandidata jedini govori ono što misli; totalni gubitnik za sada nije. Za sada.

Sve do sredine marta države u kojima se održavaju predizbori obavezne su da kandidatima dodeljuju delegate proporcionalno ostvarenim rezultatima, ali se takav princip ponegde primenjuje i u kasnijoj fazi procesa. E, tu bi mogao da nastane istinski horor za republikance: ako bi Donaldov temperament iz nekog razloga metastazirao u inat podgrejan srdžbom, i ovaj s tim bizarnim motivom nastavio trku, hajde da kažemo, utroje – sve bi, po najgorem scenariju, moglo da se završi ne time što eventualno niko do leta ne bi imao uknjiženu većinu delegata – ok, tu bi na scenu stupili stranački funkcioneri, takođe delegati na konvenciji, i oni bi mogli da preseku – već ako bi Tramp u jednom trenutku odlučio da se kandiduje kao nezavisni predsednički kandidat. On tu opciju i dalje ne otpisuje, a rezultat takve odluke bio bi siguran poraz republikanskog kandidata na izborima 8. novembra ove godine.

PISMO-GLAVA

Pošto je u ponedeljak uveče, videvši da su rezultati demokratskih kokusa potvrdili njegov jadni rejting, bivši guverner Merilenda, Martin O'Mejli, izašao iz trke za predsedničku nominaciju, kod demokrata se priča svela na dva slova: Hilari Klinton i Bernija Sendersa, senatora iz Vermonta. Pobeda bivše državne sekretarke za manje od pola procenta – Amerikanci kažu za "vlas kose" – na nekim biračkim mestima pobednik je čak morao biti odlučen bacanjem novčića – za Hilari Klinton je značajna iz više razloga. Pre svega, Klintonovi su iz trećeg pokušaja konačno osvojili Ajovu: Bil je 1992. bio četvrti iako je na kraju postao predsednik SAD, dok je Hilari 2008, u za nju šokantnom obrtu, završila kao treća, iza Obame i senatora Edvardsa. Drugo, pobednici demokratskih kokusa u Ajovi češće su nego republikanski rivali stizali i do stranačke nominacije i do Bele kuće. Videvši potencijalne rivale, Hilari sad verovatno veruje da bi mogla čak i da popravi procenat uspešnosti.

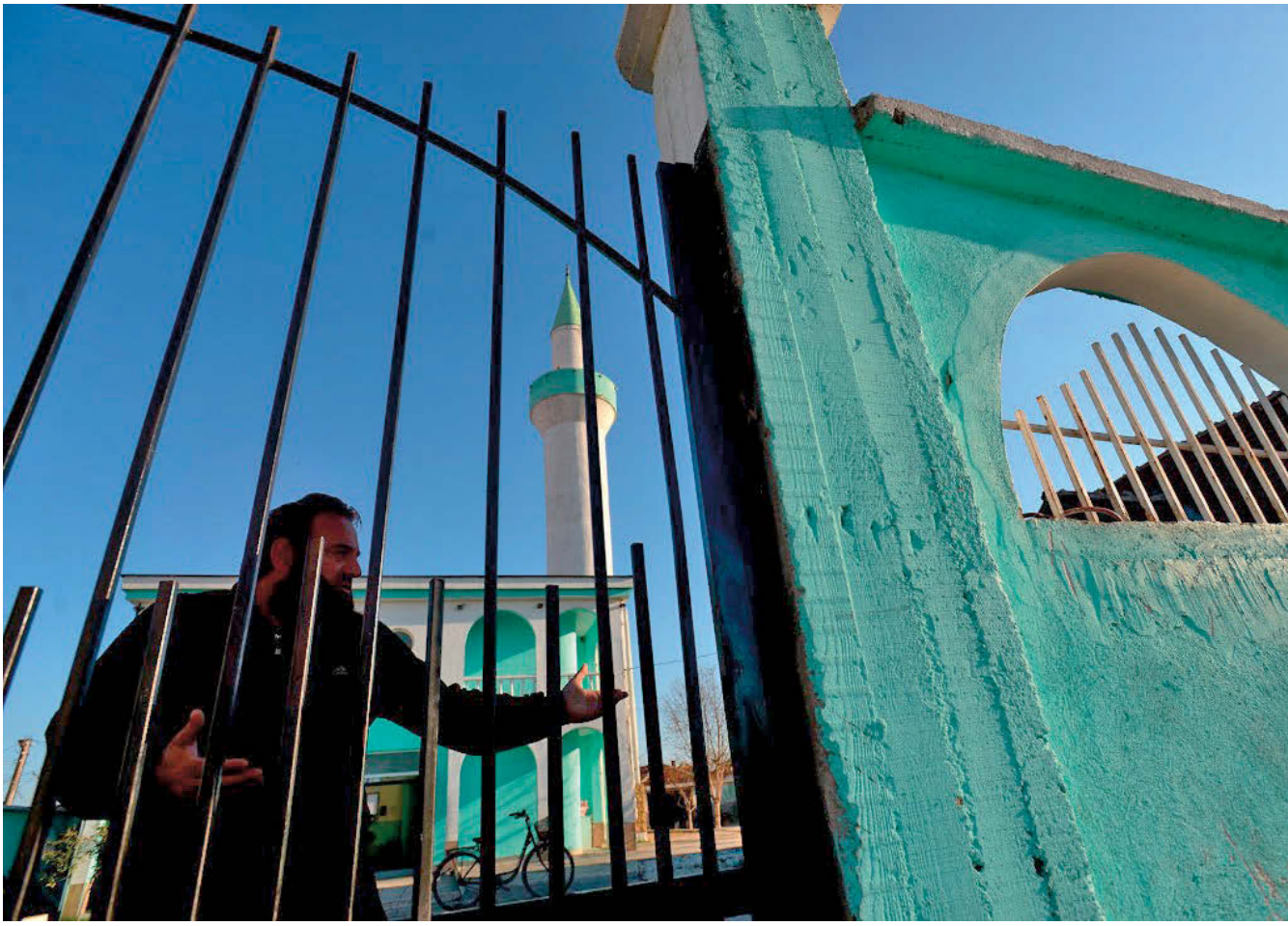
Vermont se graniči sa Nju Hempširom i senator Senders se, prirodno, u komšiluku veoma visoko kotira. Hilari bi čak tu sebi mogla da dozvoli luksuz poraza, jer do kraja februara slede predizbori u Južnoj Karolini i Nevadi – u prvoj s brojnom afroameričkom, a u drugoj hispanoameričkom populacijom, obe njoj trenutno značajno naklonjenije nego Sendersu, a inače veoma važni segmenti savezničke koalicije Demokratske partije na nekoliko poslednjih predsedničkih izbora.

Opet, uz nimalo impresivnu pobedu u Ajovi, bivšu državnu sekretarku bi morao da zabrine i podatak o tome da je njen rival samo u januaru prikupio 20 miliona dolara, što znači da bi njihov dvoboj mogao da traje dugo, kao nekad s Obamom. Dodatno, entuzijazam Sendersovih pristalica, povedenih njegovom demokratsko-socijalističkom retorikom o "političkoj revoluciji" i "borbi protiv statusa kvo" – na te birače Hilari, ukoliko ponese nominaciju, mora da računa, ali će s tim morati veoma oprezno da hendluje kako ne bi ugrozila centristički kurs. A samo takav, svedoči istorija, pronalazi put do kuće na Aveniji Pensilvanija broj 1600. ¶

DENIS KOLUNDŽIJA

Talibani iz Pazardžika

Optužbe da su harizmatični imam i njegovi sledbenici propagirali Islamsku državu i pomagali džihadistima otkrivaju širu priču o jednoj marginalizovanoj zajednici

POD PRISMOTROM: Džamija Ebu Bekir u predgrađu Istok u Pazardžiku
Foto: Georgi Kožuharov

Bilo je vedro jutro 25. novembra 2014, kada je stanovnike romskog naselja u Pazardžiku, gradu na jugu Bugarske, probudila neobična buka. Oko šest sati ujutro, na blatnjavim ulicama naselja pojavila su se oklopna vozila sa policajcima pod punom opremom. Maskirani policajci su pretražili više zgrada u naselju, uključujući i džamiju Ebu Bekir.

Prvo je priveden lokalni imam Ahmed Musa. U zajedničkoj operaciji Državne agencije za nacionalnu bezbednost (SANS) i tužilaštva koje je istraživalo distribuciju propagandnih materijala militantnih islamista, do kraja dana je uhapšeno još 26 ljudi. U naselju Istok i na drugim lokacijama policija je pretražila više od 40 objekata u potrazi za materijalima Islamske države (ID), ekstremne islamističke grupe koja kontroliše veliki deo Sirije i Iraka.

Bradati muškarci okupljeni u dvorištu džamije nisu krili bes pred novinarima. "Mi nemamo nikakve veze sa ID-om. Znamo o njima isto koliko i vi", vikao je jedan krupan čovek. Na kapi je imao komad papira na kojem je na arapskom pisalo: "Nema boga, osim Alaha" – fraza koja se nalazi i na zastavi militanata iz ID-a i predstavlja jedan od pet stubova islama.

Sedam meseci kasnije, u julu 2015, tužilaštvo je podiglo optužnice protiv 14 muslimana iz Pazardžika i obližnjeg Plovdiva, Asenovgrada i Starčeva, za podsticanje verske mržnje i promovisanje rata širenjem propagande ID-a. Među njima je bio i Ahmed Musa.

Nakon uvida u optužnice, Balkanska istraživačka mreža (BIRN) je u prilici da objavi nove detalje o optužbama protiv ove grupe, uključujući tvrdnje da su Musa i još dvojica optuženika pružali pomoć stranim džihadistima na putu u Siriju.

Ali priča o Musi i njegovim saradnicima ima i jednu dublju dimenziju – to je priča o prihvatanju salafizma, fundamentalističke struje u islamu koja se strogo pridržava tradicija i praksi iz vremena proroka Muhameda, u zajednici muslimana u Istoku, gde nikada ranije nije bila prisutna.

Posle decenija zanemarivanja od strane bugarskog društva i institucija, mnogi Romi se osećaju marginalizovano, što je stvorilo plodno tlo za jačanje verskog

Foto: Georgi Kožuharov

Hronologija događaja

Važne činjenice o Ahmedu Musi

1995. Musa odlazi u Beč da radi na gradilištu i tamo prima islam.

1999. Pohađa jednogodišnji kurs za imame u bugarskom selu Surnica.

2001. Tokom boravka u Kelnu stupa u kontakt sa predstavnicima turske radikalne islamističke organizacije *Kalifatsstaat* (kalifatska država).

2004. Musa je osuđen pred okružnim sudom u Pazardžiku zbog širenja antidemokratske ideologije i verske mržnje, izazivanja nacionalnih sukoba i mržnje prema Bugarima, te skrnavljenja bugarske zastave. Osuđen je na pet godina zatvora uslovno i kažnjen novčanom kaznom od 500 evra.

2012. Nekoliko akcija Državne agencije za nacionalnu bezbednost rezultiralo je optužnicama protiv 13 muslimanskih verskih lidera, uključujući i Musu. Optužbe su se odnosile na širenje verske mržnje i učešće u aktivnostima neregistrovane organizacije.

19. mart 2014. Svi optuženi proglašeni su krivim za učešće u aktivnostima organizacije "Al-Vakf al-Islami", koja nije registrovana u Bugarskoj. Musa je proglašen krivim i za propovedanje antidemokratske ideologije i mržnje. Osuđen je na jednogodišnju zatvorsku kaznu, ali nije upućen na izdržavanje jer se još čeka odluka apelacionog suda.

25. novembar 2014. Musa je uhapšen u džamiji Ebu Bekir u Pazardžiku. On i 13 njegovih sledbenika optuženi su za raspirivanje verske mržnje u svojim propovedima i promovisanja ISIS-ove propagande.

2. jul 2015. Tužioci su završili istragu. Musi i njegovim sledbenicima je određeno suđenje.

2. decembar 2015. Apelacioni sud u Plovdivu je obustavio postupak pre nego što je suđenje počelo, uz obrazloženje da su optužbe nejasne i da optužnica ukazuje na kršenje proceduralnih prava 11 od 14 optuženika. Naredne sedmice tužilac je dostavio novu optužnicu u skladu sa nalozima suda.

IZVORI: SUDSKE ODLUKE U PRVA DVA POSTUPKA PROTIV AHMEDA MUSE, SAOPŠTENJA SUDA ZA JAVNOST.

fundamentalizma, tvrde mnogi lokalni stanovnici i eksperti za romske zajednice i radikalizaciju.

Bugarska već dve godine ulaže velike napore i sredstva u izgradnju ograde na granici koja treba da spreči priliv izbeglica i migranata sa Bliskog istoka. Unutrašnji zidovi koji dele različite zajednice u bugarskom društvu grade se mnogo duže.

U međuvremenu, optuženi još čekaju da izađu pred sud. Sudija je 2. decembra 2015. doneo odluku da se postupak ne može nastaviti jer je optužnica nejasna i ukazuje na kršenje procedure. Tužilac je odmah dostavio izmenjenu optužnicu u skladu sa nalozima suda, čime je pripremljen teren da suđenje počne 2016.

Trojica optuženih su se izjasnili da su krivi po svim tačkama. Jedan je odbio da se izjasni. Svi ostali, uključujući Musu i ostale optuženike pomenute u članku, izjavili su da nisu krivi.

IMAM I NJEGOVA PASTVA

Musa je harizmatični četrdesetogodišnji salafistički imam koji je već dva puta osuđivan zbog širenja verske mržnje (vidi okvir: Hronologija događaja).

Ostala trinaestorica optuženih posle hapšenja 2014. godine navodno pripadaju užem krugu Musinih saradnika. Većina njih, kao i Musa, nema stalni posao, završili su samo osnovnu školu i veoma su aktivni u organizaciji verskog života u svojoj zajednici.

Istok, deo grada u kojem Musa živi, nalazi se u centru Pazardžika, ali izgleda kao da je potpuno izolovan od ostatka grada. Infrastruktura je ovde loša i nema javnog prevoza. Većina od 20.000 stanovnika govori turski kao maternji jezik. Bugarsko društvo ih vidi kao Rome, mada se oni sami predstavljaju kao Turci ili jednostavno kao muslimani. U prošlosti nisu bili predani vernici, delimično i zbog toga što je religija suzbijana u vreme komunizma. Praktikovali su idiosinkratični oblik islama koji je uključivao elemente hrišćanstva i paganstva.

"Verovali smo da oglašavanje kukavice znači da će neko umreti. Takva su nam bila verovanja", rekao je jedan pripadnik zajednice. "To nije islam."

Kao što je izjavio Abdulah Salih, glavni muftija za region Pazardžika: "Rođeni su kao muslimani i tako su se predstavljali. Ali u svakodnevnom životu se nisu ponašali kao muslimani. Tek kasnije su počeli da uče."

Posle pada komunizma 1989, različite verske zajednice su u romskoj zajednici pronašle zahvalnu publiku. Neki bugarski muslimani su putovali u Tursku i na Bliski istok da bi produbili svoje poznavanje vere. Odande su doneli nepoznate običaje i rituale koji su doveli do sukoba između novih i starih imama.

Musa je do dvadesete godine bio hrišćanin koji je posećivao lokalnu evangelističku crkvu, da bi kasnije postao glavni pobornik islama u zajednici u Istoku. Sudski dokumenti iz prethodnih postupaka sadrže kratak pregled istorije njegove transformacije. Islam je primio »

prilikom posete Austriji sredinom devedesetih godina. Nakon toga je pohađao jednogodišnji kurs za imame u bugarskom selu Surnica. U salafističke ideje ga je uputio njegov tamošnji učitelj koji se obrazovao u Saudijskoj Arabiji.

Pošto su mu u mladosti dijagnostikovani depresija i šizofrenija, Musa nije mogao da dobije službenu dozvolu za obavljanje dužnosti imama od zvaničnih predstavnika islamske verske zajednice u Bugarskoj. Uprkos tome, Musa je sopstveni dom pretvorio u mesto molitve i počeo da propoveda. Kasnije je pristupio džamiji Ebu Bekir, koja je sagrađena 2002, delom uz finansijsku pomoć jedne saudijske fondacije. Propovedao je svuda – u kafićima i na ulicama, na venčanjima i sahranama. Njegove ideje su se širile putem Skajpa i Jutjuba u susedne gradove i migrantske zajednice u zapadnoj Evropi.

Musa je ubrzo postao autoritet za neke od pripadnika lokalne zajednice, koji za njega govore da je dobar čovek. Jedna žena je rekla da bi "izvadio i sopstveno srce da ga da siromašnima". Pod njegovim vođstvom lokalni muslimani su u protekloj deceniji postepeno menjali svoj izgled, običaje i navike. Bugarska imena

REGRUTOVANJE PO EVROPI: Borci ID
Foto: twitter.com

tvrdi da je Musa tražio od vernika da tokom Ramazana prikupljaju novac za borce Islamske države. Takođe je optužen da je širio versku mržnju distribucijom knjige koja izlaže ideje vehabizma, koji se smatra za najtvrdokorniju i najmanje tolerantnu struju u islamu.

Ostali optuženici se terete za širenje verske mržnje korišćenjem društvenih mreža za distribuciju fotografija i videosnimaka boraca ID-a, snimaka pogubljenja i verskih pesama koje pozivaju na džihad. Istražitelji su pronašli fotografije optuženika koji poziraju sa zastavama, kapama, majicama i privescima sa znakom ove militantne grupe. U optužnici se kaže da se na njihovim Fejsbuk profilima mogu naći fotografije na kojima poziraju pokazujući kažiprstom ka nebu, što je znak koji često koriste ljudi koji podržavaju ID.

Musa i dvojica njegovih najbližih sledbenika iz Pazardžika, Stefan Aleksandrov (poznat kao Sulejman) i Angel Simov (poznat kao Airi), optuženi su i za pružanje logističke podrške trojici džihadista na putu u Siriju.

Trojica boraca su imenovani kao Said Husejinović, tridesettrogodišnji francuski državljanin bosanskog porekla, Murat Ajildiz, tridesetosmogodišnji turski državljanin sa pravom boravka u Nemačkoj, i Izudin Crnovršanin, državljanin Srbije, star 26 godina. Za svu trojicu se tvrdi da su učestvovali u ratnim operacijama u Siriji.

Husejinović i Ajildiz se i dalje bore za ID, dok je Crnovršanin uhapšen u Srbiji u martu 2014. i sudi mu se zbog učešća u ratu u Siriji, kaže se u saopštenju koje je Državna služba za nacionalnu bezbednost dostavila na zahtev BIRN-a.

U optužnici se kaže da su dvojica od ove trojice prošli kroz Pazardžik na putu u Siriju u novembru 2013. Husejinović i Crnovršanin su boravili u Musinoj kući u približno isto vreme. Ajildiz je bio kod Aleksandrova u leto 2014.

Od početka 2013. do juna ove godine najmanje 332 inostrana borca iz zapadne Evrope i sa zapadnog Balkana su prošli kroz Bugarsku na putu u Siriju i Irak. Ipak, nisu svi stigli do ratišta, kaže se u saopštenju SANS-a.

Tužilac koji vodi ovaj slučaj odbio je zahtev BIRN-a da odobri intervju sa Musom, koji u pritvoru čeka suđenje.

Još se ne zna ko će ovog puta biti Musin pravni zastupnik, ako se postupak nastavi, ali Hari Haralampijev, advokat koji ga je zastupao na prethodna dva suđenja, izražava skepsu u pogledu tvrdnji da je Musa skrivao džihadiste.

"Ako je to tačno, postavljam retoričko pitanje: zašto vlasti nisu uhapsile te ljude koji su putovali kroz Bugarsku? Zašto ih nisu uhapsili i odmah izručili?", pita se on.

■ On se ponaša iracionalano. Paradoks je u tome što je upravo zato postao lider
– advokat Hari Haralampijev o Ahmedu Musi

su zamenili arapskim. (Musa se nekada zvao Angel Stojanov.) Počeli su da slave samo muslimanske praznike. Državne praznike, pa čak ni rođendane, više ne obeležavaju. Muškarci su počeli da puštaju brade, šišaju se na kratko i nose dugačke tunike. Žene su počele da pokrivaju glavu i lice.

ŠIRENJE PROPAGANDE I PODRŠKA DŽIHADISTIMA

Musa je optužen da je u svojim propovedima, onima na internetu i onima u džamiji, zagovarao rat, stojeći pored zastave ID-a. Prema navodima svedoka citiranim u optužnici, Musa je u više navrata govorio svojim sledbenicima da je dužnost svakog muslimana da se pridruži kalifatu koji je ID proglasio u Siriji i Iraku i priključi se njihovoj vojsci.

Anonimni svedok citiran u dokumentu

STOLIPINOVO: Najveće romsko naselje u Plovdivu
Foto: Zornica Stojlova

Haralampijev opisuje Musu kao komplikovanu osobu. "Musa privlači ljude iz svoje zajednice kao magnet", kaže on. "Ponaša se iracionalno. Paradoks je u tome što je upravo zato postao lider."

IZDVOJENI OD SVETA

Ljudi iz Istoka kažu da se Musini sledbenici, kojih ima između 300 i 500, drže po strani od ostalih stanovnika naselja.

Zoja Simeonova, koja vodi lokalnu mesnu zajednicu, seća se da se jednog dana na vratima pojavila grupa dece. "Rekli su mi da više neće dolaziti u mesnu zajednicu jer su oni muslimani", kaže ona. "Tada sam shvatila da njihovi roditelji ne žele da oni posećuju javne institucije."

Sedeći u bašti svoje ćevabdžinice i kafića u centru Istoka, pedesetogodišnji Sašo nam je ponudio drugi primer. "Vidite", progovorio je, pokazujući na goste u susednom kafiću. "Oni s bradama neće da dođu i sednu u moj kafić." On tvrdi da ljudi iz Musine zajednice idu samo kod njegovog konkurenta jer je on musliman: "Više ne komuniciraju sa ostalima."

Drugi muslimani u Istoku se slažu s njim i odbacuju Musino tumačenje islama. "Ne mogu ja da živim onako kako se živelo pre hiljadu godina. Bliža mi je ona verzija islama koja odgovara našem vremenu", kaže Jašar Angelov, pedesetpetogodišnji službenik koji radi u gradskoj većnici u Pazardžiku.

On kaže da je Musa činio i dobre stvari – na primer, pomogao je nekim ljudima da ostave drogu i alkohol – ali primećuje da je izgubio dosta prijatelja koji su se izolovali od zajednice.

Odnosi između male hrišćanske zajednice u Istoku i Musinih sledbenika još su napetiji. U lokalu brze hrane koji ispunjava žagor građevinskih radnika na ručku, Janko Angelov, sin lokalnog evangelističkog pastora, podigao je majicu i pokazao pištolj zadenut za pojas. Kaže da je počeo da ga nosi zbog zaštite nakon što su njega i njegovog oca napali 2005. godine. Pre četiri godine, tvrdi on, grupa muslimana iz Istoka je pretukla jednog drugog pastora i njegovog prijatelja motkama i gvozdenim cevima.

■ Da, moja žena nosi burku. Da li je zbog toga terorista? – Ruždi Zakir, pripadnik Musine kongregacije

Angelov je uveren da ti napadi imaju versku pozadinu, mada su u policijskim izveštajima kvalifikovani kao obično "narušavanje javnog reda i mira". On kaže da sukobi između evangelističkih hrišćana i "talibana", kako naziva muslimane, nisu ništa neobično u Istoku.

EKONOMSKI GENOCID

Neki ljudi tvrde da razlozi koji su naveli Musine sledbenike da prihvate salafizam nisu prvenstveno religijske prirode.

"Glavni problemi u ovim naseljima su društveni i ekonomski", kaže Jašar Sali, imam glavne gradske džamije i lice "zvaničnog" islama u Pazardžiku. "Da mogu da žive normalan život, ne bi se okretali tim drugim strujama", kaže on. Sali tvrdi da je država napustila ljude iz Istoka i izvršila nad njima "ekonomski genocid".

Kada je Bugarska uvela tržišnu ekonomiju devedesetih godina, Romi su bili najteže pogođeni. Mnogi su bili zaposleni u državnim fabrikama koje su zatvorene i poljoprivrednim zadrugama koje su raspuštene. Budžetski rezovi u zdravstvu i obrazovanju naročito su pogodili ruralne i udaljene zajednice u kojima većina Roma živi. Pristup bolnicama, školama, vrtićima, socijalnim službama i javnom transportu im je ograničen. Prema popisu iz 2011. godine, 60 odsto Roma starijih od 15 godina nisu ekonomski aktivni. Već su odrasle dve generacije Roma koji su praktično nepismeni i žive u sve dubljoj bedi.

Antonina Jeliaškova, antropološkinja i direktorka sofijske nevladine organizacije koja radi sa manjinskim zajednicama, kaže da nije neobično to što ljudi u Istoku tragaju za novim identitetom. "Žele da osete da pripadaju nečemu većem, nečemu što će srušiti zidove njihove getoizacije", tvrdi ona.

Janko Mišev, predsednik odbora džamije Ebu Bekir u Istoku, kaže da poslodavci gaje predrasude prema ljudima iz ove zajednice i nerado ih zapošljavaju. "Pazardžik je grad u kojem je rasizam najsnažniji", objašnjava nam uz tursku kafu posle molitve u petak.

Razgovar smo vodili nekoliko dana pre početka svetog meseca Ramazana, u vreme kada Istok čeka gastarbajtere zaposlene u Nemačkoj i drugim zapadnoevropskim zemljama da se vrate kući za praznike.

Prema njegovoj proceni, više od polovine stanovnika naselja radi u inostranstvu. "Ako slučajno vidite neke mlađe ljude na ulici, znajte da će otići odavde za manje od mesec dana", kaže on.

NEMAČKA VEZA

Nemačka je zemlja u kojoj mnogi lokalni Romi pronalaze posao, a prema nalazima zvanične istrage o Musi i njegovoj »

Ko su Romi?

Romi su raznovrsna etnička grupa koja potiče sa severozapada indijskog potkontinenta i tradicionalno vodi nomadski život. Populacije Roma se mogu razlikovati po kulturi, religiji i maternjem jeziku.

Prema podacima Evropske komisije, Romi su najveća etnička manjina u Evropi. Od procenjenog broja od 10 do 12 miliona Roma na teritoriji Evrope, oko šest miliona živi u Evropskoj uniji i većinom su državljani EU. Bugarska je jedna od tri članice EU sa najvećom populacijom Roma, izveštava Savet Evrope.

Stručnjaci kažu da se mnogi ljudi koji pripadaju romskoj populaciji ne izjašnjavaju tako jer su Romi često izloženi diskriminaciji i marginalizaciji. Romi u Bugarskoj se često predstavljaju kao Bugari, Turci ili Vlasi. Procene njihove brojnosti idu od 400.000 do 800.000. (Prema Popisu iz 2011, Bugarska ima ukupno 7,36 miliona stanovnika).

Romi su najmlađa etnička grupa u Bugarskoj. Gotovo 57 odsto romske populacije je mlađe od 30 godina, nasuprot populaciji etničkih Bugara u kojoj udeo mladih iznosi 28 odsto. Prema Popisu iz 2011, samo devet odsto Roma je završilo osnovnu školu. Samo 38,8 odsto Roma su ekonomski aktivni.

IZVORI: EVROPSKA KOMISIJA, NACIONALNI STATISTIČKI ZAVOD

grupi i mesto gde se uspostavljaju opasne veze. Jedan svedok je rekao tužiocima da je jedan od optuženih, Angel Simov, upoznao turskog državljanina kojem je navodno pomogao da stigne do Sirije dok su zajedno radili u Nemačkoj.

Prema sudskim dokumentima, Musa je i sam stupio u kontakt sa turskom radikalnom islamističkom organizacijom *Kalifatsstaat* (kalifatska država) u Kelnu 2011. godine i pristao da širi njihove ideje. Nemačke vlasti su zabranile ovu grupu u decembru ove godine.

Predstavnik nemačke državne agencije za bezbednost je potvrdio za BIRN da su znali za Musu, njegovu grupu i povezanost sa Nemačkom, ali nije mogao da kaže više od toga.

U Kelnu živi više od 5000 bugarskih državljana, uključujući i brojne gastarbajtere iz Pazardžika. Okupljaju se na uglu ulica Hanesman i Venler u predgrađu Erenfeld. Dolaze tu svakog jutra u šest, kada pristižu kamioni koji skupljaju građevinske radnike, i ponovo uveče, posle teškog radnog dana, da zajedno puše.

Među njima je i Ruždi Zakir, sitan i govorljiv čovek iz Pazardžika koji radi u pogonu za preradu uglja u Kelnu. On pripada Musinoj kongregaciji i žestoko napada političare i medije u Bugarskoj, koje optužuje da demonizovanjem imama i njegovih sledbenika izazivaju sukobe. "Kažu da smo mi iz islamske države. Da, moja žena nosi burku. Da li je zbog toga terorista?", pita se on.

Ruždi poredi Bugarsku i Nemačku i kaže da u Nemačkoj niko ne deli ljude po etničkoj pripadnosti ili veri.

Eliza Aleksandrova, Bugarka koja vodi centar za muslimanke u Kelnu, zastupa slične stavove. Aleksandrova pomaže porodicama iz Pazardžika u nalaženju posla i upisu na kurseve jezika. "Nemačko društvo je otvoreno za razlike i zato ovde imaju šansu da počnu normalno da žive", kaže ona. Rekla je da s nevericom prati vesti o istrazi i postupku protiv Muse i njegovih sledbenika. Ubeđena je da bugarske vlasti preuveličavaju problem jer tako malo znaju o religiji i naročito o islamu.

PREVENCIJA UMESTO OPTUŽNICA

U Bugarskoj, Irina Karbašlijeva, ekspertkinja za sprečavanje radikalizacije, takođe izražava zabrinutost zbog mogućih implikacija suđenja Musi i njegovim sledbenicima. Nekada je radila na istom poslu u Holandiji i misli da Bugarskoj nedostaje sveobuhvatan pristup problemu. "Bugarska treba da investira u prevenciju. Ne možete promeniti nečije stavove sudskim presudama", kaže Karbašlijeva.

Država treba da ponudi alternativu propagandi ID-a, kaže ona. To znači da nastavnici moraju biti spremni da diskutuju o ovom problemu sa učenicima i moraju znati kako da prepoznaju znakove radikalizacije. Socijalni radnici i predstavnici lokalne samouprave treba da prođu kroz obuku iz osnova islama i salafizma da bi znali šta jeste, a šta nije opasno, kaže Irina.

Dok prolazi prljavim ulicama romskih naselja u Pazardžiku i Plovdivu, Asen Kolev često zastaje da porazgovara sa prolaznicima. Kao zdravstveni medijator radi na povezivanju lokalnog stanovništva sa zdravstvenim službama, što mu pruža dobar uvid u raspoloženje javnog mnjenja.

Posle hapšenja Muse i njegovih sledbenika, kaže on, ovoj zajednici je očajnički potreban neki gest lokalne uprave koji će smiriti uzburkane strasti. Možda postavljanje uličnog svetla na još nekoliko bandera. Ili neki zabavni program za decu. Bilo kakav znak da neko iz vlasti razmišlja o ovim ljudima. Ali takvog znaka još nema na vidiku. ¶

ZORNICA STOJLOVA

Autorka je novinarka i urednica u bugarskom poslovnom magazinu Capital Weekly. Ovaj članak je nastao u okviru programa Balkan Fellowship for Journalistic Excellence, uz podršku ERSTE Foundation i Open Society Foundations, u saradnji Balkan Investigative Reporting Network.

FEST

44

MEĐUNARODNI FILMSKI FESTIVAL

INTERNATIONAL FILM FESTIVAL

26. FEBRUAR - 6. MART 2016

FEBRUARY 26 - MARCH 06

BRIŠE GRANICE

PRODAJA ULAZNICA OD 06.II 2016. NA BLAGAJNAMA DVORANA, ZA PROJEKCIJE U SAVA CENTRU I NA EVENTIM PRODAJNIM MESTIMA
POPUST 10% ZA KOMPLETE PO TERMINSKIM LINIJAMA U PERIODU OD 06 – 12.II 2016.
SAMO ZA PROJEKCIJE U SAVA CENTRU ONLINE KUPOVINA ULAZNICA WWW.EVENTIM.RS

Telekom Srbija · plazma · EPC · AIRFRANCE · CROWNE PLAZA BELGRADE · Turistička organizacija Beograda · Tourist Organization of Belgrade · Ford

SC nava centar · KULTURNI CENTAR BEOGRADA · Dom omladine Beograda · CINEPLEXX · CITY MAGAZIN · Right

Beograd www.beograd.rs

Republika Srbija Ministarstvo kulture i informisanja

CEBEF CENTAR BEOGRADSKIH FESTIVALA

ПОЛИТИКА · Nedeljnik · Danas · Gloria · Новости · VREME · apt · Radio 3 · KLASIKtv · DHL · COMUNALE

WWW.FEST.RS

Osmesi, nasilje i kralj

Velika palata, Bangkok

Fotografije: Jelena Jorgačević

koji ne može da umre

David Albahari je negde napisao da su gradovi kao žene – neke ti se svide zbog onoga kako izgledaju, druge zbog onoga što nose u sebi, a ima i onih, bezbojnih, pored kojih si krajnje ravnodušan, kao što ima gradova u kojima ti je svejedno kada se u njima nađeš. Bangkok bi, ako posmatramo ovako, bio od onih žena koje se ne svide odmah, čak, deluju odviše nesređeno i haotično, ali se njihov šarm otkriva iz dana u dan, i na kraju ne možete da poverujete da vam se nisu dopale od samog početka

Bangkok se čoveku uvuče pod kožu, a da nije baš ni siguran zašto. Kada krene da ga opisuje i pokazuje slike, postane mu jasno da je grad koji je video često neuhvatljiv rečima i pikselima. Ta neprepričivost doživljenog događa se na putovanjima – osetimo da nam je neko mesto blisko i preplavi nas, niotkud, nalet ushićenja ili spokoja. Recimo, sedimo u jednom od mnogih hramova Angkor Vata u Kambodži koji je baš tih sat, dva pust, slušamo vetar, dok se crvena, prašnjava zemlja izdiže iznad tla, a lišće pada u naletima, kao prosuto, na kamene figure stare vekovima i sve deluje, oko nas i u nama, nekako smisleno, u isti mah radosno i potresno.

KOŠNICA

Ako se u Bangkok sleće noću, može jasno da se vidi koliko je grad veliki. Prostire se dokle god pogled seže, kao da nema kraja. Kažu da u njemu, osim prijavljenih šest i po miliona, živi još nekoliko miliona neprijavljenih stanovnika. Kada se tome dodaju stotine hiljada turista, jasno je da ćete na gužvu, makar u iole prometnijim ulicama, hramovima, pijacama ili u prevozu, morati da se naviknete.

Na aerodromu, gde je taksi prevoz mnogo bolje organizovan nego na ovdašnjim aerodromima i autobuskim stanicama, vozaču dajemo adresu i ime hotela u kome ćemo odsesti. Odmahuje glavom i traži broj telefona, džaba mu pokazujemo mapu, džaba se zaklinjemo na GPS koji saputnici imaju, ostaje uporan i ponavlja: "Phone, phone." Konačno, nakon što je telefonirao našem hotelu, kreće. Tajlanđani koji rade u uslužnim delatnostima, ako izuzmemo nešto bolje hotele, govore engleski jako loše ili ga uopšte ne govore. Ali nekako se svi sporazumevaju, pokretima ruku, osmesima, klimanjem glavom, pokazivanjem i ponovo osmesima.

Grad vri, od pokreta i mirisa. Bangkok jeste mešavina istoka i zapada, ali ne gubi zbog toga na živopisnosti. Iako Tajland (Sijam) nije bio ničija kolonija, zapadni uticaj je (bio) jak. Kralj Rama IV (kralj Mongkut) je sredinom XIX veka dosta tome doprineo. Proveo je dugi niz godina kao budistički monah i naučio, između ostalog, engleski i latinski, bio oduševljen zapadnim idejama, progresom, naukom te su, za vreme njegove vladavine, različiti zapadni modeli, od obrazovnog preko birokratskog do vojnog sistema, bili usvojeni u Sijamu. Naravno, ne u identičnoj formi.

Izgrađen naglo osamdesetih i devedesetih godina prošlog veka, Bangkok liči na one pubertetlije koji su naglo iždžikljali, ali su još uvek pomalo nezgrapni, s dečijim, bubuljičavim licem i dugačkim nogama i rukama. Hladni, moderni neboderi od stakla podsećaju na Njujork, pogotovo kada se iz parka Lumpini gleda na grad. Kao u Central parku, pogled pada na jezero, drveće i ogromne zgrade. Koji tren kasnije, ta slika se menja kada iz jezera izađe gušter dugačak nešto manje od metra i lenjo prođe pored vaše prostirke. A onda u potrazi za njim, pošto se vratio u vodu, shvatite da taj gušter nije nikakav uljez već jedan od gomile sličnih koji tu žive, i kojih ćete sresti bar desetak ako odlučite da napravite krug po parku.

Dok šetate po gradu, u istoj ulici gde se nalazi moderna višespratnica, ili nedaleko od luksuznog tržnog centra, naleteće te posle nekoliko koraka na oronulu baraku, a može vam se desiti i da vam pacov prepreči put. Ipak, s obzirom na broj ljudi koji u njemu žive i koji kroz njega prođu, na život koji se odvija na ulicama, Bangkok i nije prljav grad. Iako deluje da u njemu vlada haos, vidi se i neki (skriveni) red koji čini da stvari ipak funkcionišu.

U jednom od vodiča koje sam pročitala stoji da nema bolje stvari koja vam se može desiti od toga da se izgubite u Bangkoku i da ga otkrivate na taj način. Mi smo nekoliko puta slučajno nabasali na uvučene pijace, gde nema turista i ne možete da se snađete od ponude, gungule, čavrljanja, boja i oblika, na ulice gde se nalaze potpuno otvorene radionice u kojima se odvija čitav život, tamo su krevet, mali televizor, nešto nalik na kuhinju i četiri, pet mačaka koje posmatraju prolaznike.

ULIČNA GASTRONOMIJA

Oko podneva nema velike gužve, pa onome kome ne smeta vrelo sunce u kosi šetnja može biti opuštenija nego posle pet, šest sati po podne kada vazduh postaje lakši, ali se čini da je ceo grad izašao napolje. Slično je i oko ponoći na prometnijim ulicama – ljudi ima svuda. Ta gužva podseća na džinovske livadske mravinjake – svi idu svuda ali nema sudaranja i nestrpljivosti. Niko vam ništa neće kazati ako ste zaustavili čitavu ulicu jer ste hteli da se fotografišete u Kineskoj četvrti ili ste zastali, onako, da se osvrnete

»

oko sebe. Uputiće vam čak i smešak ili blag pogled. Ali vam zato, ako sednete u neki restoran gde su samo domaći gosti, neće vredeti da požurujete kelnera i mašete mu poluizbezumljeno. On neće pritrčati da vam objasni da jelo samo što nije stiglo, čekaćete i činiće vam se da nikog drugog sem vas, od svih koji večeraju, ne uzbuđuje što trideset i pet minuta čekaju na činiju ljute supe sa crvenim karijem, morskim plodovima, limunovom travom i kokosovim mlekom.

Hrana je u Tajlandu posebna priča. Na ulicama se nalazi oko pola miliona "restorana". To su mahom kolica koja uveče odvoze, a ujutru vraćaju na radne zadatke. To šta može jedan motor sa kolicima da povuče i ponese, malo je čudo. Gledala sam čitave pijace na jednim kolicima, restorane sa tridesetak jela u ponudi, prodavnice odeće i rezbarija, kopija markiranih tašni i zvučnika.

U početku smo strepeli da na ulici jedemo grilovane gambore ili tajlandske nudle sa piletinom, posmatrajući lavor u kome se pere sve posuđe korišćeno tog dana, ali smo se dan za danom opuštali. Na kraju smo jeli samo tajlandsku hranu, zaljubljeni u te kombinacije ukusa i pirinač na sto načina, i nismo se nijednom otrovali.

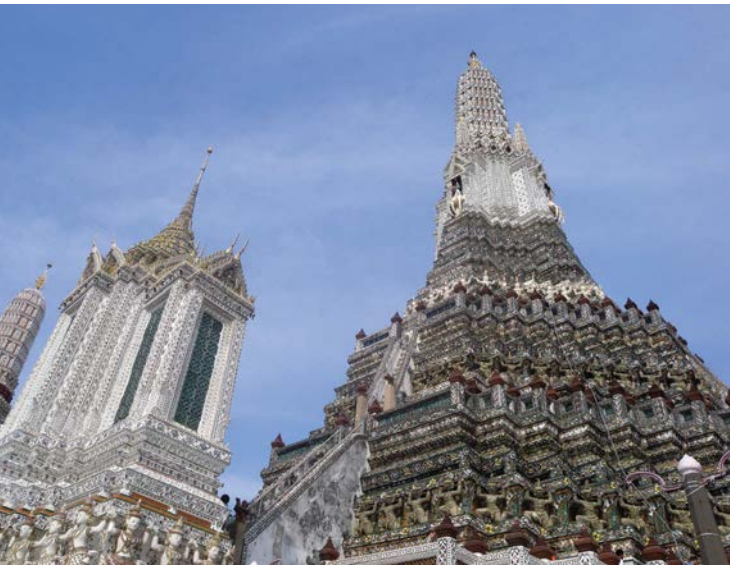
Tajlandska hrana je pošteno ljuta. Kada naručite, onako naivno, srednje ljuto jelo, posle tri zalogaja bljujete vatru. Posle se čovek navikne, a i nauči da "vara" – ubaci pirinač u supu i ubije malo tu ljutinu. Uredno iseckan mango, papaja, lubenica ili pitaja (zmajevo voće) prodaju se na svakom ćošku. Naravno, tajlandska prestonica je turističko mesto pa se u većim ulicama nalaze i Mekdonalds, Sabvej sendviči ili KFC piletina, ali to pored tajlandske hrane izgleda kao bazen naspram mora.

OSMESI

Tajland zovu zemljom hiljadu osmeha. Ljudi jesu veoma prijatni i na svaki mali gest ljubaznosti uzvratiće odmah. Osmehivali su nam se mnogi, i to ne samo kada smo nešto kupovali ili razgledali. To je mahom stvar kulture, i dok prolazite pored žene koja u deset uveče prodaje jeftine majice na ulici, a njeno dete koje nema više od dve godine spava na tankom ćebetu na trotoaru pored nje, ona će vam se najvedrije nasmešiti.

Čuveni tajlandski režiser Apičatpong Verasetakul, koji je 2010. godine dobio Zlatnu palmu na Kanskom festivalu, izjavio je za jedan nemački časopis: "Često se osmehujem jer ne mogu ništa drugo. Verovatno je to nesvesna radnja u jednoj kulturi u kojoj se uzdržavaš da pokažeš svoja prava osećanja. Ponekad će iz tog mehaničkog osmeha doći iskreni smeh od srca. Uprkos tome, ljudi ne bi trebalo da mešaju blagost sa smehom: ova zemlja je takođe puna nasilja. Ali i tolerancija i bezbrižnost isto tako pripadaju našem svetu."

Nasilje o kome on priča odnosi se dobrim delom na političku situaciju u zemlji. Puč koji je vojska izvela maja 2014. je dvanaesti uspeli vojni puč od 1932. godine, od kada je zemlja ustavna monarhija. Taksin Šinavatra je jedini premijer u istoriji Tajlanda koji je završio svoj četvorogodišnji mandat (2001–2005). Smenjen je 2006. vojnim pučem, nakon izbora na kojima je pobedio. Šinavatra je optužen za korupciju i još ne sme da se vrati u Tajland jer ga čeka zatvorska kazna. U međuvremenu, dobio je crnogorsko državljanstvo i letuje na Svetom Stefanu (prošlog juna je njegova ćerka na Instagramu objavila njegovu sliku kod Svetog Stefana uz komentar da on čeka novi crnogorski pasoš jer mu je u starom ponestalo slobodnih strana). Unutrašnjoj političkoj nestabilnosti, sukobima između "crvenih" i "žutih košulja", vojnoj diktaturi koja i dalje traje pridružuju se i problemi na jugu zemlje sa islamskim separatistima. Ipak, turisti teško da mogu da osete bilo kakvu napetost u svakodnevici.

PRIZORI IZ TAJLANDA: Hram Vat Arun, Bangkok; besmrtni kralj Rama IX; reka Čao Praj; majmuni na ostrvu Ko Pi Pi

KRALJ KOJI NE MOŽE DA UMRE

Ono što svakako upada u oči dok se šeta Bangkokom je kralj. Kralj čita, kralj se igra sa bebom, kralj razmišlja, kralj fotografiše, kralj maše – svuda su plakati s njegovim likom, na kojima mu se povremeno pridružuje i kraljica. Uvreda na njegov račun može skupo da košta – onaj ko je izrekne može biti kažnjen višegodišnjom zatvorskom kaznom. Na to upozoravaju svi vodiči – ni u šali se nemojte šaliti sa kraljem.

"Možda i ne dođe do suda", smeje se mlada Tajlanđanka s kojom pričam o

tome, "ako neko uvredi kralja, neko će ga sigurno pretući na ulici." Zatim nastavlja ozbiljno: "Naš kralj vlada dugo, ali ne može da umre. On se toliko brine za nas, za svoj narod, da ga to drži u životu. Brine se šta će biti sa nama ako on umre", govori obrazovana devojka na odličnom engleskom. Kasnije dodaje da je kraljev sin drugačiji, da je odviše impulsivan i nekada nasilan i mršti se na samu pomisao da bi on mogao da nasledi njihovog kralja, inače monarha koji ima najduži kraljevski staž na svetu – ove godine se navršava 70. godišnjica njegove vladavine.

Velika palata (izgrađena 1782) bila je 150 godina sedište tajlandskih monarha. Na zvaničnim stranicama grada, ovaj kompuni vernika koji ostavljaju još neprocvetale lotosove cvetovi, svuda se širi mirisni dim, monasi, čija skromnost deluje neobično u odnosu na blještavost hramova, razgovaraju sa prisutnima.

Pored statua Bude u hramovima se inače kače nizovi novčanica (tajlandskih bahti) koji se onda, stavljeni u plastične omote jedan pored drugog, lepršaju na vetru. U jednom od hramova, u blizini grada Čang Mai na severu zemlje, videli smo pedesetak sandučića. Na svakome od njih pisalo je ime hrama ili nešto drugo, da vernik može odlučiti gde će da ubaci novac. Konačno, na lokalnom aerodromu dok čekamo na let, stoji veliki natpis "Monks / priests first priority".

pleks se opisuje kao "još uvek duhovno središte tajlandskog kraljevstva". Kompleks od nekoliko građevina, predivna arhitektura, jarke boje, mnoštvo detalja od kojih, ma kako to banalno zvučalo, zastane dah. Ne smetaju tada ni reke turista ni popodnevno sunce koje se ne može zaobići jer je palata otvorena samo do 15.30. U njenom sklopu je i hram Smaragdnog Bude, gde se nalazi mala figura Bude izrađena iz jednog komada smaragda u XIV veku, koja je izuzetno poštovana među Tajlanđanima.

"MONKS / PRIESTS FIRST PRIORITY"

Oko 95 odsto stanovnika Tajlanda su pripadnici teravada budizma. Tu su još i hinduizam, islam, hrišćanstvo..., a verska tolerancija je nešto čime se Tajland hvali. Budistički hramovi su uglavnom

U Tajlandu se nalazi 27.000 hramova. Grupe mladih budističkih monaha sa licima dečaka prolaze pored nas, stariji monasi pričaju sa vernicima ili sede u hramovima i mole se. U Hramu ležećeg Bude, jednom od najstarijih u Bangkoku, nalazi se 15 metara visoka i 43 metra dugačka statua Bude, čitava oblepljena zlatnim listovima. Na drugoj strani reke Čao Praj, koja je prometna poput svake saobraćajnice i razdvaja stari od novijeg dela grada, izgrađen je Vat Arun koji je drugačiji od većine budističkih hramova ovog grada. Ukrašen bojenim staklom i kineskim porcelanom, deluje kao da je sav napravljen od čipke, a nebo je samo platno za vrhove hrama.

Jednog predvečerja smo otišli u hram Zlatna planina, koji nije toliko poznat kao tri pomenuta. Penjali smo se uz stepenice okružene jarkozelenim biljkama, izvirala je neka mlečna para, čulo se udaranje zvončića koje je pokretao vetar, nas dvoje smo se smejali i setila sam se naslova one pesme Led cepelina. Kada smo se popeli, sa vrha se pružao pogled na grad, sunce je zalazilo, nekoliko turista koji su se našli gore su mahom ćutali.

DŽUNGLA I OREO KEKSI

Čang Mai, nažalost, nismo stigli detaljno da istražimo. Kažu da ga zapadnjaci vole zbog lakše klime, manje vlažnosti vazduha i manje gužvi. Tu smo proveli dan i po šetajući se po okolini grada, obilazeći i kraljevu ogromnu baštu gde on retko zalazi. Da bi se ušlo u baštu, gde rastu džinovski bambusi i raznorazno cveće koje može da padne na pamet, posetilac mora da bude pristojno obučen. Kao i za hram – zabranjeni su šorcevi, bretele i bilo šta što može da se podvede pod suviše otvoreno oblačenje. Iako kralj nije tu, smatra se uvredom šetati po njegovoj bašti obučen golišavo, bilo da je reč o muškarcu ili ženi. Čang Mai je i polazna stanica za treking po džungli (koja, istini za volju, nije baš onakva kakvom je neinformisani umovi zamišljaju kada se kaže "džungla"). Priroda jeste divna, kao i pogled sa vrha na koji se penjete, slika sela od nekoliko kuća na vrhovima brda gde deca trče ili se spuštaju biciklom niz puteljak. Ali dok pešačite kroz dobrano pripitomljenu divljinu, odjednom ćete, na čistini, naići na putujući kiosk gde se nude »

"Happy hour" tužnog Tajlanda

Turističke destinacije sa nezaobilaznom ponudom iz širokog repertoara koje nudi seks turizam u Tajlandu, dođu nekako kao surova realnost i podsetnik na siromaštvo zemlje. Ispred salona za masažu (koji nude *onu* masažu, sa, kako ga zovu, *srećnim krajem*) stoje redovi devojčuraka u mini suknjama, na ogromnim štiklama, i deluju kao da još nisu ni punoletne. U običnim salonima, gde se zaista samo masira, maseri rade po 10, 11 sati dnevno za neki sitan novac.

Kada je reč o seks turizmu, nudi se sve – od plesanja oko šipke usred bela dana do ping-pong šoua (devojke stavljaju u vaginu ping-pong loptice a onda ih ispaljuju), transvestita doteranih u nešto što bi se najbliže moglo opisati kao haljine za maturu koji, oko sedam, osam sati uveče nude ludi noćni provod. Pred usamljenog muškog turistu i u četiri po podne može da iskoči čovek, otvarajući knjigu sa slikama devojaka, a kada turista odmahne rukom, vikne za njim: "But, it's happy hour."

ŽIVOT NA TOČKOVIMA:
Ulice Bangkoka

koka-kola, pivo i nezaobilazni oreo keks.

Dok smo se smrzavali spavajući na podu kolibe od bambusa, za doručak, ručak i večeru jeli šaku ili dve pirinča uvijenog u list banane (lanč paket), pomislila sam kako sam mogla odabrati i romantičnije mesto za medeni mesec. Slično je bilo i dok sam jahala slona, koji mi je delovao toliko tužno da sam pokušala da ga razveselim time što sam mu na početku vožnje dala sve banane koje smo kupili. Onda se on sledećih trideset minuta jogunio, zabacujući surlu unazad i tražeći još, sklanjajući se s puta, pa nam se u jednom trenu činilo da ćemo se strovaliti zajedno sa slonom niz neku padinu.

MEDENI MESEC 2.0

Dani provedeni na tajlandskim ostrvima, na jugu zemlje, bili su odmor u pravom smislu te reči. Plaže liče jedna na drugu – pesak kao mrvljen, kada vetar zaduva imate osećaj da vam u usta ulaze sitna, skoro nevidljiva bela zrnca, more plavozeleno, okolo stene čiji oblici podsećaju na Roršahove mrlje – svakoga na nešto drugo.

Pijem sok od manga, gledam u pučinu i čitam Saramagov roman. Prve večeri provedene u izolovanom hotelu, sa svojom plažom, činilo nam se da nešto stalno hoda po krovu. Bili smo u pravu. Ujutru nas je na terasi dočekala čitava armija majmuna koja je htela da jede. Jedan je svoju ruku (šapu) držao uz prozorsko staklo i uporno nas posmatrao. Drugi me je sutradan, kada je pojeo sav keks koji smo imali, budio još tri, četiri puta udarajući o staklo. Ja bih ustala, onda bismo razmenili koji pogled, on bi bio potpuno miran, ja bih opet legla, a on bi ponovo počeo da kucka. U kupatilu nam se nastanio jedan prilično tvrdoglav gušter kome na pamet nije palo da se pomera pa smo ga preskakali kada bismo hteli da se tuširamo. Životinje se nisu plašile ljudi i ja sam to videla kao divan znak. Naprosto, nisu imale loša iskustva. Slično je sa kučićima i mačkama. Šetkaju se po hotelima i restoranima, kao domaći. Kažu da se svake godine, u novembru, u gradu Lopburi održava festival. Tada se u jednom od hramova donosi više od dve tone voća i drugih đakonija za šest stotina majmuna koji žive u okolini, kao zahvalnost što hiljade turista dolaze tokom godine da ih vide. Ronjenje u vodi sa stotinama riba oko tebe i ajkulama koje neće da napadnu ljude je iskustvo koje se pamti.

ČAMCEM DO RAJA:
Plaža Prao Nang

Poslednji dan u Tajlandu proveli smo u Bangkoku, čitav dan u jednoj ulici, posmatrajući i upijajući život. Čvorovi isprepletanih kablova, tuk-tukovi koji neprestano prolaze, mirisi hrane, krigla "čang" piva, cenkanje za neke sitnice koje kupujemo za uspomenu, ubedljiva gospođa od šezdesetak godina koja nas navodi da uzmemo i suknju koju neću ni nositi. Ima zemalja sa kojima se, kada iz njih odlaziš, pozdravljaš. Ima i onih za koje znaš da ćeš ih opet videti. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

Od čega ćete umreti

Verovatnoća da ćete umreti, desilo se to sada ili daleko u budućnosti, uvek iznosi 100 odsto. To važi za sve ljude, za sve vaše rođake, prijatelje, drugare iz školskog odeljenja, ali i za sve one koje ste samo jednom videli na ulici, sreli ili tek čuli za njih. Važi i ako ih niste uopšte videli niti čuli za njih

Mada sa njom nema neizvesnosti, tradicionalno smo skloni da smrt vidimo kao sasvim zamagljen put, potpuno neodgonetljiv za bilo kakav prediktivni aparat koji bi čovek mogao da osmisli. Čak i za ambiciozno zamišljene veštine proricanja, kao što je na primer astrologija, procena rizika od smrti se gotovo nikad ne nalazi u ponudi.

Međutim, još od XVIII veka i prvih radova o statistici populacije Tomasa Maltusa, smrt se može bar donekle matematički opisati. Iznenadićete se, ali danas, sasvim jednostavna i svakom dostupna, globalna medicinska statistika može jasno da pokaže od čega ljudi zapravo umiru. I da ocrta nekakav kroki, ako ne i detaljnu sliku mehanizma pomoću koga Smrt tako efikasno, bez izuzetka, funkcioniše.

Pogledajte, na primer, školsko odeljenje koje ste pohađali kao dete. Nažalost, kad prođe dovoljno vremena, svi vaši drugari će neizbežno umreti. Pritom, jasno je da neće svi umreti od istog uzroka. No, prema brižljivo prikupljenim podacima Svetske zdravstvene organizacije, većina će, sa poznatim rizicima i sadašnjom razvijenošću sistema zdravstvene zaštite, zapravo umreti od – uzroka koji su slični.

Prema toj statistici, najveći broj ljudi umire od srca, a srčane bolesti su ishod smrti za skoro trećinu svetske populacije. Ako zamislimo da se pomenuto školsko odeljenje nekada sastojalo od 30 učenika, u budućnosti će njih devet umreti od kardiovaskularnih oboljenja. Među njima će najviše njih, četvoro, umreti od koronarnih arterijskih oboljenja, troje će umreti od srčanog udara, a barem jedan od povišenog krvnog pritiska.

Ubica broj dva savremenih ljudi, odmah nakon bolesti srca jesu paraziti, neprijateljski mikrobi, bakterije i virusi. Sve one raznorazne infektivne bolesti koje takvi organizmi izazivaju usmrtiće svakog četvrtog u odeljenju, odnosno

Holbein, Danse Macabre

bar sedmoro njih će paraziti sprečiti da dođu na poslednju maturu. Među njima će najviše, barem dvoje, umreti od respiratornih infekcija, jedan od HIV-a i jedan od dijareje.

Šta je sa malignim bolestima? Mada izaziva najveći strah, lekarima je dobro poznato da rak i nije tako veliki ubica kao što bismo mogli da pretpostavimo. No, jeste ubitačan i zauzima treće mesto u fatalnom arsenalu – u jednom odeljenju, barem četvoro ih umire od raka. Od toga, bar jedna osoba umire od najubitačnijeg, raka pluća, dok se iza njega po smrtnosti smeštaju rak želuca, debelog creva i jetre.

Uz činjenicu da od srčanih bolesti, parazita i maligniteta umire zbirno dvadeset od trideset ljudi iz jednog odeljenja, još njih sedmoro će takođe ubiti bolesti. Naime, od raznih respiratornih bolesti umreće bar još dve osobe, dok će još jedna umreti od bolesti organa za varenje, jedna od posledica neuropsihijatrijskih poremećaja, a jedna od dijabetesa. Još dvoje će umreti od gladi, genitalnih bolesti i drugih nešto ređih oboljenja.

Dvoje iz odeljenja će umreti od slučajnih povreda. Među njima je najveći ubica saobraćaj – saobraćajne nesreće su same po sebi deveti uzrok smrti na svetu danas. Inače, među tih dvoje koji izdahnu od slučajnih povreda, posle saobraćaja najveća pretnja dolazi od padova sa visine, zatim od davljenja, trovanja i požara.

Mada smatramo da su ljudi jedni drugima najveći neprijatelji, samo jedna osoba u odeljenju od 30 đaka tokom svog života će nastradati od ljudske ruke. Pritom, najopasnija je ona sopstvena – samoubistvo je visoko rangirani uzrok smrti i nalazi se praktično ispred svih vrsta raka osim raka pluća. Posle samoubistva, sledi nasilje, dok se rat i vojni okršaji nalaze mnogo niže na listi. Samo 0,30 odsto ljudi danas umire u ratovima, što je manje nego udeo ljudi koji umiru od seksualno prenosivih bolesti i to ne računajući HIV.

U Srbiji se situacija donekle razlikuje, ali broj smrti koje izazivaju drugi ljudi nije drugačiji nego što je to globalno. Nažalost, prema podacima Svetske zdravstvene organizacije, Srbijom isključivo haraju razne vrste srčanih bolesti. One godišnje pokose ogroman broj ljudi, više od 60.000, a sve tri najveće ubice u Srbiji napadaju srce i krvne sudove – pre svega, srčani udar, zatim upalne bolesti srca i, kao treći, koronarne bolesti.

Četvrti ubica u Srbiji je rak pluća, peti povišen pritisak, dok se na šestom nalazi dijabetes, a potom rak debelog creva. Samoubistvo je na 11, a saobraćaj na 20. mestu fatalnih ishoda.

Nažalost, posebno neprijatna je vest da Srbija u poređenju sa ostatkom planete nije najbolje mesto ako želite da zaista smanjite rizik od smrti i produžite životni vek. Po srednjoj dužini života, Srbija je daleko niže rangirana ne samo od razvijenih, ili od sasvim sličnih, susednih zemalja nego i od onih koje su dramatično siromašnije, neuređenije i opasnije. Nalazi se na neverovatno lošem 156. mestu među 170 država sveta. Ako ostajete u Srbiji, savet je očigledan – čuvajte srce. ¶

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Nov dnevni sadržaj! ***uredničkі komentari, predizborne vesti, nova sezona "Zumiranja"...***

Ne gubite vreme.
Čitajte ono što je bitno.

www.vreme.com

ZORAN STANOJEVIĆ

Slatko-kisele maline

Pre nekoliko dana, u prodavnici u kojoj redovno kupujem, prodavac me je zapitao da li imam njihovu karticu za popust. Rekoh da nemam, ali sam u sistemu, sa imenom i adresom, kao i do sada. Prodavac mi odgovori da su promenili propise te da sada moram da imam karticu, evo on će mi je odmah izraditi, ali ubuduće neću dobiti popust ako je nemam pri sebi. Nisam imao izbora, ali mi se to nije dopalo iz praktičnog razloga. Novčanik mi je nabrekao od raznih kartica koje moram da nosim (najmanje od novca), još jedna mi je sasvim suvišna. Dok sam čekao zaista brzu izradu kartice, zapitah prodavca zašto nemaju aplikaciju za telefon, tu spravu ionako uvek nosim sa sobom, čak i kada zaboravim novčanik. Dobra ideja, dobaciše i ostali prodavci, a ja im "zapretih" da ću ovu temu izneti u javnost pa neka se vlasnici zamisle.

Kartice lojalnosti ili markice koje vam dele u samoposlugama su pristup iz prošlog veka. Njihov opstanak dugujemo starijima koji su na to navikli i realno ih najviše i koriste. Ali, vreme je da se taj pristup osavremeni i u Srbiji budući da u svetu već jeste. A razlog je "big data", informaciono more ako ne i okean.

Američke robne kuće Mejsis, Volmart pa i knjižare Barns end Noubl (nasumični primeri) uveliko koriste aplikacije umesto kartica. Razlog je jasan, telefon je uvek sa vama, jedinstven je zbog broja, ne pozajmljuje se drugom kada ide u šoping. S druge strane, zahvaljujući prikupljanju informacija o vašim navikama, aplikacija procenjuje vašu lojalnosti, i nagrađuje je. Sistem procenjuje koliki će vam popust dati za neki proizvod, ponuda se šije po meri i zavisi od mnogo faktora.

Posebno zanimljiva je opcija da ukoliko negde drugde nađete nižu cenu koja vam je dostupna i unesete je u aplikaciju, prodavnica spušta cenu za željeni proizvod. Naravno, potrebno je da dokažete da ponuda zaista postoji. Sledeći korak je, moguće je, vezivanje za brend a ne samo za prodavnicu. Gde god da kupite kokakolu ili pepsi, čak i u kafiću, ta vaša privrženost se beleži, ohrabruje i nagrađuje. I tu je telefon praktičniji od kartice jer može da vas fizički locira i poveže sa kupovinom. Naravno, ako vam smeta ta vrsta "praćenja", ne morate da se uključite u sistem, ali ćete sve plaćati skuplje.

Pravo pitanje je zašto se ovaj princip, mobilne aplikacije za lojalnost, ne koristi u Srbiji ili makar nije preterano popularan? Uprkos činjenici da se na svakom koraku hvalimo time da nam je izvoz softvera nadmašio izvoz malina. Jedan od mogućih odgovora je da se ovde malo softvera kreira, da programeri uglavnom obavljaju "fizički" posao kucanja kodova. Što ne znači da nisu sposobni za više (svakako jesu), ali za tako nešto su potrebni lokalni naručioci, prodavnice poput one u kojoj su mene naterali da od sada koristim plastičnu karticu.

Drugi mogući odgovor je da su maline poslednjih godina jeftine. Ali, ako ne počnemo pod hitno u privredi i trgovanju da koristimo velike baze podataka, sve što proizvedemo ili ponudimo biće potcenjeno. A skupo. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije, uplatnicom	iz sveta, karticom
1 broj sa PDF-om	—	1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	23 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	30 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	37 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	50 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com,** faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** sa naznakom za šta je uplata izvršena. **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun broj 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (podatke možete naći na istoj veb adresi). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

Usluge internet pretplate na VREME vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

IZBEGLIČKE PRIČE(2) ALEKSANDAR ZOGRAF.

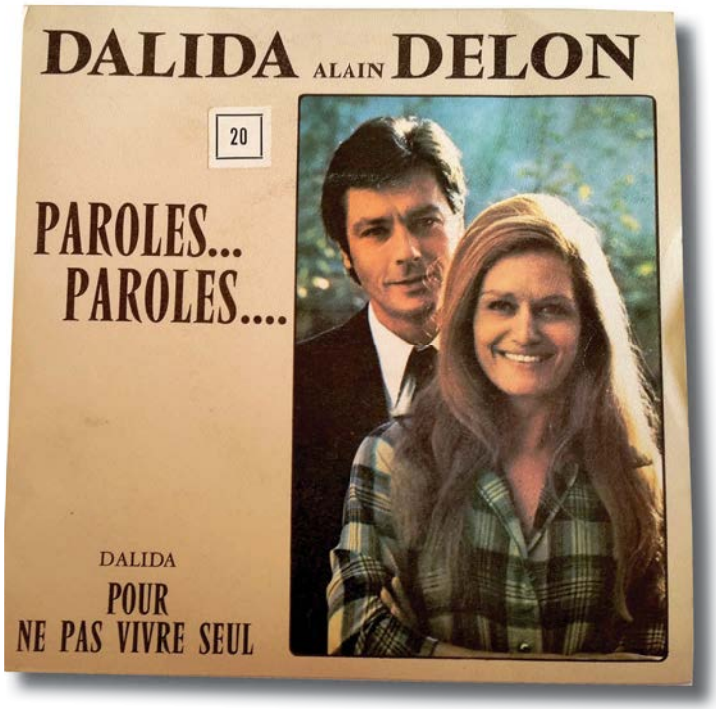

NAKON MOŽDA GODINU DANA, REKLI SU MI - DOŠLO JE TVOJE VREME, IDI DO PUNKTA KOJEG KONTROLIŠU AMERIKANCI I AKTIVIRAJ EKSPLOZIV U KOLIMA... JA SAM SE ISKRAO, POBEGAO, I NIKAD SE VIŠE NEĆU VRATITI TAMO!...
SEPTEMBRA 2015., SREĆEMO GNEVNOG IZBEGLICU IZ SIRIJE, KOJI JE UPRAVO VRAĆEN SA MAĐARSKE GRANICE...
U MAĐARSKOJ SU NAS STRPALI U ODAJE NALIK NA ŽIVOTINJSKI OBOR! NISU NAM DOZVOLILI DA NASTAVIMO ZA ZAPADNU EVROPU, JOŠ SU NAS I MALTRETIRALI PRE NEGO ŠTO SMO POSLATI NAZAD ZA SRBIJU... ZAŠTO MISLITE DA SMO DRUKČIJI OD VAS? MI IMAMO DVA OKA, DVE RUKE, DVE NOGE, BAŠ KAO I VI!!!
U DAMASKU SAM BIO REŽISER I GLUMAC... IMAO SAM NORMALAN ŽIVOT, BIO SAM POZNAT... NIKADA NE BIH NAPUSTIO SIRIJU DA NISAM BIO PRINUĐEN NA TO ...
JA SAM NA OVOM PUTU SPREMAN DA UMREM ILI DA PREŽIVIM... NEKA ZNAJU DA ČAK I AKO NAS STO PUTA VRATE SA GRANICE, MI ĆEMO STO PUTA DA PRESKOČIMO ŽICU, ZATO ŠTO IONAKO NEMAMO VIŠE GDE DA SE VRATIMO!

Fraze

Napada(o) se godinama, i treba, jezik – frazemi i klišei nacionalističkog vremena (evo odma' prvi već – "Vunena vremena", G. Đogo), no slabo se vidi ili primjećuje da su i govor i stil (*diskurs*!) opozicije i tzv. kritičke javnosti uveli čitavu seriju (para)fraza, frazema i (pseudo)citata koje ovi nemilosrdno, do tuposti ponavljaju već, bezmalo i bezbeli, četvrt stoljeća/v(ij)eka.

Omiljena i najčešća tako, a u "objašnjenju" ovoga što nam je popadalo po glavama, u govoru o zločinu, bez sumnje je "banalnost zla" (nekad i velikim slovima – "Banalnost Zla", kao da su germanske imenice originala – *"der Banalität des Bösen"*), iz knjige Hane Arent (naravno nepročitana), a iz nje odma' i zaokret ka ovdašnjem i ovdašnjoj referenci, ka "F/filosofiji palanke" (naravno nepročitana).

Stvar je, ovo bi sad i sami tvrdili,... *paradigmatična*. "Ona ružna riječ na p", kako bi rekla Dubravka Ugrešić – riječ je koju obožavaju. Pojam, a što će znati svaki student prve godine filozofije, inače među najkompleksnijima, postao je u neznanju zamjenski, pseudosinonimski i ide najčešće na krivom mjestu – tamo gdje se ranije, prije ovog stanja, redovito i mnogo preciznije koristila dobra i, za ono što se pokušava izreći, sasvim dovoljna riječ "simbol", ili kod ovi' pismeniji' i "metafora".

I generalno ("realno"), tu kao da se same Švabe vrte ("nemačka medecina!"), pa kad već spominju termin što ga je uveo (Đorđe Andrejević?) Kun, mašiće se i za Marksa-via-Hegel, šta drugo nego za početak "18. Brimera Luja Napoleona", jer se "historija ponavlja jednom kao tragedija, drugi put kao farsa".

Iz toga, a dalje u navučene analogije, ne može se ni bez "Prvo su došli da vode Jevreje...", pjesme pripisane (zapazimo ovo – "pripisane") njemačkom pastoru Martinu Nimeleru (Niemöller) – e ta je naročito u opticaju, đe trebalo i đe ne trebalo. A gdje je Švabo, tu su i Danci, i njihov kralj koji nosi žutu traku da se ne razlikuje od Židova na ulicama (nema dokaza). Na istoj (!) liniji je, u svojoj nedozvoljenoj lakoći, i najstrašniji, "citat", Adornov (ili bi trebalo kao kod antičkih pjesnika, kad nije siguran autor pisati "quasi Adorno"), rečenica o "poeziji nakon..." – ne, previše je opsceno i da bi se navelo ili šalilo s time. Al' znamo koji je.

Za oprost, obavezan poziv na klečanje, kao Vili Brant u Varšavi decembra 1970.

Onda(k), kao upozorenje, dobro ide i Ekov "Ur-fašizam" koji je pogodan jer je kratak, pa ga može pročitati i svaki polutan (iako čak i ovoliki tekst je, za nevjerovati, često samo prepričavan). Uz Eka ide uvijek i kasno paljenje, otkrivanje i čuđenje nevježe koji kao da ga sam i po prvi put otkriva svijetu i narodu (u Hrvatskoj je, kad smo kod potonjih dvoje, omiljena i *"urbi et orbi"*, latinska, papska frazetina).

A kad se povrnu kući, na muku, u "balkansku krčmu" (M.K., naravno, kojeg tek nisu čitali), preko volje bira se ono par stvari koje ne smrde previše – tu bi išo "Kraljević Marko po drugi put među Srbima", Domanović, i dakako "Stradija". Iznad svega: Kiš i "O nacionalizmu", to uvijek pali, a doljepotpisanom osobno najodbojnije, štoviše neoprostivo, prisvajanje je Kišovog potresnog i rezigniranog kraja Apatrida: "Vi biste hteli gospodo da vam pokažem svoju rodnu kuću...". Taj fragment koji nekima od nas progovara bolnije i žeže dublje od gotovo bilo kojeg drugog citata – arči blazirana grupa koja se naprotiv nije makla iz – evo je, još jedna – "kruga Dvojke", odnosno, sad bez šale, jedna klasa ili skupina koja u životu nije iskoračila iz vlastitog nacionalnog identiteta. Nije potonje krivica njihova, niti bilo čija, biti to što jesi i gdje jesi – ali što se hvataju onoga što nije njihovo, ni po čemu?

Za kraj, van uništavanja citata, nekoliko samostalnih pojmova iz filozofsko-psihoanalitičkog aparatusa također obavezan su dio stila autora, a proširilo se i izvan opozicijskog (?) kruga (kredom): neizbrojivo je koliko je puta upotrebljavana "suština" (koja je prodrla čak i u hrvatski recentno, iako je njena inačica – "bît"), s njome i sve češće "sublimiranje", dok prvo mjesto zasigurno odnosi "fenomen" ("fenomen fenomena"?), pa je sve fenomen – i politika i Ceca i izbjeglice i zdrava prehrana.

Ima ih još, sigurno sam mnoge zaboravio – pojmovnik jest uzak i skučen zapravo, no neki njegov dio, pokoja pojavnost (fenomen!) vazda izbjegne i sakrije se u naplavini istih i umarajućih fraza.

Zato čitaoče, ti nastavi niz. I ne koristi ih. ¶

ĐORĐE MATIĆ

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

Prošle su godine.
Menjala su se vremena i tržišta.
Dolazili su novi ljudi,
pokretani su novi poslovi.

Ali nešto je ostalo isto.
Ideja,
energija,
posvećenost.

Vizija traje.

GODINA

DELTA
HOLDING
Creating Business

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec